

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології

На правах рукопису

Цепенюк Тетяна Олегівна

УДК 81'255.4:82-31=811'11

**ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ІНТЕНСИФІКАТОРІВ В
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ
ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ**

10.02.16 — перекладознавство

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Науковий керівник
Васильченко Ольга Юріївна
к.філол.н., доц.

Київ — 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Категорія інтенсивності у перекладознавчому аспекті.....	12
1.1. Актуальні питання вивчення інтенсифікаторів у сучасному перекладознавстві	12
1.2. Особливості функціонування мовних засобів інтенсивності в художньому дискурсі оригіналу та перекладу.....	19
1.3. Англійські лексичні та фразеологічні інтенсифікатори в українському перекладі.....	26
1.4. Відтворення конвергентних та дивергентних рис англійських та українських інтенсифікаторів у перекладі.....	33
1.5. Відтворення інтенсифікаторів в межах індивідуального стилю перекладача.....	39
Висновки до Розділу 1	44
РОЗДІЛ 2. Шляхи відтворення лексичних інтенсифікаторів в англо-українському напрямку перекладу	46
2.1. Особливості відтворення прислівників-інтенсифікаторів.....	47
2.2. Особливості відтворення прикметників-інтенсифікаторів	67
2.2.1. Переклад прикметників підсилювального значення	70
2.2.2. Переклад складних прикметників-інтенсифікаторів.....	77
2.2.3. Переклад прикметників з підсилювальними префіксами	80
2.3. Переклад іменників-інтенсифікаторів.....	81
2.4. Переклад інтенсифікаторів зниженого стилістичного тону.....	88
Висновки до Розділу 2.....	94
РОЗДІЛ 3. Особливості відтворення англійських компаративних конструкцій підсилювального значення українською мовою	98
3.1. Компаративні конструкції підсилювального значення у творах сучасної англійської художньої прози та їх українських перекладах.....	98
3.1.1. Особливості відтворення компаративних фразеологічних одиниць	100

3.1.2. Відтворення авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць.....	112
3.1.3. Відтворення індивідуально-авторських підсилювальних компаративних конструкцій.....	118
3.2. Особливості відтворення фразеологічних інтенсифікаторів	132
3.3. Експериментальна перевірка алгоритму відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення	137
Висновки до Розділу 3	153
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	156
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	163
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	187
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ТА ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	189
ДОДАТКИ.....	191

ВСТУП

В сучасних умовах постійного динамічного розвитку, розширення та зміцнення міжнародних зв'язків переклад, зокрема й художній, набуває особливого значення. Адже саме завдяки перекладу творів художньої літератури культура стає інтернаціональною. Художній переклад служить так званим „містком” між двома культурами та літературами. На часі актуальним для вивчення є переклад сучасних художніх прозових творів. Адже відомо, що кожній епосі притаманні свої художні засоби вираження думки, певні стилістичні та лінгвістичні особливості, які вирізняють цю епоху серед інших. Сьогодні скарбниця української перекладної літератури все більше поповнюється перекладами творів сучасної англomовної художньої прози. Такий інтерес перекладачів можна пояснити їх бажанням ознайомити читачів з новими іменами в іноземній художній прозі, з новими літературними жанрами та найновішими тенденціями у сучасній літературі, а також із новими завданнями, які ставлять перед собою письменники, щоб привернути увагу читацької аудиторії в умовах жорсткого конкурентного ринку.

Ця дисертаційна робота присвячена вивченню особливостей перекладу художніх англomовних прозових творів, а саме аналізу відтворення українською мовою англійських інтенсифікаторів як засобів вираження категорії інтенсивності. В сучасній лінгвістичній літературі існує значна кількість робіт присвячених вивченню цієї категорії на матеріалі різних мов [1; 4; 17; 35; 44; 45; 46; 161; 170 та ін.]. Та попри те, на сьогодні немає жодних системних наукових розвідок, в яких досліджувалися б засоби вираження цієї категорії в перекладознавчому аспекті. Таким чином, англійські інтенсифікатори вперше виступають предметом дослідження перекладознавства.

Актуальність дисертації визначається загальною тенденцією сучасних перекладознавчих досліджень до багатоаспектного аналізу мовних одиниць різних рівнів, а саме можливості відтворення їх семантично-прагматичного

потенціалу засобами мови перекладу, та недостатнім вивченням лексико-семантичних, стилістичних, структурно-граматичних особливостей перекладу англійських інтенсифікаторів українською мовою.

Емоційно-експресивна лексика відіграє надзвичайно важливу роль в художньому дискурсі оригіналу (першотвору) та перекладу. Досягнення високого рівня українського перекладу англомовної художньої прози ґрунтується на збереженні всього спектру лінгвістичних засобів створення експресивності та її кількісної характеристики – інтенсивності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами кафедри. Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної наукової теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка „Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність“ (код 11 БФ 044-01), затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Дослідженню підлягає англомовна художня проза, оскільки вважається, що вона найповніше відображає всі основні лексичні, синтаксичні і морфологічні особливості мови свого періоду. Сучасна ж англомовна художня проза ще більше викристалізовує ці особливості, оскільки зазнає впливу суспільних трансформацій, і особливо інформаційних технологій (нова термінологія, віртуальне спілкування з використанням тексту і графіки, інших невербальних засобів, наприклад емотиконів). Перекладач повинен знати закони, за якими існує художня проза в обох мовах. Отже, **мета дослідження** полягає у виявленні та детальному описі прийомів відтворення семантичних, стилістичних, емоційних та функціональних характеристик англійських інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англомовної художньої прози.

Об'єктом дослідження є англійські інтенсифікатори та їх українські відповідники.

Виявлення стратегій і тактик відтворення англомовних інтенсифікаторів українською мовою і є **предметом дослідження**.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- навести класифікацію англійських інтенсифікаторів під кутом зору їх перекладу українською мовою;
- визначити статус інтенсифікаторів з погляду контрастивних і перекладознавчих досліджень;
- з'ясувати вплив на переклад конвергентних та дивергентних рис англійських та українських інтенсифікаторів;
- провести аналіз стратегій і тактик відтворення інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англійської художньої прози;
- встановити причини вибору тих чи інших відповідників англійських інтенсифікаторів в перекладах українською мовою;
- визначити умови мінімалізації втрат інтенсифікаторів в англо-українському напрямку перекладу;
- з'ясувати вплив особливостей ідіостилю перекладачів на відтворення англійських інтенсифікаторів в українському перекладі.

Для вирішення поставлених завдань у роботі використано комплекс **методів**: індуктивний, дедуктивний, теоретичного моделювання, трансформаційний, контекстуальний, структурно-семантичний, дескриптивний. Для розкриття семантики досліджуваних інтенсифікаторів застосовувався метод компонентного аналізу. За допомогою порівняльно-зіставного методу вдалося виявити спільні і відмінні риси інтенсифікаторів в англійській та українській мовах, з метою встановлення загальних принципів відтворення українською мовою англійських інтенсифікаторів було здійснено порівняння індивідуальних перекладацьких тактик. Провідним був метод лінгво-перекладацького дослідження (порівняльно-перекладацький аналіз, порівняльно-критичний аналіз тощо). Застосування методу інтроспекції дало змогу безпосереднього спілкування з перекладачами досліджуваних творів щодо виявлення особливостей застосування ними тих чи інших прийомів відтворення інтенсифікаторів. Залучення статистичного методу дозволило представити загальні тенденції частотності вживання інтенсифікаторів у творах

сучасної англомовної художньої прози та їх українських перекладах, а також визначити процентне співвідношення перекладацьких прийомів та трансформацій у процесі відтворення англійських інтенсифікаторів українською мовою.

Методологічну основу дисертації складають теоретико-методологічні роботи з перекладознавства (Л.С. Бархударов [15], С. Влахов [33], Н.К. Гарбовський [40], Р.П. Зорівчак [64], В.І. Карабан [69], М. Бейкер [181], Дж. Кетфорд [186], М. Фолен [191]) і лінгвістики (Н.Д. Арутюнова [9], О.М. Вольф [34], А.В. Кунін [92], А.Е. Левицький [97; 98], І.І. Туранський [158]).

Матеріалом дослідження слугують твори сучасної англомовної художньої прози, написані протягом останніх двадцяти років. Обрано художню прозу як конгломерат епічності та інтелектуальності в художній літературі у загальній системі основних функціональних стилів текстів. Основою формування вибірки англомовних творів служать якісні бестселери, написані в різних літературних жанрах, що дає змогу охопити використання англомовних інтенсифікаторів і простежити особливості їх відтворення в українському перекладі. Дослідження особливостей відтворення українською мовою англійських інтенсифікаторів базується на аналізі творів Дена Брауна, Джилл Грегорі та Карен Тінторі, Данієли Стіл, Стівена Кінга у перекладі В.Шовкуна, А.Кам'янець, Т.Некряч, І. Паненко, Є.Кононенко, І.Андрусяка, К. Борисенко, О. Любенко. Деякі зразки такої літератури перекладені українською мовою викладачами кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, іншими сучасними перекладачами. Окрім чисто прагматичного підходу до такого вибору (з усіма перекладачами можна поспілкуватися, отримати роз'яснення з приводу перекладацьких стратегій, тактик, прийомів, рішень тощо), ми керувалися й тим, що сучасні письменники ставлять перед собою певні завдання для залучення своєї читацької аудиторії, і тим як сучасні перекладачі доносять ці

завдання до читачів, які розмовляють іншою мовою і виховані в іншому середовищі та культурі.

Всього опрацьовано понад 10 тис. сторінок емпіричного матеріалу (5216 сторінок англomовного тексту і 5293 сторінки українських перекладів), прийомом суцільної вибірки виявлено 883 приклади вживання інтенсифікаторів, найпоказовіші з яких проаналізовані в дисертації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на основі системного підходу і аналізу функціонування англійських інтенсифікаторів в англomовній художній прозі вперше:

- досліджено специфіку відтворення їх словотвірних, семантичних і прагматичних особливостей в українських перекладах;
- обґрунтовано необхідність та можливість відтворення функцій інтенсифікаторів в українських перекладах задля збереження прагматичного потенціалу твору оригіналу;
- систематизовано перекладацькі стратегії і тактики відтворення інтенсифікаторів;
- встановлено причини вибору перекладних відповідників інтенсифікаторів українською мовою;
- здійснено порівняльний аналіз прийомів відтворення інтенсифікаторів у множинних перекладах творів художньої прози;
- порівняно частотні характеристики прийомів відтворення досліджуваних інтенсифікаторів;
- виявлено основні труднощі відтворення інтенсифікаторів українською мовою.

Теоретичне значення роботи полягає у певному внескові до дослідження відтворення експресивно-емотивного плану оригіналу у перекладі, до часткової теорії перекладу з англійської мови на українську та до теорії художнього перекладу.

Практична цінність матеріалів дисертації зумовлена можливістю їх застосування для підготовки університетських нормативних курсів з теорії та

практики перекладу, порівняльної лексикології і стилістики англійської та української мов, спеціальних курсів із жанрових проблем перекладу, порівняльної фразеології англійської та української мов, редагування художнього перекладу, на практичних заняттях з практики перекладу, у дослідницькій роботі, а також для підготовки відповідних підручників та посібників та укладання перекладних словників підсилювальної лексики. Результати дослідження можуть бути корисними перекладачам-практикам.

Положення, що виносяться на захист:

1. Інтенсифікатори характеризуються наявністю конвергентних і дивергентних рис у площині англо-українського напрямку перекладу. Вірне розуміння і відтворення комунікативних і когнітивних функцій інтенсифікаторів сприяють їх адекватному перекладу цільовою мовою.

2. Відтворюючи семантику інтенсифікаторів, перекладачі вдаються до різноманітних перекладацьких прийомів, серед яких лексичні, лексико-стилістичні і граматичні заміни, вилучення, калькування, тощо. На спосіб відтворення інтенсифікаторів впливають мовні традиції, прагматичні фактори, контекстуальна ситуація, професійна компетентність перекладача.

3. Найефективніший спосіб перекладу лексичних інтенсифікаторів – лексичні відповідники з тими ж комунікативно-прагматичними функціями, які б дозволили зберегти ритмомелодику оригіналу, авторський стиль, мовленнєву і соціальну характеристику персонажів.

4. Переклад компаративних конструкцій підсилювального значення залежить від характеру образу, який лежить в основі порівняння. Особливості того чи іншого образу суттєво визначають вибір способу перекладу компаративних конструкцій підсилювального значення.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення і практичні результати дисертації представлено у доповідях на конференціях: Міжнародна конференція „*Мова і культура*“ (22-26 червня 2009 р., м. Київ), Всеукраїнська наукова конференція за участю молодих учених „*Етнічні мовно-культурні моделі світу в контексті українського перекладознавства: до 90-річчя Миколи*

Лукаша“ (22 жовтня 2009 р., м. Київ), IV Міжнародна науково-практична конференція *„Мови і світ: дослідження та викладання“* (18-19 березня 2010 р., м. Кіровоград), Всеукраїнська наукова конференція *„Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційної методики викладання іноземних мов”* (19-20 травня 2011, м. Тернопіль).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено в 7 наукових статтях, а також тезах доповідей, виконаних одноосібно, з них 6 у фахових виданнях ВАК України.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку джерел наукової та довідкової літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу, списку джерел лексикографічного і довідкового матеріалу та додатків. Загальний обсяг роботи становить 203 сторінки.

У **вступі** підкреслено актуальність проблематики, обґрунтовано вибір об'єкта та предмета дослідження, визначено мету роботи та завдання для її досягнення, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, сформульовано основні положення, що виносяться на захист.

У **першому розділі** здійснено огляд теоретичних джерел із зазначеної проблематики. Розглянуто особливості функціонування інтенсифікаторів у художніх текстах в англійській та українській мовах, виокремлено фактори, які є критичними для забезпечення адекватного перекладу творів художньої прози. Визначено конвергентні й дивергентні риси англійських та українських інтенсифікаторів і їх вплив на переклад.

У **другому розділі** розглядаються шляхи відтворення лексичних інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англійської художньої прози. На конкретних прикладах з фактологічного матеріалу дослідження визначено способи, прийоми, рішення і види трансформацій, застосованих перекладачами, та проаналізовано ефективність їх застосування.

У **третьому розділі** увага фокусується на виявленні особливостей відтворення інтенсифікаторів, які входять до складу компаративних

конструкцій підсилювального значення. Виокремлено чотири види компаративних конструкцій підсилювального значення, що використовуються сучасними англомовними авторами, та визначено фактори, які ускладнюють роботу перекладача при відтворенні таких одиниць українською мовою. З метою перевірки доцільності дотримання алгоритму відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення проведено експериментальне дослідження за участю студентів, аспірантів, викладачів та професійних перекладачів. В результаті проведеного експерименту проаналізовано креативність, індивідуальний стиль респондентів, уміння приймати перекладацькі рішення.

У **висновках** систематизовано результати проведеного дослідження, окреслено перспективи для подальшого вивчення цієї проблеми.

РОЗДІЛ 1

КАТЕГОРІЯ ІНТЕНСИВНОСТІ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ АСПЕКТІ

1.1. Актуальні питання вивчення інтенсифікаторів в сучасному перекладознавстві

Категорія інтенсивності як функціонально-семантична категорія та мовні засоби її вираження давно привертала до себе увагу філософів, психологів, мовознавців, лінгвістів і, зрештою, перекладознавців. Вона неодноразово була предметом детального вивчення на матеріалі різних мов – англійської (Н.М. Ануфрієва [5], Л.В. Афанасьєва [11], В.В. Безрукова [17], О.Г. Колеснік [78], та ін.), французької (І.В. Удовенко [161], М.Фолен [191], Ш. Моліньє [207]), німецької (М.В. Гамзюк [39], М.З. Гурко [46], В.І. Дудка [58], К.Т. Рсалдінов [138], І. Барц [183], В. Фляйшер [190]), української (Т.І. Ніколашина [118], М.Я. Плющ [126], О.М. Попенко [128]), російської (В.В. Акуленко [1], В.П. Мусієнко [113], А.Н. Полянський [127] та ін.) та інших європейських мов (В.Д. Голобокова [44], Т.Н. Григоренко [45]). Існує низка робіт, присвячених дослідженню різних частин мови у функції інтенсифікаторів, – іменникам (О.Ф. Шевченко [174]), прислівникам (В.А. Мальцев [106], О.М. Торосян [156] та ін), ступеням порівняння прикметників (Л.А. Назарова [115]), синтаксичним способам (С.В. Кабанова [65], Т.А. Снегірьова [150]) і фразеологічним засобам інтенсифікації висловлювання (А.Ф. Артџомова [8], М.З. Гурко [46], А.В. Кунін [92], І.Я. Свінціцький [142], Н.М. Сидякова [148], А.В. Федорюк [164], Н.П. Шаповалова [170] та ін).

Основними напрямками аналізу цього шару лексики є: 1) дослідження діахронічної еволюції англійських інтенсифікаторів (А.В. Карабан [68]); 2) систематизація підсилювальних засобів в англійській мові (І.І. Туранський [158], Д. Болінджер [185]); 3) використання інтенсифікаторів як засобів для укладання інвентаря підсилювальних засобів (І.І. Убін [160]);

4) використання інтенсифікаторів як ілюстративного матеріалу для вивчення авторського ідіостилу письменника (О.А. Бородкіна [25] Г.І. Радченко [131]); 5) порівняльний аналіз засобів вираження категорії інтенсивності у різних мовах (С.Г. Карімова [70]); 6) дослідження особливостей відтворення семантики окремих інтенсифікаторів при перекладі художніх текстів (Р.П. Зорівчак [64], Я.Й. Рецкер [134], М. Фолен [191] та ін.).

Розгляньмо детальніше останній напрямок, який стосується власне перекладу інтенсифікаторів. Поодинокі наукові дослідження категорії інтенсивності, які здійснені в перекладознавчому річищі, здебільшого стосуються російської мови або інших європейських мов. Особливостям відтворення деяких засобів інтенсифікації присвячено працю Т. Р. Левицької та А. М. Фітерман [96]. У роботі розглядаються особливості відтворення синтаксичних та лексичних засобів інтенсифікації. Автори наголошують на необхідності збереження у перекладі емпатичного потенціалу вихідного висловлювання. Багато слів, крім предметно-логічного, мають ще й емоційне значення, як об'єктивне, так і суб'єктивне, коли воно виражає індивідуальне ставлення мовця до предмета чи явища. Найяскравіше емоційне значення проявляється у прикметниках. Підсилення емоційного значення в прикметнику часто відбувається за рахунок послаблення предметно-логічного значення, що збільшує його сполучуваність. У деяких прикметниках та утворених від них прислівниках предметно-логічне значення майже зникає, і тоді вони перетворюються у підсилювачі (інтенсифікатори): *jolly good fellow = very good fellow, awfully nice = very nice*. Цей факт не можна ігнорувати у перекладі [96].

Французька дослідниця М. Фолен у своїй монографії „L'adverbe dérivé modifieur de l'adjectif: Étude comparée du français et du suédois” розглядає способи відтворення французькою мовою шведських похідних прислівників-інтенсифікаторів прикметників [191]. Авторка зауважує, що в перекладі прислівник-інтенсифікатор може вилучатися, якщо в мові перекладу існує семантично сильний прикметник [191, с. 114]. Такий прийом становить 18,1% серед інших способів відтворення прислівників-інтенсифікаторів. Однак,

постає питання доречності вилучення прислівника-інтенсифікатора, оскільки, окрім кількісного підсилення якості, він містить ще й прагматичну складову – комунікативно виділяє цей прикметник.

Питання відтворення англійських компаративних одиниць російською мовою висвітлює Я. Й. Рецкер [134]. Формальна структура порівняльного звороту «*as + прикметник + as + неозначений займенник або прислівник*» дуже часто вводить в оману навіть досвідчених перекладачів. Ця конструкція виражає вищий ступінь ознаки або якості, проте саме така функція часто випадає з поля зору перекладачів. Відтворення фразеологічного інтенсифікатора як порівняння призводить до грубих помилок [134, с. 97]. У визначенні функції і смислового значення таких конструкцій допомагає екстралінгвістичний контекст, і від нього залежить спосіб перекладу. Як інтенсифікатор компаративна конструкція виступає змінною величиною, що часто залежить від жанру твору. У художньому тексті вона створює додаткову експресивність, яка повинна знайти своє відображення у перекладі. В перекладі газетно-інформаційного, документального чи науково-технічного текстів немає додаткового експресивного елемента, який потрібно було б відтворити [134, с. 99]. Автор наголошує, що найважче окреслити закономірності відтворення цієї порівняльної конструкції, якщо вона виражає мовленнєві характеристики персонажа. Адже мовленнєві характеристики часто ускладнюються нашаруванням особливостей індивідуального стилю автора і специфікою мовних засобів, які він обирає для виявлення рис характеру того чи іншого персонажа.

У площині українсько-англійського напрямку перекладу Р. П. Зорівчак досліджує особливості відтворення компаративних фразеологічних одиниць у монографії „Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія” [64]. Авторка визначає конвергентні і дивергентні риси українських та англійських фразеологізмів-інтенсифікаторів, які є визначальними в процесі їх перекладу. Дослідниця виділяє „три основні способи відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологічних одиниць (ФО) оригіналу: фразеологічні способи

відтворення, які полягають у віднайденні у мові-рецепторі повних або часткових еквівалентів для ФО оригіналу; метод фразеологічного калькування; дескриптивна перифраза” [64, с. 155]. Окрім того, вона також визначає основні хиби перекладача при відтворенні фразеології, які полягають у тому, „що вони часом не можуть знайти наявного еквівалента в фразеологічних фондах мови-сприймача й використовують інші, менш ефективні способи відтворення. Помилки перекладачів пов'язані також з тим, що інколи та чи інша ФО мови-джерела набуває певного нового, головню метафоричного, значення, яке не властиве її еквівалентові в мові-рецепторі. Причиною помилок буває і те, що фразеологізація вільних сполучень у різних мовах дає різні семантичні результати” [64, с. 158].

Сьогодні все більше зростає інтерес до виражальних засобів мови в плані перекладу. Так, почали з'являтися наукові праці, які свідчать про те, що дослідники все частіше звертаються до цієї теми. Оскільки категорія інтенсивності є складовою категорії експресивності та емпізи, то серйозних досліджень, присвячених саме цій категорії немає. Н. В. Денисенко торкається проблем відтворення українською мовою англійських інтенсифікаторів в межах вивчення засобів вираження емпізи. Дослідниця зосереджує свою увагу лише на деяких інтенсифікаторах, а саме – підсилювальному дієслові *do*, займеннику *oneself*, прислівниках *ever, even, really, absolutely, perfectly*, розмовних одиницях *the hell, the dickens, the shit, hell of+N* [47; 48].

Як бачимо, інтенсивність висвітлюється не як самостійна категорія, а крізь призму інших лексичних категорій.

Таким чином, попри значну кількість досліджень інтенсивності та засобів її вираження, англійські інтенсифікатори, їх функціонування в текстах сучасної художньої прози та особливості відтворення українською мовою вперше виступають об'єктом вивчення в перекладознавчому аспекті.

Правильна ідентифікація підсилювальної одиниці у вихідній мові - запорука її успішного відтворення у тексті цільової мови. Не завжди у тлумачних і перекладних словниках подається примітка про те, що ця лексична

одиниця може виступати інтенсифікатором. Тому перекладач мусить сам визначити наявність семи інтенсивності у цій чи іншій лексичній одиниці та розмежувати її від лексичної одиниці суміжної семантики.

Питання розмежування прислівників-інтенсифікаторів та прислівників способу дії детально розглядав С. Грінбаум [196]. Він виділяє такі критерії, згідно з якими інтенсифікатори можна відокремити від омонімічних ад'юнктивів способу дії:

1. Тільки ад'юнктиви способу дії можуть служити основою для запитань, які починаються з *how*:

“*How does he treat his servants?*” “*Badly.*”

“*How does he need money?*” “*Badly.*”

Проте С. Грінбаум не врахував, що слово *badly* у стверджувальних реченнях може виконувати функцію інтенсифікатора дієслова: *He needs money badly*.

2. Інтенсифікатори вживаються перед дієсловом у розповідному стверджувальному реченні, в той час як прислівники способу дії майже ніколи не можуть передувати дієслову.

Це є свідченням помилковості думки П.Робертса [215] про неможливість модифікації дієслів інтенсифікаторами. Однак неможливо сказати *He very looked refreshed*.

3. Ад'юнктиви способу дії можна перефразувати за допомогою словосполучень, в яких прикметник – основа ад'юнкта вживається у конструкціях *in a (...) manner*, *in a (...) way* або замінюється словосполученням *to some extent* [196, с. 23-26].

Ще одним способом диференціації інтенсифікаторів є субституція.

У реченнях *Bitterly, he buried his children* (“*He was bitter when he ...*”) - *He spoke bitterly about their attitude* (“*He spoke in a bitter way ...*”) - *He bitterly regretted their departure* (“*He very much regretted ...*”) тільки в останньому *bitterly* виступає інтенсифікатором, що можна виявити лише за допомогою заміни його іншим інтенсифікатором. Однак, на думку Н.Б.Гвішіані, цей

критерій теж не є достатньо надійним [43, с. 172].

Ще один метод диференціації інтенсифікаторів і прислівників способу дії пропонує І.В. Арнольд. Це – метод лексичних трансформацій, суть яких полягає в тому, що „в текст підставляються або додаються діагностуючі слова або фрази, які містять передбачуваний контекст, або, навпаки, досліджуване слово виключається з контексту, після чого проводиться оцінка незмінності змісту” [7, с. 115].

На думку А.Е. Левицького [99], власне інтенсифікатори позбавлені лексичного значення ознаки (якості, властивості, стану), їх семантична функція полягає тільки у вказівці на ступінь прояву ознаки. Цю властивість можна підтвердити неможливістю трансформацій, у складі яких інтенсифікатори могли б займати позицію предикативного члена:

*The sequence of events is **quite** clear. – The clearness of this sequence of events is **quite**.*

*It's a **rather** long story. – The length of this story is **rather**.*

*Her chin was **too** square. – The squareness of her chin was **too**.*

Таким чином, дослідник вважає, що найприйнятнішим методом визначення лексичних інтенсифікаторів є метод підстановки їх в позицію предикативного члена [99, с. 67-68].

На думку деяких дослідників прислівники *exceedingly*, *enormously*, *infinitely* не можуть відноситися до інтенсифікаторів, оскільки містять прислівниковий суфікс *-ly* і вживаються в позиціях, які зазвичай займають прислівники [192, с. 279]. З цієї причини У.Френсіс [192] повністю виключає зі складу інтенсифікаторів такі слова як *absolutely*, *completely*, *capitally*, *fully*, *immensely*, *entirely* та низку інших. На нашу думку, такий аргумент недостатній, оскільки такі інтенсифікатори містять сему „високого ступеня інтенсивності” у своїй семантичній структурі, що виступає одним з критеріїв переходу якісних прислівників у розряд інтенсифікаторів. Ще одним критерієм, на думку Л.В. Афанасьєвої, є наявність синонімічних або асоціативних зв'язків в семантичній структурі прикметника-ядра та прислівника-ад'юнкта, взаємодія

яких дозволяє виявити сему інтенсивності у структурі всього висловлювання: *sharply critical, relentlessly rapid*. Як інтенсифікатори можуть функціонувати емоційно-оцінні прислівники, значення яких включає компонент ступеня та емоційний компонент: *wonderfully, incredibly, astonishingly* [11, с. 16-17].

Що стосується компаративних конструкцій підсилювального значення, то тут важливо визначити, до якої групи вони належать – до сталих порівнянь, авторських перетворень сталих порівнянь, індивідуально-авторських порівнянь, чи власне фразеологічних інтенсифікаторів. Нагадаємо, що на відміну від перших трьох груп, у четвертій групі образ є повністю десемантизованим і служить лише підсилювачем значення першого компонента.

Дещо важчим видається ідентифікація авторських перетворень сталих порівнянь. За А.А.Риженковою „виявити авторське перетворення – означає встановити 1) сам факт перетворення і 2) першопочаткову форму компаративної фразеологічної одиниці, яка послужила його основою” [137, с. 143]. За допомогою лексикографічних джерел, зіставивши оказіональну форму порівняння із зафіксованою у словнику, можна переконатися в тому, чи це порівняння стале, чи належить до індивідуально-авторського. Частими є випадки вживання компаративних фразеологічних одиниць не в еталонній формі, в якій вони зафіксовані у словниках, а з певними перетвореннями. Так, компаративні фразеологічні одиниці *as mad as a hornet* та *as tight as an owl* можуть мати варіанти *madder than a hornet* та *as tight as owls* відповідно. Однак вони не належать до авторських перетворень, оскільки не відповідають перш за все умові створення унікального образного ефекту, який діє тільки у певній ситуації [137]. На відміну від компаративної фразеологічної одиниці, авторське перетворення компаративної фразеологічної одиниці неочікуване і має особливий вплив на читача. На думку А.А.Риженкової, найсуттєвішими критеріями щодо розмежування між сталими порівняннями і авторськими перетвореннями сталих порівнянь є „**стійкість відтворення**, яка повинна бути зафіксована у словниках, та **вживання в мовленні**” [137, с. 143]. Оскільки авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць

одиночні, то у словниках вони не фіксуються. Такі порівняльні одиниці з інтенсевою відзначаються особливою прагматикою.

1.2. Особливості функціонування мовних засобів інтенсивності в художньому дискурсі оригіналу та перекладу

Під категорією інтенсивності розуміють мовну понятійну категорію, що служить для відображення градацій у ступені вияву ознаки за допомогою різнорівневих засобів мови [161, с. 19]. Сьогодні поняття „інтенсивність”, як і термін „категорія інтенсивності”, в лінгвістиці та перекладознавстві тлумачиться неоднозначно. Оскільки протягом тривалого часу інтенсивність вивчалася в рамках експресивної стилістики, то серед вчених немає єдиної думки щодо лінгвістичного статусу цієї категорії.

Термін „мовне підсилення” В. Матезіус трактує як вираження високого ступеня якості або більшої інтенсивності дії чи стану, які виходять за межі звичайного, вносячи при цьому поняття про особливе, виняткове, надмірне; велике, глибоке, повне, абсолютне щодо просторових характеристик [204, с. 228]. Ш. Баллі під терміном „інтенсивність” розумів „всі розбіжності, які зводяться до категорії кількості, величини, цінності, сили тощо” і далі узагальнював: „... кількісна різниця, або різниця в інтенсивності, є однією з тих загальних категорій, у які ми вводимо будь-які об’єкти нашого сприйняття чи нашої думки” [14, с. 202-203].

Зв’язок категорій інтенсивності та кількості є відправним положенням у дослідженнях інших вчених [153; 154; 157; 175]. На думку І.І. Туранського, „Категорія інтенсивності – це семантична категорія, в основі якої лежить поняття градації кількості в широкому розумінні цього слова. Інтенсивність є кількісною мірою оцінки якості, мірою експлікативності, показником змісту комунікації” [158, с. 7].

Немає також єдиного тлумачення мовних засобів вираження інтенсифікації. В лінгвістичній та перекладознавчій літературі зустрічається багато термінів для позначення цього класу слів: інтенсифікатори [185; 187;

196; 198; 203; 212], інтенсиви [115], прислівники міри і ступеня [180; 187; 199; 200; 220; 228], ступеневі слова (degree words) [185], кваліфікатори [99], потенціатори [154].

Для правильного застосування термінів розмежуємо ці поняття. Інтенсифікатори – це такі елементи мови, семантика яких пристосована для того, щоб служити модифікаторами повнозначних елементів. Такі науковці, як Д.Болінджер [185], Г.Керм [188], І.Полдауф [212], У. ван Донген [225], вживають терміни „прислівники міри і ступеня” та „інтенсифікатори” на позначення одних і тих самих лексичних одиниць. Однак Р.Клоуз розмежовує ці два класи одиниць: прислівники міри і ступеня та інтенсифікатори є різними на основі того, що інтенсифікатори можуть елімінуватися, тим самим не спотворюючи змісту висловлювання, в той час як прислівники міри і ступеня відіграють важливу роль в семантиці речення [187, с. 289]. Наприклад:

*I've **nearly** finished my story* (nearly – прислівник міри і ступеня)

*It's **very** exciting* (very - інтенсифікатор).

За Д. Болінджером, ”під терміном „інтенсифікатор” мається на увазі будь-яка одиниця, що виражає градацію якості в сторону зростання або спадання чи десь між ними” [185, с. 17]. Втім твердження дослідника про те, що інтенсифікатори вказують на будь-який ступінь прояву ознаки, викликає певні сумніви, оскільки інтенсифікація вказує тільки на вищий рівень такого прояву. Тут доцільніше було б використати термін „кваліфікатор”, який, на думку А.Е. Левицького, по відношенню до „інтенсифікатора” є родовим поняттям і на відміну від інтенсифікатора вказує не лише на вищий, а й на нижчий ступінь прояву тієї чи іншої ознаки [99, с. 41]. Тому ми дотримуємося поширеної думки, що не слід ототожнювати ці два поняття.

Розмежування понять „інтенсив” та „інтенсифікатор” знаходимо у праці І.І. Туранського: „Інтенсифікатор – це засіб створення неординарного ступеня інтенсивності; інтенсив – це найменування результату, мовна маніфестація, яка сприймається як неординарна за ступенем інтенсивності, яку ми спостерігаємо, вводячи у висловлювання інтенсифікатор” [158, с. 29]. Підсилювальні

прислівники – це інтенсифікатори, а висловлювання з підсилювальними прислівниками – це інтенсив. В розумінні дослідника „інтенсифікатором є будь-який засіб, що підвищує ступінь експресивності висловлювання” [158, с. 29]. Сюди він відносить підсилювальні прислівники, прикметники, дієслова, іменники інтенсифікувальної семантики, тони-інтенсифікатори. Крім того, він зазначає, що „інтенсив не обов’язково включає тільки один інтенсифікатор” [158, с. 30].

Диференціація термінів „інтенсив” та „інтенсифікатор” має місце в роботах інших дослідників – В.В. Акуленка [1], Г.Б. Бендетович [19], В.П. Мусієнко [113]. Під інтенсифікаторами вони розуміють одиниці, які виражають інтенсивність експліцитно, а інтенсиви виражають інтенсивність імпліцитно. Перші підсилюють ознаку, названу іншим словом, другі містять у своїй семантиці вказівку на ознаку і її наявність у високому ступені [1, с. 11–12]. Натомість О.Й. Шейгал ототожнює ці дві групи одиниць і виділяє ще один розряд - інтенсифікати, на позначення яких уведений термін “внутрішній інтенсив” [175, с. 5]. Дослідниця вважає, що інтенсифікатори – це „функціональні, лексично несамостійні слова, які позбавлені, або майже позбавлені конкретного предметно-логічного значення” [176, с. 11-12]. Семантика цих слів носить абстрактний характер і полягає у вираженні більшого порівняно з нормою ступеня ознаки, позначеної повнозначним словом, якому підпорядковується інтенсифікатор: *very clever, rather glad, immense ability, dislike profoundly, deadly insult, brilliant intellect*.

Інтенсифікатори є експліцитними лексичними засобами позначення градації ознаки. Лексичними одиницями імпліцитної градації є інтенсифікати – одиниці змішаної семантики, які поєднують найменування якоїсь ознаки і вказівку на ступінь цієї ознаки, наприклад: *adore=like very much, absorbing=very interesting, hurricane=violent wind-storm* [176, с. 12].

Таким чином, одиниці, які передають значення підсилення ознаки, що виражається іншим словом, є інтенсифікаторами. Лексичні одиниці, у семантиці яких міститься і назва самої ознаки, і вказівка на високий ступінь цієї

ознаки, є власне інтенсифікатами. Висловлювання, які містять інтенсифікатори, і є інтенсивами,

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, які мають стосунок до вивчення засобів вираження категорії інтенсивності, дав змогу висунути за робочу таку дефініцію інтенсифікаторів: інтенсифікатори – це частково десемантизовані слова або словосполучення, які служать для вираження більшого порівняно з нормою ступеня ознаки, якості, а також інтенсивності дії (стану, процесу), позначених ключовим словом. В ролі таких інтенсифікаторів в нашій роботі розглядатимуться прислівники, прикметники, іменники, компаративні конструкції підсилювального значення, які служать засобом вираження інтенсифікації ознаки, якості, дії, процесу, стану.

Робота перекладача над відтворенням інтенсифікаторів цільовою мовою дещо полегшується завдяки тому, що засоби вираження категорії інтенсивності, тобто інтенсифікатори, в обох мовах є доволі різноманітними та представляють усі мовні рівні: фонетичний, морфологічний, лексичний, синтаксичний. Дослідники, які вивчали функціонально-семантичне поле підсилення, до засобів його вираження відносили різні одиниці, однак найповніше, на нашу думку, такі засоби представлені в роботі І.І.Туранського. Їх дослідник поділяє на чотири групи: фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні [158].

З огляду на таку велику кількість засобів вираження категорії інтенсивності, ми обмежимося дослідженням лексичних інтенсифікаторів, а саме:

- 1) прислівників-інтенсифікаторів: *very, too, greatly, fully, rather, extremely* та ін.;
- 2) прикметників підсилювального значення: *immense, brilliant, dead, devilish* та ін.;
- 3) складних прикметників: *death-tired, icy-cold* та ін.;
- 4) іменників-інтенсифікаторів (субстантивних інтенсифікаторів /кванторних слів): *a damn, a fig, a farthing, a trifle, a jot, a hell, a bit* та ін.;

5) фразеологічних інтенсифікаторів, які включають компаративні фразеологічні одиниці типу *like + N, as + N (like lightning, like hell, as good as gold, as free as the wind* та ін.) та власне фразеологічні інтенсифікатори: *I'll eat my boots/head/hat, as the day is long* та ін. Будь-який фразеологізм наділений експресивністю, метафоричністю, емоційністю. Ці особливості фразеологізмів були висвітлені у відповідних роботах вітчизняних і зарубіжних науковців. В межах нашого дослідження нас цікавили фразеологічні одиниці, образність в яких не виражена так імпліцитно, як, наприклад, в метафоричних, і які виконують більше підсилювальну функцію. Інакше кажучи, підсилювальна функція у них домінує над емоційно-оцінною. Ще Л.П. Сміт констатував факт наявності у мові невеликої групи фразеологічних одиниць – компаративних зворотів зі значенням інтенсивності і перелічив їх. Вчений наводить список із 23 компаративних фразеологічних одиниць [149].

Попри те, що інтенсифікатори входять до всіх можливих стилів мовлення, джерелом їх виникнення, закріплення і функціонування, безумовно, вважається художня проза. Цей шар лексики формується в тісній взаємодії трьох фундаментальних для мови функцій: номінативної, комунікативної та прагматичної. Це „слова з яскраво вираженим прагматичним призначенням, які апелюють радше до емоційної сфери психіки людини і через неї до інтелектуального осмислення подій шляхом емоційного співпереживання” [17, с. 172]. Вживаючи інтенсифікатори в текстах художньої прози, автор має можливість виразити своє суб'єктивне ставлення до предметів, явищ як фізичного, соціального, так і духовного світу людини.

Порівняно з текстами наукового та публіцистичного стилів інтенсифікатори знаходять повніше застосування в художній прозі. Інтенсифікатори різних стилів відрізняються один від одного. Кожному стилю притаманні свої підсилювачі. Якщо в публіцистичній та науковій прозі

вживання інтенсифікаторів обмежується здебільшого підсилювальними прислівниками та прикметниками, то в художніх творах окрім цих засобів інтенсифікації вживаються фразеологічні інтенсифікатори, розмовно-просторічна лексика, сленгізми тощо. Саме така відмінність висуває певні вимоги до перекладу художньої прози. Використовуючи інтенсифікатори в художній прозі, письменник прагне яскравіше передати емоційний стан, розумові здібності, певні прояви фізичного стану, риси характеру персонажів, їхню зовнішність тощо. А.Е. Левицький зазначає, що інтенсифікатори „беруть участь у формуванні емоційності тексту, яка проявляється або в його загальній емоційній насиченості, або в конкретних емоціях мовця” [99, с. 118].

В художніх текстах інтенсифікатори окрім своєї основної функції – вираження градації ступеня прояву ознаки (якості, дії, стану, процесу) вище норми – виконують ще й інші функції. До таких функцій можна віднести емоційну, експресивну, оцінну. Про це влучно зазначає В.А. Мальцев: „підсилення як вид суб’єктивного відношення зазвичай супроводжується вираженням емоцій” [106, с. 6]. Всі інтенсифікатори можна розглядати як оцінні, оскільки підсилюючи ознаку, мовець тим самим виражає своє ставлення до неї – позитивне або негативне. Інтенсифікатори служать для вираження як суб’єктивної, так і об’єктивної оцінки.

Зважаючи на це, перекладачу не слід забувати про зв’язок категорій інтенсивності, емотивності, експресивності та оціночності при пошуку перекладних еквівалентів інтенсифікаторів в англійській та українській мові, як це слушно зауважив І.І. Убін [160, с. 26-27].

У виборі стратегій перекладу інтенсифікаторів важливим є також тип, чи рівень літератури, наголошує А. Кам’янець, «оскільки кожен такий тип передбачає певну читацьку аудиторію з певним рівнем освіченості» [67, с. 133]. За твердженням М.Бахтіна, «для кожної епохи, для кожного літературного напрямку та літературно-художнього стилю, для кожного літературного жанру в межах епохи і напряму характерні свої особливості концепції адресата літературного твору, особливе відчуття та розуміння свого читача, слухача,

публіки, народу» [16, с. 316]. Такий функціональний підхід до перекладу базується на теорії скопосу. *Skopos* в перекладі з латинської означає „мета”, і основний принцип цієї теорії полягає в тому, що „діяльність перекладача визначається в першу чергу метою, якої він хоче досягти за допомогою свого перекладу” [74, с. 160]. Як зазначає В.Н.Комісаров, „основним критерієм оцінки перекладу є його відповідність тій меті, заради якої він був створений” [80, с. 81]. Очевидно, що „мета вихідного тексту визначає вибір методів та стратегій перекладу” [210, с. 2], за допомогою яких відтворюється оригінал, або ж навпаки – цільовий текст характеризується певними відхиленнями від оригіналу а в деяких випадках оригінал взагалі нівелюється. Відповідно до цієї теорії, пріоритетом наділений транслят, а оригінал дещо втрачає позицію еталона. Як стверджує Г.Фермеєр [214], вихідний та цільовий тексти можуть суттєво відрізнитися один від одного не лише змістом, а й цілями, які вони переслідують. Прикладом таких трансформацій може послужити текст, який в оригіналі був призначений для дорослих читачів, а його переклад повинен бути адаптований для підліткової читацької аудиторії. Саме орієнтація на гіпотетичного цільового реципієнта і визначає адекватність цільового тексту. Проте важливим аспектом у теорії скопосу за К.Норд [210] є принцип лояльності. Особливість цього принципу полягає в тому, що „застосовуючи концепцію скопосу, яка теоретично дозволяє вибір будь-якої мети перекладу, перекладач все ж повинен враховувати культурно-специфічні норми і умови перекладу, які впливають на очікування учасників інтеракції і стосуються відносин вихідного тексту і перекладу” [80, с. 81].

Тип художньої літератури впливає на вибір засобів підсилення як в оригінальних творах, так і в їх перекладах, на що й звертають увагу перекладачі та перекладознавці. З розвитком нових жанрів в художній літературі (якісний бестселлер (*quality bestseller*), масова література (*mass literature*)) основна увага все ж таки акцентується на цільову аудиторію, на її смаки та вподобання. Це, безумовно, відображається у виборі авторами творів тих чи інших засобів підсилення. Будь-який художній твір є відображенням контексту певної епохи,

історичного контексту, загальнолітературного контексту окремої національної літератури, та й власне мовного дискурсу. Сучасна епоха інформаційного буму, в якій ми живемо, наклала відбиток як на письменників, так і на читачів. Якщо класики апелюють до чуттєвої, емоційної сторони читачів, то автори досліджуваних нами текстів радше надають своїм творам інформативності, відводячи тим самим мовні явища на другий план. Як результат, мова цих романів збіднюється, стає простішою та стилістично менш забарвленою, що неодмінно позначається і на виборі підсилювальних засобів.

1.3. Англійські лексичні та фразеологічні інтенсифікатори в українському перекладі

Інтенсифікатори є поширеними у багатьох мовах світу. Вони, як стверджує А.Вежбицька, не є «культурними артефактами англійської мови, а належать до універсального алфавіту людської мови, і, як виявляється, для них існують еквіваленти у всіх мовах світу» [29, с. 20].

Це, на перший погляд, значно полегшує роботу перекладача над відтворенням таких одиниць, оскільки в будь-якому випадку він може скористатися словниковим відповідником. Однак такий підхід можна вважати шляхом найменшого опору у перекладі інтенсифікаторів, хоча й прийнятним. Проте значно цікавіше побачити індивідуальні, творчі тактики перекладача при їх відтворенні та визначити доцільність їх застосування.

Одне з основних завдань перекладача при відтворенні інтенсифікаторів українською мовою полягає в тому, щоб передати такий самий ступінь інтенсифікації та зберегти стилістичне забарвлення твору. Частим в українських перекладах є явище «нейтралізації» (термін російської дослідниці Т.А. Казакової [66]), що зумовлене певними розходженнями у відтворенні емоційно-оцінного та експресивного компонента вихідної та цільової мов.

Певну невідповідність у збереженні інтенсифікації та стилістичного забарвлення оригіналу можна спостерігати при відтворенні англійських інтенсифікаторів, виражених розмовно-просторічною лексикою, жаргонізмами,

сленгізмами *damn (damned), bloody, hell* тощо. При застосуванні стилістично нейтральної лексики української мови, наприклад прислівника інтенсифікуючого значення *дуже*, ступінь інтенсифікації зберігається у перекладі, але стилістичне забарвлення не повністю передається:

Slight bleaching of the pigment. Minor sundering and cohesion of the papyrus. But all in all ... in damn fine condition [Angels and Demons, p. 210].

Трохи зблякла фарба. Сторінки децю потерлися й позлипалися. Але загалом ... у дуже добромому стані [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 254].

Джерелом труднощів відтворення англійських інтенсифікаторів виступають також такі чинники:

- 1) нечіткість класифікацій англійських інтенсифікаторів, що викликає труднощі з визначенням точних відповідників англійських інтенсифікаторів у цільовій мові під час перекладацького аналізу;
- 2) відсутність англо-українських двомовних словників інтенсифікаторів, адже перекладач не має змоги зіставити англійські інтенсифікатори з їх українськими відповідниками. На сьогодні існує лише один словник слів-підсилювачів на основі російської та англійської мов, це „Словник підсилювальних словосполучень російської та англійської мов” І.І. Убіна [263];
- 3) врахування часового чинника при перекладі тексту з причини швидкозмінного характеру інтенсифікаторів. Тут слушною видається думка Д.Болінджера, який стверджує, що „слова градації нестабільні, нестійкі за своєю природою” [185, с. 18]. Їх склад постійно поповнюється новими, а старі, у свою чергу, „відмирають”, втрачають функцію підсилення. Дослідники наводять різні причини такого розвитку інтенсифікаторів. Як правило, вони збігаються з такими, які визначають мовні зміни взагалі. Зміна побуту, сучасні умови життя, політичні зміни, наукові досягнення тощо стають вагомими чинниками поповнення класу інтенсифікаторів. Особливо це стосується фразеологічних інтенсифікаторів, зокрема компаративних

конструкцій, в основі яких лежить певний образ для порівняння. Цей асоціативний образ може змінюватися під впливом зазначених вище факторів. Яскравим прикладом такого впливу може послужити поповнення синонімічного ряду в українській мові: *потрібний, як торішній сніг – як п'яте колесо до воза – як зайцеві боти – як зайцеві стоп-сигнал – як сліпому телевізор*, в англійській мові *as rich as Croesus (багатий як Крез) - as rich as Bill Gates (багатий як Білл Гейтс), as bald as an egg - as a billiard ball - as a coot – as a chicken (геть, зовсім лисий)*. В основі останньої фразеологічної одиниці лежить образ не птиці, а страви – курчати-гриль, яка стала популярною останнім часом. Такі суспільні і мовні зміни неодмінно відображаються і в роботі перекладача над відтворенням інтенсифікаторів. Адже не завжди одиниця, яка виникла нещодавно у вихідній мові, має усталені, закріплені відповідники у цільовій мові. Це потребує від перекладача додаткових зусиль і спонукає до застосування певних перекладацьких стратегій і тактик. У таких випадках важливо відтворити вихідну одиницю відповідно до норм сучасного суспільного життя та сучасних мовних норм цільової мови;

- 4) множинність перекладів одного твору, здійсненого декількома перекладачами. Відомо, що перекладач часто є першим реципієнтом оригінального твору. Крізь призму свого бачення він створює переклад першоджерела. Тому переклади одного й того самого твору, здійснені різними перекладачами, можуть відрізнятися.

Функціонування компаративних конструкцій підсилювального значення у текстах вихідної та їх відтворення у перекладі цільовою мовою теж характеризується своїми особливостями. Порівняння як художній прийом зустрічається у творчості будь-якого письменника. В художньому мовленні компаративні конструкції широко використовуються з метою зображення образної характеристики дії чи ознаки предмета думки. Порівняння у художньому творі сприяють його більш експресивному, емоційному впливові

на читача, надають творові більшої виразності. В основі механізму утворення порівняння лежить асоціативний зв'язок між предметами та явищами. Завдяки своїм лінгвістичним, когнітивним та культурологічним особливостям порівняння виступають цікавим об'єктом для перекладу [136, с. 7].

Структура мовної моделі порівняльних конструкцій інтенсифікуючого змісту складається з чотирьох елементів:

- 1) предмета (суб'єкта), порівняння (компаранта) – тобто поняття, яке потребує пояснення;
- 2) образу (об'єкта) порівняння (компаратора) – того, з чим порівнюється суб'єкт, тобто предмета чи явища, що має яскраво виражені і добре відомі мовцеві ознаки і внаслідок цього використовується ним для характеристики пізнаваного;
- 3) основи порівняння – ознаки (або низки ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння;
- 4) показника порівняльних відношень – засобу мовного оформлення порівняльної семантики, який відіграє вирішальну роль у реалізації компаративного змісту в чотириелементній моделі порівняльної конструкції („суб'єкт” – „об'єкт” – „основа” – „показник”), оскільки забезпечує її цілісність [144]. Наприклад, у реченнях ... *his swarthy face was now white as milk* ... [Book of Names, p. 225] - ... *його смагляве обличчя було білим як молоко...* [Книга імен, пер. Т.Некряч, с. 337] та *The house is leaking like a sieve, and I've got Niagara Falls in my kitchen.* [Miracle, p. 46]. – *Будинок протікає, як сито, у кухні просто Ніагарський водоспад.* [Диво, пер. Є.Кононенко, с. 42] компарантами виступають *face (обличчя)* та *the house (будинок)*, компараторами – *milk (молоко)* та *a sieve (сито)*, основою порівняння – *white (білим)* і *is leaking (протікає)* та показниками порівняння – *as, like (як)*.

За ступенем вживаності порівняння поділяють на традиційні та індивідуально-авторські, до останніх входять також і авторські перетворення сталих порівнянь. Перекладачам доводиться мати справу з усіма видами

компаративних конструкцій, особливо якщо йдеться про переклад художніх текстів. Усі порівняльні конструкції викликають у перекладачів певні труднощі для адекватного їх відтворення цільовою мовою. Здавалося б, що традиційні порівняння легші для перекладу, однак вони мають свої особливості, які стосуються „історичного та культурного розвитку, побуту, способу життя, конкретності сприймання навколишнього світу тим чи іншим народом” [59, с. 51].

Основними характеристиками компаративних конструкцій підсилювального значення є **образність, оцінність, експресивність та емоційність**, які в ідеальному варіанті повинні бути відтворені перекладачем у відповідних одиницях цільової мови. Тільки тоді переклад можна вважати адекватним [30; 65]. В основі перекладу таких одиниць, безумовно, вирішальна роль належить **образу**. Його слід відтворити як з точки зору національного колориту, так і з точки зору конотації. В ідеалі образ, який лежить в основі порівняння вихідної мови, повинен бути відтвореним таким самим образом у тексті цільовою мовою, проте цього досягнути вдається не завжди, оскільки на перешкоді стають певні обставини. Так, образи у двох мовах можуть відрізнятися приписаними їм властивостями, або ж бути пов'язаними з іншою символікою. У таких випадках перекладачам часто доводиться замінювати вихідний образ іншим, який є прийнятнішим і зрозумілішим для носіїв цільової мови. Якщо ж у компаративній конструкції оригіналу закладена іронія, гумористичний чи інший ефект, то це теж слід відтворити у перекладі. Як правило, для цього перекладачі калькують вихідну одиницю. У наведеному вище прикладі *his swarthy face was now white as milk ...* [Book of Names, p. 225] - ... його смагляве **обличчя було білим як молоко...** [Книга імен, пер. Т.Некряч, с. 337] для порівняння було вибрано саме *молоко*, а не *віск, крейда, сніг, мармур* чи вираз Б.Грінченка *як біль біле*.

Образність у порівняльних конструкціях є однією із найважливіших його характеристик. Прозорість образу у двох мовах полегшує завдання перекладача. В англійській та українській мовах не так і багато порівнянь, які

були б утворені на основі схожих образів. Збігається лише незначна кількість образів, решта є характерною для носіїв однієї чи іншої мови.

Найменше проблем для адекватного перекладу становлять компаративні конструкції підсилювального значення, які містять в собі універсальні образи. Для їх відтворення використовують здебільшого **повні** або **часткові відповідники**. Повними відповідниками порівняльних конструкцій можна вважати тільки такі одиниці, які адекватні одиниці оригіналу «щодо образності, всіх компонентів змісту – предметно-логічного, експресивно-емоційного й функціонально-стилістичного – та щодо форми вислову – в структурно-граматичному плані» [64, с. 50]. У часткових відповідників, здебільшого, не співпадає образ, але семантичну інформацію вони передають повністю. Тому при перекладі їх українською мовою доречно буде або замінити образ на ближчий і зрозуміліший для цільової аудиторії, або калькувати порівняльний зворот.

Як правило, найбільші труднощі виникають при відтворенні образу порівняння, який може бути не зовсім зрозумілим для читачів перекладного тексту, оскільки ці образи „володіють експресивністю і характеризуються самотутністю” [137, с. 107]. До таких образних порівнянь можна віднести *as artful as a wagonload of monkeys, as easy as falling off a log, as game as Ned Kelly, as mad as a hatter*, які українською мовою, як правило, відтворюються таким чином: *надзвичайно розумний, дуже легко, надзвичайно нахабний та безстрашний, геть божевільний* відповідно. У такому разі втрачається етнокультурна специфіка образу. Однак, відомо, що збереження всіх характеристик одиниці перекладу є завданням надскладним і майже утопічним, оскільки у перекладі часто доводиться йти на якісь поступки, навіть втрати.

Етно-специфічні образи, які можуть бути чужими для культури-носія, або по-іншому інтерпретуватися її носіями, є ще одним каменем спотикання у роботі перекладача. Якщо в цільовій мові немає повного відповідника образу оригіналу, то перекладачі вдаються до описового перекладу, або лінгвокультурознавчого коментаря. Дещо важче відтворити в перекладі такі

порівняння, де образи є подібними, але відрізняються своїми імпліцитними властивостями. Наприклад, англійському порівнянню *to work like a horse/mule* притаманні такі властивості як енергійність, жвавість, наполегливість при виконанні важкої роботи, в той час як українське *працювати як кінь (віл, раб)* виражає виконання важкої, непосильної, виснажливої праці.

Окрім цього, у перекладі підсилювальних порівнянь за А.А. Риженковою „слід враховувати стилістичні і культурно-історичні аспекти вихідного тексту, а також оптимально використовувати можливості мови перекладу” [137, с. 99]. Переклад будь-якого твору не може вважатися адекватним, якщо стилістичні характеристики оригіналу залишаються поза увагою перекладача. В контексті вирішення проблем відтворення стилістичних особливостей підсилювальних компаративних одиниць, А.А. Риженкова стверджує, що приналежність сталих порівнянь у двох мовах до різних стилістичних пластів лексики створює перешкоди перекладачу, наприклад англійське порівняння *to know like the book* належить до нейтральної лексики, а російське *знать как облупленного* (та українське *знати як облупленого* (прим. наша – Т.Ц.)) – до розмовної [137]. В українській мові існує сталий вираз *знати, як свої п'ять пальців*, що є нейтральним за змістом і повністю відтворює семантику англійського порівняння.

Як в англійській мові, так і в українській, підсилювальні компаративні конструкції можуть належати до різних функціонально-стилістичних пластів лексики: розмовного, просторічного, книжного, жаргонного та сленгового. Як правило, хоча й не завжди, у словниках, містяться спеціальні вказівки, до якого регістру належить та чи інша порівняльна одиниця. Проте в рамках художнього перекладу проблема визначення приналежності порівняння до конкретного стилю є складнішою, ніж в текстах інших стилів. Визначити стилістичну приналежність компаративних конструкцій інтенсифікувального змісту в обох мовах – ще не означає „вирішити проблему передачі стилістичної інформації при перекладі”, зауважує А.А. Риженкова [137, с. 101]. У цільовій мові потрібно знайти відповідний книжний, розмовний чи просторічний еквівалент,

а це, подеколи, неможливо, оскільки такого відповідника може не існувати. Так, англійське порівняння *to feel as snug as a bug in a rug* у значенні *зручно, затишно влаштуватися* [264], належить до розмовного стилю, експресії йому надають асонанс і римування у вихідній мові. Його український відповідник *жити як у бога (Христа, батька) за пазухою/за дверима (жити в достатках, без усяких турбот)* [259, с. 515] не передає повністю стилістичної інформації, а саме втрачається асонанс і римування, виникає новий образ.

1.4. Відтворення конвергентних та дивергентних рис англійських та українських інтенсифікаторів у перекладі

Англійські та українські інтенсифікатори, зважаючи на певну спорідненість цих мов, характеризуються наявністю деяких конвергентних рис, які значно полегшують роботу перекладача при відтворенні їх цільовою мовою. До таких рис можна віднести структурні та семантичні особливості порівнянь обох мов.

Способи оформлення порівняння в обох мовах збігаються у багатьох випадках. До них належать такі засоби: *словотвірні* (*богоподібний, star-like eyes*), *лексичні* (*подібний, схожий, seem, resemble, similar to*), *морфологічні* (*надати каменем, wasp-waisted*), *синтаксичні* (*гарна, як квітка, as obstinate as a mule*), а також їх комбінації (*страшніше, ніж смертний гріх, faster than the wind*) [137].

Така структурна подібність порівнянь у двох порівнюваних мовах значно полегшує їхню відтворюваність цільовою мовою.

В обох мовах другий компонент порівняння – компаратор - може бути виражений однією лексемою, декількома лексемами, словосполученням або ж реченням - *like a breeze – як вітер, to tremble like aspen least – тремтіти, як лист осики, like a bolt from the blue – як грім серед ясного неба, like Mount Vesuvius about to erupt – нагадував Везувій, що от-от вивергнеться* [Код да Вінчі, пер. А.Кам'янець, с. 62-63].

Як в англійській, так і в українській мові один і той самий образ

порівняння може виражатися різними способами: *she reminded a picture, she looked like a picture, she is a picture-like girl; він виє як вовк, він виє вовком, він виє по-вовчому* [137, с. 38].

В обох мовах підсилювальні порівняння поділяються на прикметникові *as cold as ice – холодний як лід*, прислівникові *quickly as fire – швидко як вогонь*, та дієслівні *to sleep like a baby – спати як немовля*. Під час дослідження нами було виявлено, що компаративні одиниці, які служать для підсилення дієслова, переважають над ад'єктивними та адвербіальними. Для вираження інтенсивності дії/стану/процесу авторами було використано 61 компаративну одиницю підсилювального значення, для ознаки – 13.

Водночас компаративні конструкції підсилювального значення в обох мовах характеризуються певними структурними відмінностями. Окрему групу серед українських компаративних зворотів становлять такі одиниці, які виникли через компресію семантично надлишкових елементів: *соловейком щебече; вию совою*. У таких конструкціях порівняльний образ вжито в орудному відмінку, що неможливо в англійській мові. Такі конструкції, як правило, виконують у реченні функцію обставини способу дії.

Оскільки порядок слів в українській мові відносно вільний, в ній часто, зокрема в поезії, вживаються порівняння в препозитивній формі – спочатку образ, потім значення: *як квітка гарна*. В українській мові порівняння можуть вводитися за допомогою лексичних засобів, які виконують функцію присудка: *подібний, нагадує*. В українській мові, особливо виразно це проявляється у фольклорі, порівняння може мати заперечну форму: *не дитина, а золото, не життя, а казка*. У таких випадках „оцінка передається через враження, емоції, почуття”, стверджує А.А. Риженкова [137, с. 44].

В англійській мові наявні конструкції, які утворюються за моделлю **a (one)+N₁+of+a+N₂** (синтаксична метатеза), де N₁ і N₂ - іменники. У них теж виражається емоційність та емпфаза, імпліцитно присутнє порівняння. Характери такого порівняння та емоції, які воно викликає, розкриваються значеннями і конотаціями іменників N₁ і N₂, тобто можуть бути як

позитивними, так і негативними, наприклад: *a jewel of a report, a devil of a time, a hell of a success, one hell of a river/guy/performance/day/drug/gamble/life*, etc. Переклад таких конструкцій часто здійснюється за допомогою українського виразу *не ..., а...*: *a peach of a car* - не машина, а чудо; *a deuce of a price* - не ціна, а чортівня якась/просто жах.

Таким чином, на структурному рівні між англійськими та українськими компаративними конструкціями суттєвих відмінностей, які б стояли на заваді якісному перекладу, немає. Незначні розбіжності легко долаються і майстерно оминаються перекладачами за допомогою використання тих засобів, які наявні у цільовій мові.

Проблему перекладу компаративних підсилювальних одиниць не можна вирішити успішно без ґрунтовного дослідження семантичної структури цих одиниць. Оскільки семантична структура є набагато складнішою. До семантичних особливостей компаративних конструкцій відносяться функції образних компонентів, а також їх валентність.

А.А.Риженкова називає такі функції компараторів:

- 1) підсилення (інтенсифікації);
- 2) диференціювання;
- 3) уточнення [137, с. 49].

1. Функція підсилення (інтенсифікації) означає ступінь ознаки/дії, вираженої першим компонентом. Другий компонент не тільки підсилює перший, а й називає певний образ, який сприймається як єдине ціле з першим компонентом. „Підпадаючи під „семантичне спрощення”, внаслідок висування на перший план однієї із сем, яка виражає його узагальнену ознаку, компаратор починає функціонувати як інтенсифікатор, набуваючи підсилювального значення *very, extremely, exceedingly, to exceed*, які вказують на найвищий ступінь прояву ознаки, інтенсивності, швидкості, миттєвості дії” [137, с. 50]. Водночас дослідниця застерігає, що не варто сприймати компоненти, які містять образ порівняння, як цілком десемантизовані одиниці і прирівнювати їх до статусу звичайних інтенсифікаторів *as anything, as they come, as the day is*

long, як не знати що, як чорт. Цей образний компонент допомагає зрозуміти ментальність носіїв тієї чи іншої мови.

При перекладі компаративних структур необхідно звертати увагу на те, з якими словами сполучається компонент-інтенсифікатор. Адже „нерозуміння семантичної сутності інтенсифікаторів як підсилювачів значення слів, з якими вони сполучаються в контексті, може привести перекладача до їх неправильного трактування як складових частин авторських порівнянь” [137, с. 52].

2. Функція диференціювання полягає у розмежуванні при багатозначному прикметнику: *as straight as an arrow – not crooked; as straight as a poker; as straight as a die – honest* [137, с. 53]. Компаратор виконує не тільки функцію підсилювача відносно компаранта, у більшості випадків образ, який лежить в його основі, відіграє важливу семантичну роль і служить наріжним каменем для формування оцінки. Як приклад А.А.Риженкова подає такі порівняльні структури: *as hard as nails/flint/stone* дає негативну оцінку характеру людини, яка не здатна співчувати, жорстока і водночас позитивно змальовує її фізичні здібності (сильна у боротьбі); порівняння *as hard as a rock* дає позитивну оцінку [137]. Оскільки в українській мові багатозначних слів менше, аніж в англійській, то така функція є більш притаманною англійській мові.

3. Функція уточнення реалізується за наявності першого компонента, який є нейтральним. В англійській мові це *to be, to feel, to live, to look, to eat, to swim, to work, red, blue, black, white*, в українській – *бути, відчувати, жити, виглядати, їсти, плавати, працювати, червоний, синій, чорний, білий* та ін.: *to live like a dog – жити як собака, eat like a bird/like kings/like a swine – їсти як пташка/курча/як вовк/як свиня.*

Отже, функції інтенсифікації та уточнення властиві обом мовам, в той час як функція диференціювання – здебільшого англійським підсилювальним компаративним конструкціям.

Усі відомі класифікації компаративних одиниць у багатьох аспектах доволі подібні. Так, порівняльні конструкції в англійській та українській мовах

за семантичним змістом поділяються на:

1) структури, в яких основою для порівняння служать фізичні властивості неживих предметів: *as a log dumb* - мовчазний, як колода, *as a statue mute* - мовчазний, як статуя, *as a sheet white* - білий, як полотно, *as a coal black* - чорний, як смола;

2) компаративні структури, в основі яких – порівняння з природними явищами: *as free as the wind* - вільний, як вітер, *as a flash quick* - швидкий, як блискавка, *as a rock hard* - твердий, як камінь, *as the hills old* - старий, як світ;

3) структури, які включають назви представників фауни, основою для порівняння служать найтипівіші риси, поведінка, спосіб життя, домінуючі фізичні якості: *as slow as a tortoise* - повільний, як черепаха, *as obstinate as a mule* - впертий, як осел, *as graceful as a swan* - витончений, як лебідь, *as hungry as a wolf* - голодний, як вовк, *as poor as a rat* - бідний, як миша, *as fast as a hare* - швидкий, як заєць, *as blind as a mole* - сліпий, як кріт;

4) алюзії, пов'язані з біблійними, міфологічними сюжетами та історичними особами: *as rich as Croesus* - багатий, як Крез, *as Solomon wise* - розумний, як Соломон;

5) деякі порівняння вживаються для опису частин людського тіла: *as heavy as lead* – як свинцем наліті (про ноги), *as pale as ashes* – блідий, як стіна (про колір обличчя);

6) компаративні конструкції, які відносяться до характеру і стану людини: *as cool as a cucumber* – дуже спокійний, *as merry as a grig* – життєрадісний, веселий, *as brown as a berry* – сильно засмаглий, *as true as steel* – відданий душою й тілом, *as ugly as sin* – страшний, як смертний гріх;

7) порівняння може означати властивість предмета і властивість людини: *as hard as bone* – 1) твердий як камінь, 2) жорстокий, безжалісний;

8) деякі КФО відносяться ні до людини, ні до предмету, а до якихось ситуацій: *as certain as death* – неминучий як смерть, *as clear as mud* – цілком незрозуміло [158, с. 93].

Таким чином, чимало компаративних інтенсифікаторів засновано на загальнолюдських образах та асоціаціях, вони носять антропоцентричний характер, відображаючи ті чи інші сторони буття людини: зовнішній вигляд, внутрішній, духовний світ, предмети побуту, стосунки з іншими людьми.

В обох мовах предметом порівняння часто виступають лексеми основного словникового складу, назви тварин, предметів, явищ навколишньої дійсності. Тому чимало фразеологічних одиниць такого типу засновано на загальнолюдських образах і асоціаціях [64, с. 40].

Варто також відзначити здатність компонентів порівняльної конструкції вживатися у протилежному одне одному значеннях, передаючи таким чином іронічне ставлення: *англ. as bulletproof as a sponge cake, as accurate as a blind archer*, *укр. гарний, як свиня в дощ, потрібний, як зайцю стоп сигнал, розумітися, як пес на зірках*. Семантика другого компонента у таких порівняннях нейтралізує позитивну оціночну ознаку першого компонента. Для української мови такі порівняння є більш типовими, аніж для англійської.

У багатьох фразеологізованих порівняннях через частоту вживання образ зовсім затерся, і такі фразеологічні порівняння сприймаються просто як кліше: *thirsty as a camel; hungry as a bear (a hawk); драти, як сидорову козу; ганяти, як солоного зайця; довге, як калебердянська верста, життя*; та ін [63, с. 40-41].

Відмінність між компаративними конструкціями двох мов полягає також у тому, що в українській мові прикметників, які виражають колір, більше, ніж в англійській [64]. Частотність їх вживання також більша, завдяки чому утворюються порівняння-синоніми. З кожним прикметником, який позначає білий, чорний, червоний, синій кольори, в українській мові існує понад 10 синонімічних компаративних одиниць: *blue as sky – синій, як небо, голубий, як небо, блакитний, як небо*.

Різною є національна специфіка образів порівняльних конструкцій: *to grin like a Cheshire cat – усміхатися на весь рот (на всі тридцять два), as drunk as a lord – п'яний, як чін/як швець/як хлющ*.

В англійській мові часто вживані такі порівняння, у структурі яких використовується прийом алітерації: *as blind as a bat, as pleased as Punch, as thick as thieves*.

Порівняння в англійській та українській мовах належать до різних стилістичних пластів лексики: *to know like the book* (neutral) і *знати, як облупленого* (розм.).

Англійським та українським компаративним конструкціям підсилювального значення притаманні різні асоціації, експресивність та оцінка, які містяться в образі порівняння: *to work like a horse/mule* (with great energy) та *працювати, як кінь/віл/раб* (важко працювати, виконувати тяжку і виснажливу роботу).

Саме такі відмінності англійських та українських компаративних інтенсифікаторів можуть стати каменем спотикання для перекладача, створюючи йому труднощі, для подолання яких з метою пошуку адекватних відповідників у цільовій мові йому доводиться застосовувати всі свої творчі вміння.

1.5. Відтворення інтенсифікаторів в межах індивідуального стилю перекладача

Основним завданням перекладача є точна і цілісна передача змісту оригіналу засобами іншої мови за умови збереження усіх його особливостей. Якщо критерієм точності є тотожність інформації, яка передається, то адекватним вважається той переклад, в якому ця інформація передається рівноцінними засобами іншої мови [134]. Найголовнішим і найскладнішим завданням перекладача є відтворення колориту оригінального твору та збереження ідіостилю його автора, тобто він повинен керуватися його мовно-стилістичними та ідейно-художніми вподобаннями. Однак не завжди мовно-стилістичні тезауруси автора першотвору та перекладача співпадають, адже кожен перекладач по-своєму інтерпретує текст оригіналу. Йому, як особистості, притаманні свої характерні мовні та стилістичні особливості, які впливають на

перекладацькі тактики і вирізняють його з-поміж інших перекладачів. Індивідуальний стиль перекладача – це результат вибору ним можливих варіантів перекладу того чи іншого висловлювання. На думку А.В. Пермінової, „характер індивідуального перекладацького стилю залежить від співвідношення загальних та індивідуалізуючих ознак, від типології трансформацій, до яких вдається перекладач у цільових текстах. Системність індивідуального стилю ґрунтується на зв'язку мови і мислення, на витворенні нової моделі світу, в якій поєднано загальне та індивідуальне, яка є синтезом індивідуально-авторської та національних картин світу МО та МП” [125, с. 32]. Тут варто зауважити, що стиль перекладача, на відміну від стилю письменника, не допускає суб'єктивності, оскільки спирається на вже висловлену думку. Однак позиція перекладача, як індивіда і як члена суспільства з певною ідеологією, завжди присутня в перекладі. Творча і неповторна індивідуальність перекладача полягає у виборі ним різноманітних засобів, які спрямовані на відтворення мовних, стильових, синтаксичних, експресивних та інших особливостей оригіналу. Кожен перекладач випрацьовує певний арсенал власних перекладацьких кліше, які характеризують його стиль і вирізняють з-поміж інших. Оскільки детальний та вичерпний аналіз особливостей перекладацьких методів перекладачів обраних нами творів не передбачений рамками нашого дослідження, то ми зупинимось лише на особливостях відтворення українськими перекладачами досліджуваних нами інтенсифікаторів.

Переклади А. Кам'янець [229; 233; 234] відзначаються систематичним спрощенням образного компонента інтенсифікатора, вживанням стертого виразу замість яскравого і експресивного у автора. Часто перекладачка вдається до трансформацій, наприклад, транспозиції частин мови - у більшості випадків англійські прислівники-інтенсифікатори, які мають аналогічні українські відповідники, відтворюються в українських перекладах прикметниками. Ще однією особливістю перекладацького стилю А. Кам'янець є те, що вона часто вилучає інтенсифікатори, які виражені лайливою чи розмовно-просторічною

лексикою, натомість в українських перекладах вживає нормовані лексичні одиниці.

В. Шовкун [230-232] при перекладі інтенсифікаторів у романі “The Da Vinci Code” тяжіє до буквалізму, застосовує значно меншу кількість трансформацій, інколи використовує такі українські відповідники, які є не зовсім логічними за своїм змістом, як от *felt like the dead - почував себе як мертвий*.

Особливістю перекладацького стилю Т. Некряч [234] є використання «незаклішованих» українських відповідників, вживання різноманітних українських еквівалентів для перекладу одних і тих самих інтенсифікаторів, які зустрічаються на сторінках одного твору: *rapid-fire – з блискавичною швидкістю; гаряче (обговорювати)*, вживання індивідуально-авторських інтенсифікаторів: *lightning-hot - вогняно-пекучий*. Такі варіанти перекладу є доречними перекладацькими знахідками, вони увиразнюють авторські настрої, додають оригінальним творам витонченості та яскравості.

У спробі якомога точніше відтворити авторський задум Д. Стіл перекладачка Є. Кононенко [241] у романі «Диво» вдається до перекладу більшості інтенсифікаторів. Однак використані нею українські відповідники є доволі одноманітними та часто повторюваними.

Ще один роман цієї письменниці “Toxic Bachelors” українською мовою перекладений І. Паненко [242]. Проаналізувавши її підхід до відтворення інтенсифікаторів, ми дійшли висновку, що ця перекладачка тяжіє до їх вилучення. У процентному співвідношенні частка такої трансформації становить 30%. У тих випадках, де авторка вживає два або більше інтенсифікатори, І. Паненко і вдається до такого прийому: *too damn smart – до дідька розумних, so damn smart – до біса розумною, so damn scared – до біса боявся, wanted so desperately – так хотів*. У більшості випадків застосування такого прийому є цілком виправданим, однак зловживання ним призводить до зниження експресивності твору.

Проте усвідомлення того, що інтенсифікатори відображають певні

принципи кожного письменника, дає змогу перекладачам досягнути мінімального відсотка спотворення авторської інтенції.

Не варто залишати поза увагою той факт, що нерідко самому письменнику, який є і автором оригіналу, і одночасно його перекладачем, не вдається створити точний і адекватний його переклад. Яскравим прикладом може служити роман В.Набокова «Лоліта», автор якого прекрасно володів як англійською, так і російською мовами. Сам В.Набоков назвав російський переклад твору «незграбним»: «...мене тепер тільки нудить від деренчання моїх іржавих російських струн. Історія цього перекладу – історія розчарування. Гай-гай, виявилось, що та «дивовижна російська мова», яка, здавалося мені, все чекає мене, цвіте, як вірна весна за наглухо зачиненою брамою, ключ від якої зберігається в мене так багато років, не існує, й за брамою немає нічого, окрім обгорілих пеньків і безнадійної осеневої далечіні, а ключ у руці скидається радше на відмичку» [239, с. 396]. Та попри таке самокритичне твердження, яке стосується перекладу в цілому, автор, тонко відчуваючи мову, блискуче відтворює інтенсифікатори.

Розгляньмо приклад, де автор описує мотелі, в яких часто зупинялися головний герой та Лоліта:

*The baths were mostly tiled showers, with an endless variety of spouting mechanisms, but with one definitely non-Laodicean characteristic in common, a propensity, while in use, to turn instantly **beastly hot or blindingly cold** upon you, depending on whether your neighbor turned on his cold or his hot to deprive you of a necessary complement in the shower you had so carefully blended [Lolita, p. 146].*

*Ванные в этих кабинках бывали чаще всего представлены кафельными душами, снабженными бесконечным разнообразием прыщущих струй, с одной общей, определенно не Лаодикийской склонностью: они норовили при употреблении вдруг **обдать либо зверским кипятком, либо оглушительным холодом** в зависимости от того, какой кран, холодный или горячий, повернул в эту минуту купальщик в соседнем помещении, тем самым лишавший тебя*

необхідного елемента смеси, тщательно составленной тобою [Лолита, пер. В.Набоков, с. 185].

Український переклад П.Таращука:

Ванни в тих кабінках найчастіше були представлені кахельними душами, устаткованими безкінечним розмаїттям бризкальних струменів, з однією спільною, аж ніяк не літеплою схильністю: при використанні вони мали схильність обдати або страхітливим окропом, або нестерпним крижаним холодом залежно від того, який кран, холодний чи гарячий, повернув тієї хвилини купальник у сусідньому приміщенні, таким чином позбавивши тебе необхідного елемента ретельно приготованої суміші [Лоліта, пер. П.Таращук, с. 191].

Окрім того, що в російському та українському перекладах використано трансформацію транспозиції частин мови – англійські прислівники відтворено прикметниками - очевидним є той факт, що перекладачі застосовують міжмікропольові заміни - інтенсифікатори в трьох мовах відносяться до різних типів сенсорної лексики, особливо це стосується прислівника-інтенсифікатора **blindingly**. Якщо в англійському тексті він відноситься до слів зорового сприйняття, то в російському перекладі - до слухового сприйняття, а в українському – до тактильного. Такі рішення перекладачів зумовлені нормами цільових мов. Тим більше, на нашу думку, додавання прикметника **крижаний** підвищує експресивність українського перекладу порівняно з оригіналом та авторським російським перекладом.

К. Васюков калькує авторський російський переклад В.Набокова:

*Ванни в цих кабінках були якнайчастіше представлені кахляними душами, спорядженими безмежним розмаїттям бризкотливих струй, з однією Лаодикійською схильністю: вони стреміли при вживанні раптом обдати або **звірячим кип'ятком, або оглушливим холодом** залежно від того, який кран, холодний чи гарячий, повернув у цю хвилину купалець у сусідньому приміщенні, через що він позбавляв тебе необхідного елемента суміші, ретельно складеної тобою [Лоліта, пер. К. Васюков].*

Такий варіант перекладу інтенсифікаторів викликає певні суперечності з нормами української мови, зокрема нормами сполучуваності. Українською не можна сказати *оглушливий холод*, оскільки прикметник *оглушливий* у значенні *який доводить до стану непритомності; запаморочливий* вживається, як правило, з іменниками *біль, удар* [259, с. 432]. Тому, напевно чи цей переклад можна вважати вдалим.

Висновки до Розділу 1

Зважаючи на велику кількість тлумачень поняття „інтенсифікатор” у перекладознавчій літературі, за робоче визначення цього терміну було прийняте наступне: інтенсифікатори – це частково десемантизовані слова або словосполучення, які служать для вираження більшого порівняно з нормою ступеня ознаки, якості, а також інтенсивності дії/стану/процесу, позначених ключовим словом. За своєю природою інтенсифікатори недовговічні, їх склад у мові постійно поповнюється новими одиницями у зв'язку з втратою попередніми свого інтенсифікувального значення та частоти вживання у мовленні. Причому, це стосується двох мов і повинно враховуватися в процесі перекладу.

Категорію інтенсивності в англійській та українській мовах утворюють різнорівневі засоби: морфологічні, лексичні, синтаксичні. Левову частку з усіх підсилювачів становлять лексичні інтенсифікатори, які найбільш вживані у творах сучасної англійської художньої прози. До цієї групи інтенсифікаторів відносяться: підсилювальні прислівники, прикметники підсилювального значення, іменники-інтенсифікатори, компаративні конструкції підсилювального значення; останні включають компаративні фразеологічні одиниці, авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, індивідуально-авторські підсилювальні компаративні конструкції та власне фразеологічні інтенсифікатори.

Зв'язок категорії інтенсивності з емотивністю, експресивністю,

оціночністю спонукає перекладача до пошуку такого еквівалента у цільовій мові, який забезпечував би функціонально-семантичну еквівалентність інтенсифікатору вихідної мови. Функціонально-семантичний рівень еквівалентності є основним і ведучим в процесі перекладу інтенсифікаторів, оскільки тільки подібність змісту при відносній незалежності від форми може служити критерієм оцінки перекладу.

Визначальними чинниками у роботі перекладача над відтворенням інтенсифікаторів є жанр/вид художнього твору, у якому вони вживаються, та індивідуально-авторський стиль перекладача.

Поширеність інтенсифікаторів у двох порівнюваних мовах та часте використання їх у художньому дискурсі значно полегшує роботу перекладача.

Як в англійській, так і в українській мовах інтенсифікатори поділяються на ад'єктивні, адвербіальні та дієслівні.

Порівняльний аналіз англійських та українських компаративних конструкцій підсилювального значення виявив їх структурну подібність. Структура їх мовної моделі передбачає наявність чотирьох елементів: 1) поняття, яке потребує пояснення (компарат), 2) поняття, яке служить для пояснення (компаратор), 3) основа порівняння – ознака (або низка ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння, 4) елемент, який сполучає компарат і компаратор. Існує лише незначна кількість моделей, які характерні для однієї з двох мов – в українській мові можливе вживання іменника в орудному відмінку у значенні компаратора. В цілому структурна сторона не настільки специфічна, щоб створювати значні перешкоди для відтворення цих одиниць українською мовою. Деяко важчим видається відтворення семантичної структури компаративних конструкцій підсилювального значення у зв'язку з певними особливостями, до яких належать образність, оціночність, експресивність, емоційність, стилістична маркованість.

Матеріали цього розділу висвітлено у двох публікаціях [51],[52].

РОЗДІЛ 2

ШЛЯХИ ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІНТЕНСИФІКАТОРІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ НАПРЯМКУ ПЕРЕКЛАДУ

Група лексичних інтенсифікаторів, до якої входять прислівники, прикметники та іменники, найкраще представлена у творах сучасної англомовної художньої прози. Суцільна вибірка цих інтенсифікаторів становить 159 одиниць (708 випадків вживання), їх кількісне співвідношення у творах англомовних авторів та українських перекладах представлено у поданій нижче таблиці 2.1 та рис. 2.1.

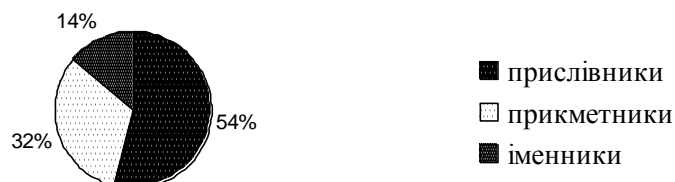
Таблиця 2.1

Кількісне співвідношення лексичних інтенсифікаторів у творах сучасної англомовної художньої прози та їх українських перекладах

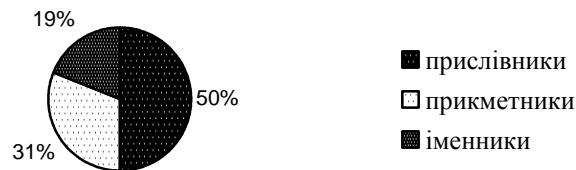
	Прислівники		Прикметники		Іменники		Всього	
	абсол.	відн.	абсол.	відн.	абсол.	відн.	абсол.	відн.
	к-сть	к-сть	к-сть	к-сть	к-сть	к-сть	к-сть	к-сть
Оригінал	85	54%	51	32%	23	14%	159	100%
Переклад	84	50%	52	31%	31	19%	167	100%

Рис. 2.1

Частотність вживання лексичних інтенсифікаторів у творах сучасної англомовної художньої прози

Частотність вживання лексичних інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англомовної художньої прози

Результати проведеної вибірки свідчать про відносно однакову кількість лексичних інтенсифікаторів в оригінальних творах та їх українських перекладах. Проте така подібність не виключає наявності певних якісних розбіжностей між інтенсифікаторами вихідної та цільової мов, які будуть розглянуті у цьому розділі.

Відповідність/невідповідність перекладацьких рішень при відтворенні інтенсифікаторів розглядатимуться виходячи з таких загальновідомих критеріїв оцінки якості художнього перекладу:

1. Максимальне збереження змісту оригінального тексту;
2. Адекватність відтворення образної системи тексту оригіналу;
3. Збереження авторського стилю при перекладі;
4. Рівень прагматичної адаптації тексту перекладу;
5. Збереження розміру та римування.

Оскільки останній пункт стосується здебільшого поезії, то ми враховуватимемо у своєму аналізі відповідність перекладу щодо перших чотирьох критеріїв.

2.1. Особливості відтворення прислівників-інтенсифікаторів

Найбагатший і стилістично яскравий клас інтенсифікаторів утворюють підсилювальні прислівники, оскільки їм притаманна необмежена сполучуваність в тексті і мовленні, і вони найемоційніше передають ставлення людини до того чи іншого явища, предмета, дії. Загальна вибірка з аналізованих нами текстів становить 85 прислівників (кількість їх вживань – 608 випадків).

Найчастіше вживаними виявилися прислівники *too* – 103 (19%), *so* – 60 (11%), *very* – 59 (10,9%), *totally* – 30 (5,5%) випадків вживання. Значну частину становлять похідні прислівники з суфіксом *-ly*, утворені від прикметників – 75 одиниць (323 випадки вживання (60%)) - *entirely, eternally, considerably, greatly, severely, badly, bitterly, remarkably, strikingly, surprisingly, deeply, highly, awfully, beastly* та ін.

Прислівники-інтенсифікатори служать для вираження інтенсифікації якісної ознаки та дії/процесу/стану.

Прислівники, які вказують на ознаку якості, знаходять своє вираження у двох конструкціях:

1) Adv+Adj+N

extraordinary successful voyage

2) to be/to seem/to prove + Adv + Adj

is extraordinarily modern

is wonderfully small [132, с. 88].

Серед найуживаніших прислівників у цій функції є *very, too, pretty, so, extremely, exceptionally, entirely, totally, perfectly, absolutely, utterly, completely*.

Для вираження інтенсивності дії/процесу/стану в англійській мові найчастіше використовуються прислівники-інтенсифікатори *entirely, too, so, very, deeply, wildly, desperately, extremely, immensely, perfectly, totally, completely*.

Прислівники, які вказують на ознаку дії/процесу/стану, знаходять своє вираження у трьох конструкціях:

1) Adv + V

triumphantly realize

2) V+Adv

understand completely

3) Adv+Part II

beautifully executed [132, с. 87].

Дієслово як клас характеризується вужчою лексичною сполучуваністю з

інтенсифікаторами порівняно з прикметниками, і сам розряд інтенсифікаторів, які сполучаються з дієсловами не такий різноманітний [175, с. 38].

До дієслів, яким притаманна градуальність, належать такі дієслова, у значенні яких міститься кваліфікативний компонент, який можна умовно позначити прикметником або прислівником, і який власне визначає взаємодію дієслова з інтенсифікатором. До дієслів, які можуть сполучатися з інтенсифікаторами, належать дієслова, які виражають:

- 1) розумову діяльність: *decide, forget, know, realize, think, understand*;
- 2) психічний та емоційний стан: *believe, impress, fascinate, doubt, disappoint*;
- 3) сприйняття: *feel, hear, see*;
- 4) взаємодію і вплив: *explain, change, assure, convince, prevent, thank*;
- 5) внутрішню дію: *want, will, fancy, wish, plead*;
- 6) фізичний стан: *tremble, shout, cry, scream, laugh, hurt*;
- 7) оцінку дії: *appreciate, approve, determine, satisfy*;
- 8) початок і кінець дії: *complete, finish, start, give up, fade out*;
- 9) інші дієслова [156].

Дієслова, які містять кваліфікативний компонент, як правило, граничні. Це відображається у їх сполучуваності з інтенсифікаторами великого (дуже великого) і малого (дуже малого) ступеня: *stammer badly (slightly), amuse much (little), dislike violently (rather), worry greatly (a bit)* [175, с. 38-39].

Дієслова, які містять компонент завершеності і співвідносяться з полюсами граничної шкали, сполучаються переважно з інтенсифікаторами повного (максимального) ступеня: *destroy completely, terminate completely, understand completely, exhaust completely* [175, с. 39].

Свого часу велися дискусії щодо сполучуваності інтенсифікаторів з дієсловами. Так, на думку П. Робертса [215], інтенсифікатори не можуть модифікувати дієслова. Однак ми вважаємо, що таке твердження є дещо помилковим. Наприклад:

I rather liked him and evidently she led him quite a life.

У сполученні з дієсловами прислівники-інтенсифікатори не тільки підсилюють їх, а й надають їм додаткові властивості, спричиняють тим самим появу у дієслів певної емоційної оцінки. До таких інтенсифікаторів належать *passionately, terribly, desperately*. Вони значною мірою втратили первинне лексичне значення і сприймаються як показники високого або крайнього ступеня інтенсивності дії (процесу, стану). У сполученні з такими інтенсифікаторами дієслівне значення підсилюється у зв'язку з тим, що вихідне значення прислівників сприймається не безпосередньо, а виявляється у вигляді особливо сильної інтенсифікації: *to love furiously/terribly/desperately*.

В аналізованих творах та їх українських перекладах прислівники-інтенсифікатори вживалися у структурах, які відповідають наведеним вище графічним моделям:

Adv + Adj + N

It was a very depressing lunch [Toxic Bachelors, p. 183].

Це був дуже обтяжливий обід [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 137].

... and she was in surprisingly good spirits [Miracle, p. 101].

... і вона була в напругу гарній формі [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 82].

Langdon and Vittoria waited as the guard crossed the room to an exceptionally tall, wiry man in a dark blue military uniform [Angels and Demons, p. 127].

Залишивши їх, він попрямував через усю кімнату до винятково високого й худорлявого чоловіка в темно-синій військовій формі [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 131].

to be/to seem/to prove + Adv + Adj

With her children gone, the weekends were agonizingly lonely ... [Toxic Bachelors, p. 101].

Коли її діти поїхали з дому, вихідні стали болісно самотніми [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 76].

I'll be extremely happy [Miracle, p. 193].

... я дуже щасливий [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 152].

Adv + V

She completely shut me out [Miracle, p. 164].

Вона зовсім не підпускає мене до себе [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 129].

He had a right to the freedom he so desperately wanted [Miracle, p. 204].

Він мав право на свою свободу, якої так відчайдушно прагнув [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 160].

V + Adv

A long welt burned angry across her neck where the rope had dug, bruising her larynx so badly it was painful for her to talk [Book of Names, p. 229].

У неї на шиї набряк великий червоний синець там, де врізалася мотузка, а горло постраждало так, що вона майже не могла говорити [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 264].

The women rushed wildly past her, fleeing down the tunnel [Book of Names, p. 277].

Жінки несамовито побігли повз неї далі вниз тунелем [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 317].

Her extensive knowledge impressed Quinn considerably [Miracle, p. 100].

Її широкі знання дуже вразили Квінна [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 82].

Adv + Part II

Sylvia was profoundly depressed over what had happened, and the position Gray had taken [Toxic Bachelors, p. 442].

Сільвія була глибоко засмучена через те, що трапилось, через позицію, яку зайняв Грей [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 340].

Pool, helipad, six elegant luxurious guest cabins, a master suite right out of a movie and an impeccably trained crew of sixteen [Toxic Bachelors, p. 11].

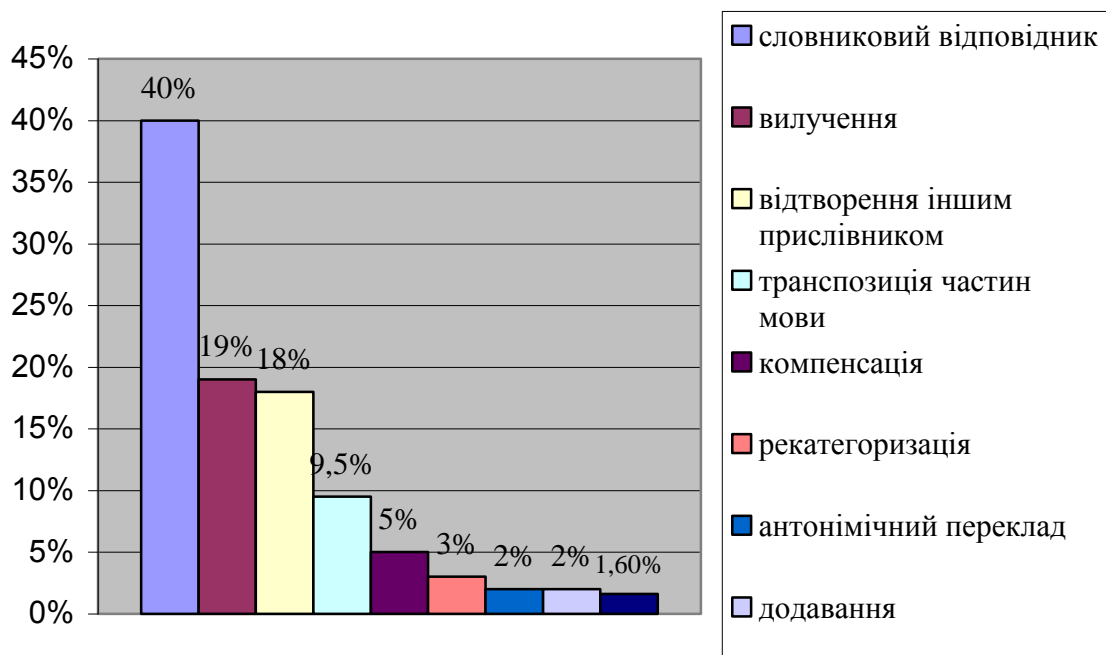
Басейн, посадочний майданчик для гелікоптерів, шість гостьових кают класу люкс, каюта власника – ніби декорація до фільму про гламурне життя – і команда з шістнадцяти бездоганно вишколених моряків [Неодружені та

небезпечні, пер. І. Паненко, с. 11].

Як свідчать наведені приклади, структури, до складу яких входять прислівники-інтенсифікатори, аналогічні в англійській і українській мовах. Єдину відмінність, проте несуттєву для перекладу, становить четверта модель - **V + Adv**, яка менш поширена в українській мові, на відміну від англійської. Часто українські перекладачі змінюють позицію прислівника-інтенсифікатора, вживаючи його перед дієсловом, яке він інтенсифікує. Однак, такі структурно-позиційні зміни не впливають на адекватне відтворення прислівників-інтенсифікаторів. В ході аналізу були виявлені прийоми, які застосовують перекладачі для максимально наближеного до оригіналу відтворення цієї групи інтенсифікаторів українською мовою. Здебільшого перекладачі послуговуються варіантними відповідниками цих одиниць, а також вдаються до таких трансформацій: вилучення, переклад іншим прислівником, транспозиція частин мови, компенсація, рекатегоризація та ін. Частотність використання трансформацій наведена у таблиці 1 (див. ДОДАТКИ) та на рис. 2.2.

Рис. 2.2

Частотність вживання трансформацій при відтворенні прислівників-інтенсифікаторів

Розгляньмо детальніше окремі випадки перекладу прислівників-інтенсифікаторів на прикладах.

Найменше труднощів для перекладача виникає, коли інтенсивність передається в перекладі такими ж засобами, що й в оригіналі. Використання перекладачами словникових варіантних відповідників для відтворення англійських інтенсифікаторів займає найбільшу частку серед усіх прийомів. Під варіантним відповідником розуміють „один із можливих варіантів перекладу слова. Варіантний відповідник передає, як правило, якесь одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта (ЛСВ) багатозначного слова” [69, с. 279]. В.І. Карабан зазначає, що варіантні відповідники є найпоширенішим видом перекладних відповідників, „оскільки більшість слів ... є неоднозначними, отже потребують при перекладі вибору або утворення відповідника лексико-семантичного варіанту слова” [69, с. 281]. Слід зауважити, що вибір того чи іншого відповідника у цільовій мові не є довільним кроком перекладача. Він у першу чергу керується контекстом, регістром, стилістичними особливостями твору, мовленнєвими характеристиками персонажів тощо. Використання перекладачами словникових варіантних відповідників має місце у наступних прикладах з романів „Код да Вінчі” та „Книга імен”. З дитинства Ленгдон боявся закритого простору – ліфтів, метро, закритих кортів. Тому, коли йому доводиться підніматися з Фашем до галереї, він намагається себе заспокоїти:

*The elevator is a **perfectly** safe machine, Langdon continually told himself, never believing it* [The Da Vinci Code, p. 24].

„Ліфт – **цілком** безпечна споруда, - постійно переконував він себе, проте ніколи в це не вірив” [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 234, 31].

Ленгдон знову й знову повторював подумки, сам собі не вірячи: *Ліфт – цілком безпечна машина* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 21].

*The city was black, **completely** black –drenched and deserted and filled with thunder* [Book of Names, p. 100].

Місто було чорне, цілковито чорне – мокре, порожнє, налякане громом [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 124].

Обидва англійські прислівники-інтенсифікатори багатозначні, з такими українськими словниковими відповідниками: *perfectly* - 1) *цілком, зовсім* 2) *чудово, прекрасно, відмінно* [253, с. 1011], *completely* – *повністю, цілком, абсолютно* [253, с. 278]. У цих випадках використані перекладачами варіантні відповідники *цілком* та *цілковито*, який є синонімом прислівника *цілком*, максимально наближено передають семантичне та функціональне значення англійських інтенсифікаторів *perfectly* та *completely*.

Англійські прислівники *awfully, terribly, dreadfully*, які мають негативну конотацію, втрачають її у поєднанні зі словами позитивної конотації та утворюють нову смислову якість, несподіваний експресивний ефект – оксиморон. Використання прислівника *страшенно* в українських перекладах допомагає вдало передати цю стилістичну фігуру:

You're awfully good to me," he whispered to her... [Miracle, p. 167]

- *Ти страшенно добра до мене, -прошепотів він...* [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 131]

"You find that ambigram terribly interesting, don't you?" she demanded [Angels and Demons, p. 568].

- *Тобі ця амбіграма страшенно цікава, правда? – нарешті не витримала вона* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 538].

Переклад цих речень лексично і стилістично адекватний завдяки семантичній та функціональній еквівалентності англійських *awfully, terribly* та українського *страшенно*.

Застосування варіантного відповідника англійського прислівника-інтенсифікатора *voraciously* має місце і в наступному випадку. Втоmlений, голодний і виснажений безрезультатною погонею за ілюмінатами, Ленгдон почувався геть позбавленим сил. Та й ситуація у місті була вкрай напруженою - ілюмінати погрожували знести у повітря Ватикан. Тому, коли Вітторія запропонувала Робертові печиво, він без вагань взяв його:

His mood seemed to brighten at the sight of food. "Hell yes. Thanks." He ate voraciously [Angels and Demons, p. 309].

Побачивши їжу, він трохи пожвавився.

- *Аякже! Дякую! – Він жадібно накинувся на печиво* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 302].

Український прислівник *жадібно* (який є похідним від прикметника *жадібний* - який дуже бажає чогось, прагне до чого-небудь; охочий до чогось [258, с. 658]) повністю відтворює значення англійського інтенсифікатора *voraciously*. Окрім цього нейтральне дієслово *ate*, відтворено інтенсифікатором *накинувся* - з охотою, завзяттям, запалом братися за що-небудь; зосереджувати увагу на чому-небудь [264]. Таким чином перекладачка А. Кам'янець ще більше підкреслила не тільки відчуття голоду, а й хвилювання і занепокоєння Роберта Ленгдона.

Не завжди словниковий відповідник - єдино можливий варіант перекладу. Одним із найвживаніших англійських прислівників-інтенсифікаторів є *very*, для його відтворення перекладачі здебільшого послуговуються словниковим відповідником *дуже*, який в українській мові теж характеризується частим використанням. Про це свідчать приклади з художньої прози, де цей прислівник використовується для відтворення інших інтенсифікаторів. Нами було зафіксовано лише один варіант перекладу цього інтенсифікатора українським прислівником *вельми*, що вживається у значенні *дуже, в значній мірі, значно, порядно, досить* [258, с. 176]:

Stacy Lachman was a cute kid, Raoul La Douceur thought. Too bad she was about to meet with some very foul play [Book of Names, p. 62].

Стейсі Лахман – мила дитина, - думав Рауль ла Дусер. – Шкода, що їй от-от доведеться зіткнутися з вельми брудною грою [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 79].

Вживання українського прислівника *вельми* у сучасній прозі є обмеженим, порівняно з *дуже*. Не зовсім доречним видається його використання в цьому випадку. Рауль ла Дусер, з чийх вуст звучить це

висловлювання, - звичайнісінький вбивця, який безжалісно і жорстоко чинить розправу над десятками людей. Тому, зважаючи на такий „статус” персонажа, не зовсім доцільним видається наділяти його мовлення стилістичними архаїзмами.

Розбіжності в засобах і способах вираження інтенсивності в англійській та українській мовах іноді викликають труднощі передачі змісту висловлювання, не кажучи вже про відтінки експресивності.

Героїня роману “Miracle” („Диво”) Меггі після смерті єдиного сина та розлучення з чоловіком залишилася самотньою, а згодом втратила ще й роботу. Жінка живе наодинці зі своїми клопотами та переживаннями. Для підсиленого вираження такого стану героїні авторка використовує інтенсифікатор *desperately* у значенні **вкрай, дуже сильно**:

And like Quinn, perhaps for similar reasons, she seemed desperately lonely [Miracle, p. 86].

І відчувалося, що вона дуже самотня, так само, як і Квінн [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 72].

Український інтенсифікатор **дуже** менш експресивний, порівняно з англійським, і не передає розпачливої та безнадійної ситуації, яка склалася у Меггі. Щоб передати авторську інтенцію, доцільніше було б застосувати інші варіанти перекладу.

Як інтенсифікатор дії/стану/процесу цей прислівник часто вживається з дієсловами, що виражають потребу (*need*), бажання (*want*). В залежності від контексту перекладачі вдаються до пошуку таких еквівалентів, які б щонайкраще відтворили прагматичний потенціал оригіналу:

Not surprising, Collet thought. Fache needs this arrest desperately [The Da Vinci Code, p. 71].

„Воно й не дивно, - подумав Колле. – Цей арешт Фашеві потрібний як повітря” [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 83].

Нічого дивного, подумав Колле. Фаш розпачливо потребує цього арешту [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, с. 54].

*Obviously, her grandfather wanted **desperately** to see her* [The Da Vinci Code, p. 76].

*Очевидно, дід **відчайдушно** хоче побачитися з нею* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 87].

*Мабуть, дідові **до розпачу** захотілося побачитися з нею ...* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, с. 56].

*Tonight, her best quest was that Robert Langdon, whether he knew it or not, possessed information that she **desperately** needed* [The Da Vinci Code, p. 78].

*Сьогодні в неї було відчуття, що Роберт Ленгдон, свідомо чи несвідомо, володіє якоюсь інформацією, яка **надзвичайно** потрібна їй* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 90].

*Сьогодні професійна інтуїція підказувала їй, що Роберт Ленгдон, знає він про це чи не знає, володіє інформацією, яка була їй **украй** потрібна* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, с. 57].

Перекладна парадигма цього інтенсифікатора **дуже – вкрай – відчайдушно – надзвичайно – потрібний як повітря** є своєрідною шкалою градації. Такі відповідники якнайповніше передають значення та функціональне навантаження інтенсифікатора згідно з контекстом. Зауважмо, що у цих прикладах інтенсифікатор **desperately** вжито у значенні синонімічному прислівнику *extremely* - *used to emphasize the extreme degree of something: **he desperately needed a drink, I am desperately disappointed*** [264]. У сполученні з дієсловами *need* та *want* він виражає кончу необхідність. Однак українські варіанти **до розпачу** та **розпачливо**, які використовує В. Шовкун, не видаються доречними у цих ситуаціях, оскільки вони виражають *безнадійність, безвихідність, відчай* [260, с. 180]. Доцільнішим видається використання у перекладі цих речень українського прислівника **конче** (1. *Неодмінно, обов'язково, доконче, конечно, хай (там) що; кров з носа; до зарізу; 2. Дуже, вкрай*) [260, с. 886].

Певні стилістичні втрати спостерігаються і в перекладі наступного речення:

*No demands. No negotiation. Just retribution. **Demonically** simple* [Angels and Demons, p. 164].

*Жодних вимог. Жодних переговорів. Тільки кара. Усе **неймовірно** просто* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 165].

Книжне *demonically* відтворено стилістично нейтральним прислівником *неймовірно*. Такий прийом характерний для стилю перекладачки А. Кам'янець, вона у багатьох випадках тяжіє до спрощення: англійську лайливу, жаргонну лексику відтворює стилістично нейтральними відповідниками. Оскільки цей інтенсифікатор перегукується з назвою роману „Angels and Demons”, цілком можливим було б використання українського виразу *диявольськи*, що забезпечило б рівноцінне стилістичне навантаження у перекладі.

Дуже часто перекладачі вдаються до свідомого вилучення того чи іншого інтенсифікатора. Англійській мові притаманне вживання двох або більше інтенсифікаторів для підсилення ознаки, якості, дії, стану, процесу: *so damn smart, so agonizingly honest, far too fast* та ін. У таких структурах перший інтенсифікатор стосується власне приад'єктивного елемента і лише модифікує інтенсифікатор. На думку А.В. Карабан, „це відбувається внаслідок того, що експресія інтенсифікатора як граматикалізованого елемента відчувається мовцем недостатньо, і він підсилює вже підсилене значення для його фокалізації у висловлюванні” [68, с. 52]. Однак для української мови сполучення двох або більше інтенсифікаторів, які належать до одного класу, не є типовим. Тому така відмінність спричинює певні особливості при перекладі інтенсифікаторів:

*In a funny way, she had reminded him a little of Rachel when they were young, she was **so damn** smart, graduating from Harvard Law School summa cum laude, and the similarity had turned him off* [Toxic Bachelors, p. 90].

*Смішно, але вона децю нагадала йому Рейчел замолоду. Та теж була **до біса** розумною, здобула диплом юриста в Гарварді. Така схожість відбила в нього будь-яку охоту до залицяння* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 68].

Перекладач І. Паненко використовує трансформацію вилучення відносно інтенсифікатора *so* і відтворює більш насичений інтенсифікатор *damn* - *до біса*. У цьому випадку вилучення застосовано „як прийом усунення мовної надлишковості” [144, с. 75].

Досить часто у такому поєднанні вживаються англійські прислівники-інтенсифікатори *far* і *too*, здебільшого при їх відтворенні інтенсифікатор *far* вилучається:

None of them had a drinking problem, but they readily agreed, they drank far too much on the boat, like bad teenagers who had run away from their parents [Toxic Bachelors, p. 86].

Ніхто з них не мав схильності до спиртного, однак вони разом погодилися, що випили вже забагато, наче невиховані підлітки, що втекли від своїх батьків [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 66].

На неможливості відтворення українською мовою сполучення двох або більше англійських інтенсифікаторів наголошував і А. Левицький [99, с. 113-114]. Проте переклади наступних прикладів свідчать про протилежне. А. Кам'янець відтворює інтенсифікатор *far* засобами української мови – частками *аж* і *просто*, при цьому їй вдається досягнути синтаксичної та семантичної симетрії у перекладі:

With a burst of confidence, he jumped to his feet far too fast [Angels and Demons, p. 345].

Підбадьорений, він скочив на ноги – аж надто швидко [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 336].

Aringarosa was far too eager to believe [The Da Vinci Code, p. 376].

Арінтароса просто дуже хотів вірити [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 395].

В. Шовкун відтворює сполучення цих інтенсифікаторів лише прислівником *дуже*:

... йому дуже хотілося в це повірити [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №11-12, с. 52].

Обґрунтоване вилучення інтенсифікатора і в наступному прикладі:

*He scanned the area for a taxi, but the streets were almost **entirely** deserted* [Angels and Demons, p. 404].

Він розглянувся в пошуках таксі, але вулиці були майже порожні [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 389].

Однак застосування такого прийому не завжди доречно. Розгляньмо наступний приклад:

*She looked **entirely** put together, **totally** competent, and **completely** sane* [Toxic Bachelors, p. 85].

*Вона здавалася **цілком** зібраною, впевненою і, зрештою, нормальною* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 65].

В англійському реченні авторка використала аж три інтенсифікатори - ***entirely, totally, completely***, які передають градацію, нарощення експресивності, однак перекладач І. Паненко використовує лише один прислівник-інтенсифікатор - *цілком*. Англійські прислівники ***entirely, totally, completely*** є синонімами і мають в українській мові однакові відповідники: ***entirely*** - *цілком, зовсім, абсолютно, повністю* [253, с. 456]; ***totally*** – *повністю, цілком, зовсім* [253, с. 1550]; ***completely*** – *повністю, цілком, абсолютно* [253, с. 278]. Очевидно, що варіантний відповідник *цілком* присутній у словникових статтях усіх трьох англійських прислівників, чим, ймовірно, і керувалася перекладачка при виборі українських варіантів перекладу. Окрім того, що українське речення значно поступається за ступенем інтенсивності англійському, у перекладі ще й суттєво нівелюється авторський задум. Даніела Стіл свідомо використовує ці не дуже розповсюджені інтенсифікатори, щоб підкреслити ті риси Сільвії, що вирізняють її з-поміж інших жінок, з якими зустрічався Грей. Він вважав її дивовижною жінкою, успішною, цілеспрямованою та впевненою у собі. В українському перекладі варто було б відтворити кожен з цих інтенсифікаторів: *Вона здавалася **цілком** зібраною, **безмежно** впевненою та **абсолютно** нормальною* (пер. наш – Т.Ц.).

Часто інтенсифікація, яка виражається в реченнях оригіналу експліцитно,

відтворюється в українських перекладах імпліцитно. Вилучення інтенсифікатора компенсується вживанням у цільовій мові таких одиниць, які містять сему інтенсивності у своєму значенні, і, по суті, є інтенсифікаторами. Наведемо приклади такого трансформованого перекладу:

Too ashamed and stunned to endure her grandfather's pained attempts to explain, Sophie immediately moved out on her own... [The Da Vinci Code, p. 75].

Приголомшена й згораючи від сорому, Софі не стала слухати розгублене белькотіння діда, який намагався їй щось пояснити, забрала свої заощадження й покинула дім... [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 55].

*The room went **totally** silent again* [Angels and Demons, p. 322].

У кабінеті запала тиша [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 314].

*Then, like an enormous expiring beast, the archival complex went **totally black*** [Angels and Demons, p. 339].

За мить весь архівний комплекс занурився у нітьму [Янголи і Демони, пер. А. Кам'янець, с. 380].

Українські експресивні словосполучення *згораючи від сорому, запала тиша, занурився у нітьму* повністю передають усі смислові відтінки, закладені в оригіналі, компенсуючи вилучення формального інтенсифікатора.

Сполучаючись з дієсловами, прислівники-інтенсифікатори не тільки підсилюють їх, а й надають їм додаткових властивостей, викликають появу у дієслів емоційної оцінки:

*And he could see she **wanted** him just as **badly**, but still felt she **shouldn't*** [Toxic Bachelors, p. 132].

*Він бачив, що Сільвія так само **жадає** його, однак усе ще вагається* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 100].

За допомогою дієслова *жадати* І. Паненко зуміла якнайточніше передати пристрасть та нестримність почуттів між головними героями, які в оригіналі виражаються підсилювачем *badly*.

Аналогічним є рішення А. Кам'янець при перекладі наступного речення:

*Wait ... he's picking up speed. He's moving **too fast*** [The Da Vinci Code,

р. 84].

Хвильку ... він збільшує швидкість. Та він просто мчить [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 94].

Дієслово *мчати*, вжите у значенні „*переміщатися, пересуватися з великою швидкістю, швидко їхати, швидко бігти*” [259, с. 242], повністю компенсує значення інтенсифікатора *too*. Градація швидкості руху, виражена в оригіналі, адекватно передається і в перекладі. Експресивності українському висловлюванню надає також додавання частки *просто*.

Інтенсифікатор *wildly* вживається для вираження різкості дії, вираженої дієсловом. Він також дає певне уявлення про емоційний стан персонажа.

“Front stairs!” Glick exclaimed, pointing wildly through the windshield of the BBC van [Angels and Demons, p. 291].

З контексту відомо, що герой перебуває у стані збудження, занепокоєння, хвилювання. А. Кам'янець використала прислівник *збуджено* для передачі емоційного стану героя та дієприслівник *тицяючи*, який містить сему „різкість руху” у своєму значенні (*тицяти - різким рухом показувати, вказувати на кого-, що-небудь, кудись*) [264]:

- *Сходи!* – вигукнув Глік, *збуджено тичаючи* пальцем у вітрове скло мікроавтобуса Бі-бі-сі [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 285].

Такий прийом вдало передає значення оригіналу.

Розгляньмо ще один приклад з роману “Miracle” („Диво”):

The dream entirely dismissed the reasons for his trips, and swept away the empire he was building [Miracle, p. 35].

Той сон фактично зводив нанівець сенс його подорожей і руйнував імперію, яку він збудував [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 34].

В українському реченні Є. Кононенко вдалося передати прагматичний потенціал англійського речення завдяки використанню прислівника-інтенсифікатора *нанівець* у складі виразу *зводити нанівець*. За НТСУМ це сполучення вживається у таких значеннях: а) *знищувати або набагато послаблювати результати чого-небудь; позбавляти що-небудь значення;*

вгнівець, нінащо; б) зменшувати до повного зникнення [259, с. 287]. Оскільки цей вираз передає абсолютність повноти дії, то будь-який інший підсилювач в українському перекладі був би зайвим.

Ще одним фактором, який впливає на вибір перекладачем відповідника інтенсифікатора, як відомо, є контекст. Тому в різних випадках, залежно від ситуації, один і той самий прислівник-інтенсифікатор відтворюється перекладачами по-різному.

Словниковими відповідниками англійського інтенсифікатора *violently* є 1) *сильно, дуже* 2) *шалено; нестямно* 3) *жорстоко* [253]. В українських перекладах знаходимо варіанти *дико, безсило*, які є його контекстуальними відповідниками:

The rest of the trees around the house were swaying violently in the wind, but none of the others had fallen... [Miracle, p. 44].

Під час бурі в саду було повалене найбільше дерево, яке проломало частину даху у будинку, а решта дерев від сильного вітру дуже хиталася. У перекладі Є. Кононенко використовує метафору – *дерева стогнуть*, а для експресивнішого та виразнішого відтворення ситуації вживає прислівник *дико*, який точно передає значення англійського інтенсифікатора:

... решта дерев у саду дико стогнала від вітру, але жодне з них не впало... [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 40].

В одному з епізодів роману „Янголи і демони” камерарію відкривають велику таємницю – він син Папи. Така новина викликає у нього емоційне переживання, заціпеніння, йому важко в це повірити:

Then with his world yanked from beneath him, he fell violently to his knees and let out a wail of anguish [Angels and Demons, p. 545].

Тоді, відчувши, що світ вислизає в нього з-під ніг, безсило впав на коліна й дико закричав [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 517].

Використання українського відповідника *безсило* викликає певні сумніви: знесилена людина навряд чи зможе дико кричати. Доречнішим у цій ситуації видається вживання прислівника *важко*, який забезпечив би стилістичну та

функціональну симетричність оригіналу і перекладу.

Наведемо ще один приклад трансформованого перекладу з роману “Angels and Demons” („Янголи і демони”):

*More interesting? Langdon was certain this particular visit to Rome was **plenty** interesting [Angels and Demons, p. 245].*

Ще цікавішим? Ленгдон був певний, що саме цей його візит до Рима й так цікавий, як жодний інший [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 242].

А. Кам'янець відтворила англійський інтенсифікатор *plenty*, додавши порівняння *як жодний інший*. Звичайно, вона могла обмежитися лише вживанням підсилювального прислівника *так*, але порівняння допомагає читачу зрозуміти виїнятковість події, описаної в романі.

Градація ступеня ознаки, якості, стану, дії тощо в українській мові може виражатися префіксально-суфіксальним способом, а саме за допомогою зменшувальних та збільшувальних суфіксів: *-еньк, -есеньк, -іньк, -енн, -езн*, і також деяких префіксів: *най-, якнай-, щонай-, пре-* та ін. Прикметники з такими афіксами наділені емоційним забарвленням і містять у своєму значенні сему градації. Кількість таких емоційно забарвлених прикметників в українській мові значно перевищує кількість аналогічних форм в англійській мові [98, с. 31]. Зважаючи на це, перекладачі часто відтворюють англійські прислівники-інтенсифікатори таким способом, що сема інтенсивності передається афіксами. Під такою трансформацією ми розуміємо трансформацію рекатегоризації. Відповідно до словника перекладознавчих термінів [276] рекатегоризація передбачає перехід слова в процесі перекладу у інший клас слів або ж у іншу частину мови [276, с. 171]. У нашому випадку англійські інтенсифікатори, виражені повнозначними частинами мови, відтворюються в українській мові афіксами градуальності. Такі префікси та суфікси є не тільки носіями інтенсивності, а й маркерами експресивності та емоційної оцінки:

*She's **very** pretty [Toxic Bachelors, p. 80].*

*Вона **гарненька** [Неодружені те небезпечні, пер. І. Паненко, с. 61].*

Суфікс *-еньк* у прикметнику *гарненька* виражає не тільки градацію

якості вгору по шкалі інтенсивності, а й передає позитивне ставлення мовця.

Збільшувальний суфікс *-езн* в українському прикметнику *довжелезний* вказує на те, що ознака є вище норми:

The sound seemed to be coming from the last bedroom on an exceptionally long hallway [The Da Vinci Code, p. 280].

Здавалося, звук виходить зі спальні в самому кінці довжелезного коридору [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 300].

Англійські інтенсифікатори відтворюються також за допомогою українських префіксів:

There were several attractive women in the group, and a number of very good-looking men. There was also a very pretty young woman speaking to the man next to her in French [Toxic Bachelors, p. 77].

Серед них було кілька гарних жінок і привабливих чоловіків. У вічі впадала прегарна дівчина, яка розмовляла французькою з своїм сусідом [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 59].

Very advanced surveillance [The Da Vinci Code, p. 365].

Найсучасніше обладнання [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 385].

She was getting too old and creaky to clean houses, but she still kept her favorite customers [Book of Names, p. 74].

Вона вже застара, щоб прибирати в будинках, але їй було шкода полишати найулюбленіших клієнтів [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 93].

Вживання таких форм надає перекладу особливого стилістичного забарвлення, допомагає вдало передати цільовою мовою ставлення автора або персонажів твору до подій чи інших героїв. Така компресія сприяє використанню усього потенціалу цільової мови.

Зважаючи на мовленнєві характеристики персонажів, перекладачі застосовують ще одну трансформацію – відтворюють інтенсифікатори, що належать до нейтральної лексики, - зниженою лексикою:

She secretly hoped one day he would shoot himself during his weekly visit to CERN's recreational pistol range, but apparently he was a pretty good shot [Angels

and Demons, p. 327].

Потайки Сильвія сподівалась, що одного дня Колер застрелиться на спортивному стрельбищі ЦЕРНу, яке він відвідував щотижня; але, вочевидь, шеф був до біса добрим стрільцем [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 319].

Секретар ЦЕРНу Сильвія Боделок була роздратована тим, що Колер наказав їй затриматися на роботі без жодних, на її думку, причин. Окрім того поведінка шефа останнім часом здавалася їй дивною і незрозумілою, хоч вона й старалася не звертати уваги на це, проте останній наказ директора її справді розізлив. Саме для відтворення почуття невдоволення героїні А. Кам'янець обрала дещо експресивніший відповідник англійського інтенсифікатора *pretty* вираз *до біса*, який належить до зниженої лексики.

На прикладі поданого нижче речення бачимо застосування антонімічного перекладу при відтворенні англійського інтенсифікатора *pretty*:

She was a video technician, and her eyes were sharp. Fortunately, Glick was pretty fast too [Angels and Demons, p. 273].

Вона була відеоператором і швидко помічала все, що відбувається навколо. На щастя, Глік теж не був роззявою [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 268].

Український іменник *роззява* в розмовному мовленні вживається у значеннях 1) *неуважна людина; тава, розтелена, розвеза, солоній, витріщака, дармовис, шлапак, нестелена, витрішок*; 2) *забудькувата людина*; 3) *людина, яка, гайнуючи час, задивляється на кого-, що-небудь*; 4) *вайлувата, неповоротка людина*; 4) *недбала у справах людина* [260, с. 160]. Цей іменник у поєднанні з заперечною часткою *не* вдало передає семантичне значення та функціональне навантаження англійського виразу *to be pretty fast* – у відповідальний момент Глік проявив неабияку спритність та уважність – вчасно натиснув на гальма перед самим перехрестям, де повз нього промчали на шаленій швидкості чотири „альфа-ромео”.

2.2. Особливості відтворення прикметників-інтенсифікаторів

Прикметники теж можуть виражати високий ступінь ознаки. До інтенсифікаторів, що вказують на ступінь ознаки, відносяться прикметники типу *dead, jolly, bloody, beastly, damned, devilish, bitter, blind, cold, real, stark, clear, high, utter, perfect*, складні прикметники *icy-cold, raven-dark, onyx-black, death-tired* та ін. Такі слова втрачають конкретну семантику своїх прототипів і набувають в деяких випадках чужої для цих прототипів валентності: *dead right, pretty good* [100, с. 71].

Г. Шпітцбардт виділяв наявність семи градуальності у прикметниках з суфіксом *-y* в перших компонентах таких сполучень як *crazy mad, dirty drunk, icy cold, snowy white* та ін. Такі словосполучення він називав метафоричною композиційною структурою з ад'єктивованим характером порівняння компонентів [219, с. 57].

Прикметники, які виступають інтенсифікаторами, поділяються на три групи:

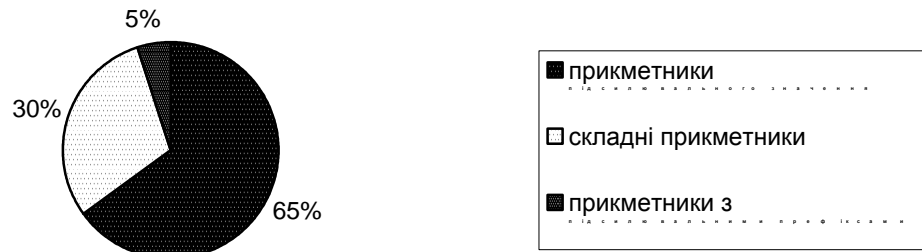
- 1) складні прикметники;
- 2) прикметники з підсилювальними префіксами;
- 3) прикметники інтенсифікувального значення типу *dead, absolute, tremendous, extreme, striking, terrible* тощо;

Всього нами було виокремлено 56 прикметників-інтенсифікаторів (114 випадків вживання), з них 17 (30%) складних прикметників, 3 (5%) прикметники з підсилювальними префіксами, 36 (65%) прикметники підсилювального значення.

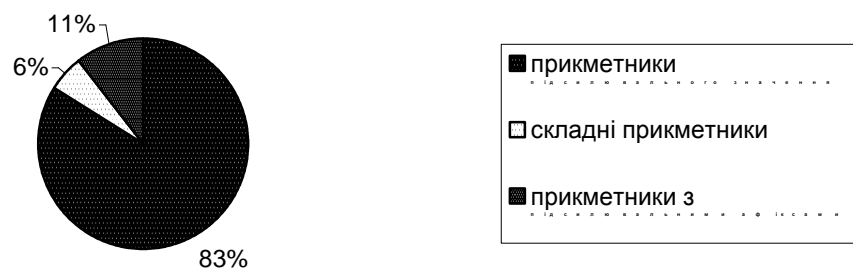
Частотність вживання прикметників-інтенсифікаторів наведена на рис. 2.3:

Рис. 2.3

Частотність вживання прикметників-інтенсифікаторів у творах сучасної англомовної художньої прози

Частотність вживання прикметників-інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англомовної художньої прози

Підсилювальна функція прикметників-інтенсифікаторів реалізується у таких структурно-синтаксичних моделях:

Adj + N

utter amazement

Adj + Adj + N

brand-new red Ferrari

V + Adj

looked adorable

прикм. + ім.

з німим подивом

прикм. + присл. + ім.

у новенькому червоному „Феррарі”

присл. + д-во

прегарно виглядали

Структура перших двох моделей зберігається і в українських перекладах, в той час як в останній спостерігаються зміни. У зв'язку із застосуванням у

перекладі необхідних трансформацій певних видозмін зазнають й інші моделі, а саме:

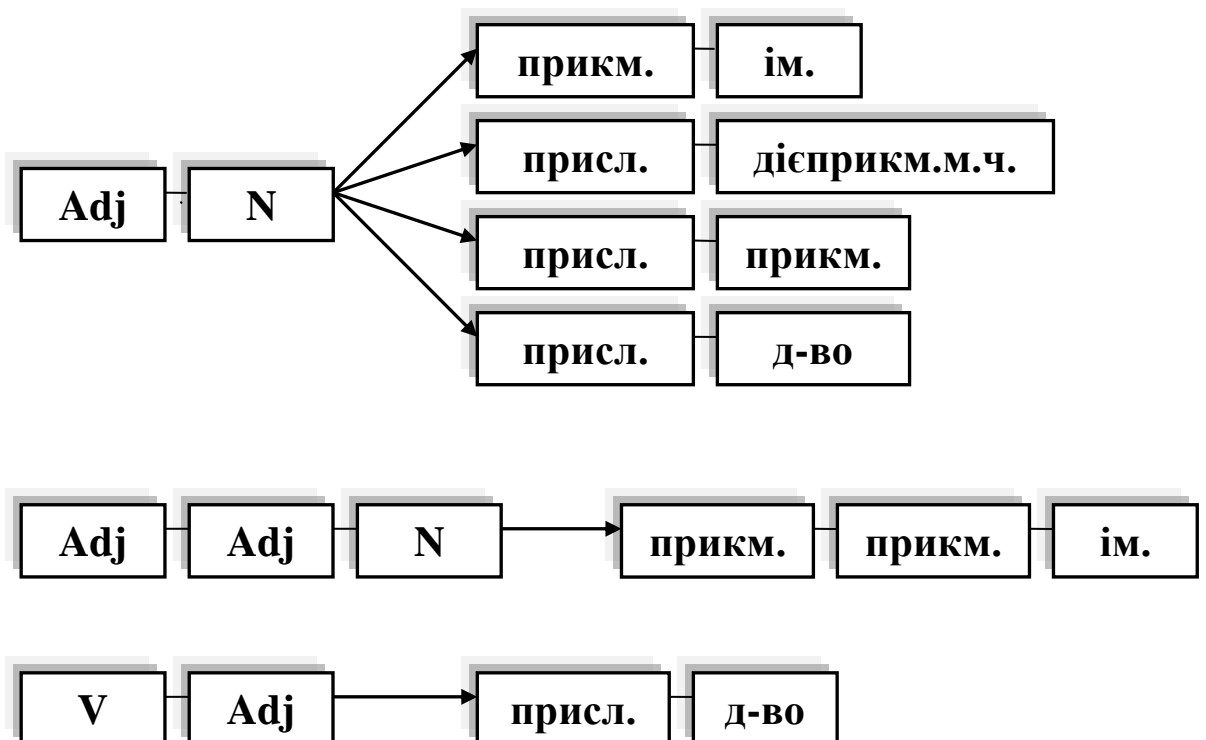
Adj + N	присл.+ дієприкм. м. ч.
<i>in total surprise</i>	<i>вкрай здивована</i>
Adj + N	присл. + прикм.
<i>tremendous talent</i>	<i>надзвичайно талановиті</i>
Adj + N	присл. + д-во
<i>deafening clamour</i>	<i>гучно задзвонили</i>
<i>desperate need for nourishment</i>	<i>страшенно зголоднів</i>

Такі деформації, викликані об'єктивними причинами, не є критично важливими для перекладного тексту, оскільки вони не викликають ні змістових, ні інформаційних змін у перекладі.

Графічно структурні зміни словосполучень з прикметниками-інтенсифікаторами зображені на рис. 2.4:

Рис. 2.4

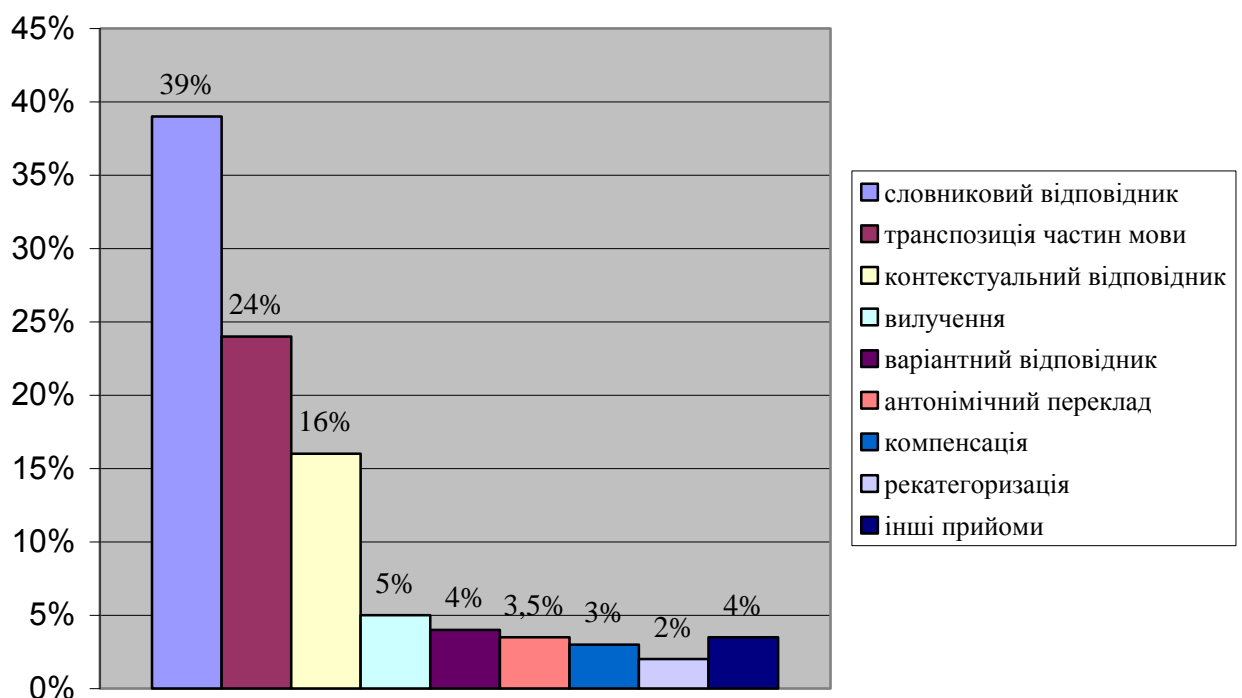
Модель відтворення структурної будови словосполучень з прикметниками-інтенсифікаторами

Відтворюючи семантику прикметників-інтенсифікаторів, перекладачі, як правило, використовують словникові відповідники та здійснюють пошук контекстуальних відповідників, а також вдаються до інших прийомів, а саме: транспозиції частин мови, вилучення прикметника-інтенсифікатора, антонімічного перекладу тощо. Частотність використання прийомів відтворення прикметників-інтенсифікаторів наведена у таблиці 2 (див. ДОДАТКИ) і на рис. 2.5.

Рис. 2.4

Частотність використання прийомів відтворення прикметників-інтенсифікаторів

Розгляньмо детальніше способи відтворення таких інтенсифікаторів.

2.2.1. Переклад прикметників підсилювального значення

Серед прикметників підсилювального значення можна виділити такі, від яких утворюються прислівники-інтенсифікатори, описані нами вище: *dead (deadly), absolute, tremendous, thunderous, extreme, striking, terrible, perfect,*

desperate, irresistible, profound, utter, enormous, total, painful, wild, brilliant тощо. Порівняно з похідними від них прислівниками, ці прикметники вживаються у функції інтенсифікаторів значно рідше. Якщо прислівники є інтенсифікаторами якісної ознаки та дії/стану/процесу, то прикметники виступають лише інтенсифікаторами ознаки:

The illuminati had always wielded tremendous power through financial means [Angels and Demons, p. 92].

Величезна влада ілюмінатів завжди спиралася на фінансові ресурси [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 98].

She'd known Avi for fifteen years and for fifteen years she'd listened to him boast about his unlimited ingenuity [Book of Names, p. 134].

Вона знала Аві п'ятнадцять років, і всі ці п'ятнадцять років чула, як він вихваляється своєю безмежною винахідливістю [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 160].

У більшості випадків такі прикметники-інтенсифікатори відтворюються українською мовою теж прикметниками підсилювального змісту:

"Ms. Vetra is a woman of tremendous personal strength" [Angels and Demons, p. 50].

- Міс Ветра – жінка величезної сили духу [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 58].

As the man drew nearer, though, Langdon saw in his eyes a profound exhaustion – like a soul who had been through the toughest fifteen days of his life [Angels and Demons, p. 144].

Коли ж чоловік підійшов ближче, Ленгдон відчитав у його очах глибоку втому – це були очі людини, якій довелося пережити п'ятнадцять найважчих днів у житті [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 147].

У вищенаведених прикладах українські прикметники є повними еквівалентами англійських інтенсифікаторів.

У наступних випадках спостерігаємо застосування прийому транспозиції – англійські прикметники-інтенсифікатори відтворено українськими

прислівниками:

*A **crystal** clear image was still coming from camera # 86 [Angels and Demons, p. 58].*

*Від камери номер вісімдесят шість і далі надходило **ідеально** чітке зображення [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 66].*

*The microphones were functioning flawlessly, and the audio feed was **crystal clear** [The Da Vinci Code, p. 39].*

*Мікрофони функціонували бездоганно, і звук був **максимально** чіткий [Код да вінчі, пер. А. Кам'янець, 49].*

*Мікрофони функціонували бездоганно, а чутність була **кришталево-чистою** [Код да вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 49].*

Застосування перекладачами такої трансформації зумовлене нормами цільової мови. В англійській мові прикметники можуть модифікуватися іншими прикметниками, однак таке явище непритаманне українській мові, де прикметники, як правило, модифікуються прислівниками.

Заміна частин мови присутня і в наступному прикладі, однак окрім цієї трансформації, в перекладі інтенсифікатор стає підсилювачем процесуальної ознаки:

*When the bells of St. Peter's began their **deafening** clamor, both Langdon and Vittoria jumped [Angels and Demons, p. 301].*

*У соборі Святого Петра **гучно** задзвонили дзвони, і Ленгдон з Вітторією аж підскочили [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 295].*

Якщо прикметник **deafening** підсилює іменник **clamor**, то в українському реченні прислівник **гучно** виступає підсилювачем дієслова **задзвонили**. Додаткового підсилювального відтінку надає українському перекладу застосування перекладачем прийому поліптотону – **задзвонили дзвони**. З іншого боку, такий переклад видається дещо неточним, оскільки англійський прикметник **deafening** є сильнішим, ніж український прислівник **гучно**. Доречнішим був би прислівник **оглушливо**.

Цікавими в плані перекладу є й наступні приклади:

Even in her unfinished state, she was to Quinn, a creature of exquisite beauty [Miracle, p. 22].

І навіть у недоробленому стані, він видався Квіннові створінням рідкісної краси [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 25].

Kohler was staring into the annihilation chamber with a look of utter amazement ... [Angels and Demons, p. 82].

Колер з німим подивом дивився на те, що відбувається в анігіляційній камері [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 89].

Перекладачі використали в цих випадках нові контекстуальні відповідники, які повністю відтворюють функціональну семантику англійських інтенсифікаторів. Інтенсифікатор *exquisite*, який є означенням до іменника *beauty*, актуалізує значення „надзвичайно красивий або приємний” [264], що повністю відтворюється його функціонально-семантичним відповідником *рідкісний* у значенні „який вирізняється з-поміж інших своїми якостями, властивостями” [264]. Якщо говорять про щось або когось рідкісної краси, то мають на увазі, що саме цей предмет або особа є надзвичайно гарним, красивим. У другому випадку іменник *amazement* у поєднанні з прикметником-інтенсифікатором *utter* виражає стан цілковитого, повного здивування. Зазвичай, якщо людину щось дуже дивує, вона перебуває в такому стані, що й не може сказати слова. Саме у такому стані і перебував директор ЦЕРНу Колер, коли побачив процес анігіляції матерії й антиматерії, яку продемонструвала Вікторія. Прикметник *німий*, який використала А. Кам'янець, адекватно передає семантику англійського *utter* у цьому випадку. Використання контекстуального відповідника у перекладі бачимо і в наступному реченні:

Langdon was amazed by the building's striking transparent design [Angels and Demons, p. 17].

Незвичний дизайн, завдяки якому ця споруда здавалася легкою й прозорою, справив враження на Ленгдона [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 28].

Якщо в реченні вихідної мови прикметник-інтенсифікатор модифікує

значення іншого прикметника, то в реченні цільової мови обидва прикметники перебувають у синонімічних зв'язках. Речення українською мовою за ступенем інтенсифікації поступається англійському, проте не вносить значних змін у його зміст.

У наступних випадках А. Кам'янець з невідомих міркувань вдається до трансформації вилучення:

*It had four mammoth locks. The tiny etched letters **dead** center of the door took Chartrand's breath away* [Angels and Demons, p. 462].

У них були чотири масивні замки. У центрі дверей були вигравірувані маленькі літери, від яких у Шартрана перехопило подих [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 443].

Англійський прикметник *dead* служить для вираження конкретного місцерозташування. Українською мовою його можна було б перекласти займенником *самому (самісінькому)*, який уживається для більшої конкретизації, вирізнення особи чи предмета: *У самому (самісінькому) центрі дверей...*, або ж прислівником *точнісінько: Точнісінько по центру дверей...* Втрата цього інтенсифікатора при перекладі часково компенсується зміною порядку слів в українському реченні – обставина місця виноситься перекладачкою на початок речення, що й привертає певним чином увагу читача.

Вилучення англійських прикметників-інтенсифікаторів спостерігається і в поданих нижче прикладах:

*For almost a decade, the nine Knights lived in ruins, excavating in **total** secrecy through solid rock* [The Da Vinci Code, p. 159].

Майже десятиріччя дев'ятеро рицарів жили серед руїн і таємно добали твердий ґрунт у пошуках скарбу [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 173].

Переклад цього речення В.Шовкуном точніший:

*Протягом майже десятиох років дев'ятеро рицарів жили в руїнах і в **глибокій** таємниці добали твердий камінь* [Код да Вінчі, пер. В.Шовкун, №1-2, с. 111]...

Якщо в попередньому прикладі з рішенням перекладачки можна погодитися, то в наступному такий прийом, на нашу думку, навряд чи доречний:

*Call me at the Louvre. Right away. I believe you and I are in **grave** danger* [The Da Vinci Code, p. 76].

Подзвони мені до Лувру, просто зараз. Здається, ми з тобою опинилися в небезпеці [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 86].

Жак Соньєр залишив повідомлення своїй онуці Софі, щоб вона йому негайно зателефонувала. Він хотів повідомити їй надзвичайно важливу інформацію, застерегти її від небезпеки. Нагальність та серйозність ситуації в оригіналі виражена за допомогою багатьох прийомів: вживання коротких речень у наказовому способі, виразу *I believe* і, звичайно, прикметника *grave*. В українському варіанті перекладач нівелює деякі з цих засобів – об'єднує речення, використовує дієслово *здається* у значенні вставного слова для вираження припущення і, зрештою, зовсім не перекладає інтенсифікатор *grave*. Таким чином українське речення позбавлене напруженої інтенсивності, характерної для оригіналу. Очевидним рішенням було б використати в перекладі прикметник *смертельна – у смертельній небезпеці*, що цілком відповідало б оригінальному реченню. Точнішим видається переклад В.Шовкуна:

*Зателефонуй мені в Лувр. Негайно. Я думаю, ми обоє у **великій** небезпеці* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 56].

Трансформація додавання менш поширена при відтворенні прикметників-інтенсифікаторів:

*Unlike the waifish, cookie-cutter blondes that adorned Harvard dorm room walls, this woman was healthy with an unembellished beauty and genuineness that radiated a **striking** personal confidence* [The Da Vinci Code, p. 50].

На відміну від тих однотипних пустоголових блондинок, портретами яких рясніли стіни гарвардських гуртожитків, ця жінка відзначалася здоровою

природною красою і, здавалося, випромінювала якусь надзвичайну рішучість [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 61].

Переклад В.Шовкуна:

На відміну від безвиразних, бляклих білявок, які прикрашають стіни гарвардських дортуарів, ця жінка відзначалася здоровою неприкрашеною вродою і природністю, що випромінювала дивовижну впевненість у собі [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 40].

*Silas was stunned with the **devilish** simplicity* [The Da Vinci Code, p. 128].

Сайлас був вражений, що все виявилось так неймовірно просто [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 140].

Переклад В.Шовкуна відрізняється, як і в попередньому випадку:

Сайлес був приголомшений цією диявольською примітивністю своєї знахідки [Код да Вінчі, пер. В.Шовкун, №1-2, с. 90].

Порівнявши переклади А. Кам'янець та В.Шовкуна, можна стверджувати, що не завжди використання більшої кількості підсилювачів забезпечує адекватність перекладу, радше навпаки.

2.2.2. Переклад складних прикметників-інтенсифікаторів

До цієї групи відносяться прикметники, до складу яких входить, здебільшого, іменник, з яким може порівнюватися той чи інший предмет, особа або явище. Наприклад *cigarette-thin, raven-haired, ghost-pale* тощо. Вони є так званими „усіченими” порівняннями, де вилучено сполучники *as* або *like*.

Такі прикметники більш поширені в англійській мові, аніж в українській, тому їх відтворення українською мовою може вимагати від перекладача специфічних пошуків відповідника. Частина таких інтенсифікаторів мають словникові відповідники в українській мові, якими перекладачі здебільшого і послуговуються:

*His **brand new** passport is worthless* [Book of Names, p. 134].

Отже, його новісінький паспорт нічого не вартий [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 160].

*Her responses to him were brief and cursory. She thanked her father for calling, in a voice that was **icy cold**, and Quinn was so put off by her, he didn't even ask to speak to Horst or the boys [Miracle, p. 38].*

*Її відповіді були різкими й короткими. Вона подякувала батькові за дзвінок **холодним, навіть крижаним** голосом, і Квінн був настільки засмучений її відповідями, що навіть не спитав ні про Хорста, ні про хлопчиків [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 36].*

Як бачимо, українські відповідники не є складними прикметниками, проте повноцінно відтворюють семантику англійських інтенсифікаторів. У першому прикладі підсилювальну функцію виконує суфікс **-іньк**. У другому ж прикладі перекладач Є. Кононенко залучає ще й прийом додавання для вираження наростання ознаки, що цілком доцільно у цьому випадку. У Квінна були складні стосунки з донькою, вони дуже рідко спілкувалися одне з одним. Дочка завжди різко і холодно відповідала на дзвінки батька, як і цього разу. Щоб адекватно відтворити їхні складні стосунки, перекладачка і вдалася до такого прийому.

Здебільшого перекладачам з тих чи інших причин доводиться застосовувати трансформації для адекватного відтворення англійських прикметників-інтенсифікаторів.

Візьмемо для прикладу вже описуваний нами інтенсифікатор **icy cold**:

*Sweat beaded on his forehead, but he felt **icy cold** inside [Book of Names, p. 17].*

В українському перекладі А. Кам'янець відтворила його дієсловом, застосувавши прийом описового перекладу у поєднанні з генералізацією:

*На чолі проступив ніт, а всередині все **похололо** [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 27].*

Таке рішення було зумовлено як контекстом, так і нормами мови перекладу.

Те ж саме спостерігаємо і в наступному прикладі:

*Most recently, of course, had been the **earthshaking** discovery that Da Vinci's*

famed Adoration of the Magi was hiding a dark secret beneath its layers of paint [The Da Vinci Code, p. 169].

Наприклад, зовсім недавно світ **приголомшило** повідомлення, що в славнозвісній картині да Вінчі „Поклоніння волхвів” під шарами фарби криється таємниця [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 183].

В. Шовкун по-іншому переклав цей інтенсифікатор, використавши прикметник **грандіозне**, що формально ближче до вихідного тексту:

*Зовсім недавно світ довідався про ще одне **грандіозне** відкриття. Нібито знаменита картина да Вінчі “Поклоніння волхвів” ховає під шарами своєї фарби справжню загадку* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №3-4,].

В одному з епізодів роману “Book of Names” („Книга імен”) Девід, головний герой, зустрічається з жінкою, статуру якої автори порівнюють з сигаретою:

*A **cigarette-thin** woman with shining dark hair glowered at them* [Book of Names, p. 256].

З контексту дізнаємося, що жінка була ефектна, яскрава, „пікантна”, одягнута у червоний костюм, на жакеті виблискувала велика кришталева брошка, а губи були нафарбовані червоною помадою в тон костюму. Т. Некряч відтворює цей прикметник порівняльним зворотом **тонка як сигарета**, не змінюючи оригінального образу:

***Тонка, як сигарета**, жінка з лискучим чорним волоссям зиркала на них* [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 293].

„Класичні” українські порівняння **тонкий як волосина/як нитка/як лозина/як билина** та ін. не передали б стильності та елегантності персонажа. Окрім того, образ тонкої сигарети викликає в сучасного українського читача асоціації з жіночою витонченістю, „гламурністю” і водночас з деякою порочністю, розбещеністю. Досить згадати тонкі сигарети марок “Vogue”, “R1”, “Muratti”, які користуються популярністю саме серед жінок.

Ще одним цікавим з огляду на переклад є інтенсифікатор **raven-haired**. Цей прикметник містить іменник **raven**, тому зрозуміло, що волосся має

забарвлення інтенсивного чорного кольору. А. Кам'янець використовує гіперонім **чорноволоса**:

*She was waiting there in the shadows, **raven-haired**, blindfolded, naked* [Book of Names, p. 21].

*Вона чекала там у напівтемряві: **чорноволоса**, гола, із зав'язаними очима* [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 32].

Вживання такого відповідника забезпечує структурну, синтаксичну та семантичну симетричність перекладу та оригіналу. Збереження образу у тексті перекладу видається не зовсім можливим. **Raven** як прикметник означає *синювато-чорний колір, колір воронячого крила* [264]. Прикметник **raven-haired** (*волосся кольору воронячого крила*) утворений за аналогією **black-haired** (*брюнет, чорноволосий*). Однак використання відповідника *волосся кольору воронячого крила* призвело б до ампліфікації в українському перекладі, що є небажаним у цьому випадку.

Для адекватного відтворення прикметників-інтенсифікаторів перекладачам інколи доводиться використовувати свої авторські неологізми, як от у наступному прикладі з інтенсифікатором **lightning-hot**:

***Lightning-hot** pain blinded him* [Book of Names, p. 222].

Перебуваючи у синагозі, Девід раптом відчув страшенний напад головного болю. Він був настільки нестерпний, що у Девіда підкошувалися ноги. Англійський іменник **lightning** служить для вираження чогось несподіваного, раптового. Прикметник **lightning-hot** означає, що біль був раптовим, несподіваним і гострим. Оскільки цього прикметника не було зафіксовано у словниках, то перекладач Т. Некряч запропонувала свій авторський неологізм **вогняно-пекучий**:

***Вогняно-пекучий** біль засліпив його* [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 257].

Завдяки цьому досягається функціональна, семантична та структурна еквівалентність в перекладі.

2.2.3. Переклад прикметників з підсилювальними префіксами

Як стверджує І.І.Туранський, „морфологічні і лексико-морфологічні способи інтенсифікації висловлювання представляють операцію категоріальних форм у формально чистому вигляді: *correct::hypercorrect; sensational::super-sensational*. В плані розкриття змісту поняття „інтенсивність” випадки афіксації найбільш показові: другий член пари чітко демонструє „нарощення значення” [158, с. 49]. Серед найчастотніших підсилюючих префіксів в англійській мові дослідник виділяє такі: *hyper-, over-, super-, ultra-* [158, с. 81]. В ході аналізу творів сучасної англомовної художньої прози нами були виокремлені прикметники з інтенсифікуючим префіксом *over-*. Вони становлять найменшу кількість серед усіх прикметників-інтенсифікаторів – 5%.

Усі ці прикметники мають словникові відповідники в українській мові, але перекладачі здебільшого не послуговуються ними, а використовують інші відповідники залежно від контексту. Так, словниковими відповідниками інтенсифікатора *overwhelming* є *непереборний / переважний / переважajúчий / вирішальний / остаточний / незліченний / незчислений* [264], саме одного із них бачимо у Є.Кононенко:

And as he thought of her, and the time they had spent together, he had an overwhelming urge to call her ... [Miracle, p. 215].

І тільки-но він подумав про неї й про все, що було між ними, як відчув непоборне бажання зателефонувати їй ... [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 168].

У вказаному контексті використання цього відповідника цілком виправдане. Однак в наступному прикладі А. Кам'янець довелося застосувати інший прикметник, який так само повноцінно відтворює значення англійського інтенсифікатора:

As the camerlengo ran toward it, Langdon felt a sudden overwhelming exhilaration [Angels and Demons, p. 494].

Камерарій біг туди, і Ленгдон раптом відчув неймовірне полегшення [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 471].

Використання прикметника *неймовірне* у значенні який значно перевищує

звичайний ступінь вияву, звичайну силу і т. ін. чого-небудь; надзвичайно великий контекстуально виправдане, хоча і поступається у виразності оригіналу.

Англійські префікси підсилювального значення відтворюються українськими суфіксами збільшувальності, як от у наступних прикладах:

*The television in the office of the Pope was an **oversized** Hitachi hidden in a recessed cabinet opposite his desk* [Angels and Demons, p. 317].

*Телевізор у кабінеті Папи – „Гітачі” з **величезним** екраном – був схований у спеціальній шафі, що стояла в ніші навпроти стола* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 310].

*After stretching a reflective sun tarp across the cockpit window, the pilot ushered them to an **oversized** electric golf cart waiting near the helipad* [Angels and Demons, p. 124].

*Натягнувши на скло кабіни захисний брезент, пілот повів їх до **величезного** електричного авта, що чекало поблизу майданчика* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 128].

Суфікс *-езн* у прикметнику **величезний** повноцінно передає значення англійського префікса *over-* у прикметнику **oversized** - *більший за звичайний розмір*. В українській мові на позначення великого розміру чого-небудь існує значна кількість синонімічних прикметників, наприклад: **велетенський, гігантський, колосальний, здоровенний, велетенний** тощо. Доцільним видається у таких випадках використовувати якнайрізноманітніші одиниці цільової мови, а не зосереджуватися на окремих словах.

2.3. Переклад іменників-інтенсифікаторів

Інтенсифікаторами можуть виступати як власні, так і загальні іменники.

Загальні іменники в якості підсилювачів прикметників можуть бути використані:

- 1) у вільних словосполученнях;
- 2) у стійких словосполученнях при порівнянні.

1. У вільних словосполученнях в препозиції вживаються такі іменники: *a bit, a good (great, vast) deal, a considerable degree, the earth, heap(s), hell, a lot, miles, no end, ocean(s), plenty, points, a quantity, sea, a (damn, cowing) sight, a (long) way, a world, world(s), yards.*

А *a great (good, vast) deal* часто вживається як підсилювач прикметників у вищому ступені порівняння: *a great deal better, a good deal stronger.*

Нерідко цей зворот вживається з прислівником *too*, який вказує на надмірність ознаки.

А *a considerable (damn(ed), long, deuced) sight* вживається переважно у поєднанні з вищим ступенем порівняння: *a damn sight better, a bloody sight nicer.*

Іменник *sight* у підсилювальній функції вживається також у звороті *out of (all) sight* з вищим і найвищим ступенями порівняння: *out of (all) sight the worst, out of (all) sight the best.*

2. Іменники, які підсилюють прикметники у стійких словосполученнях при порівнянні, вказують на інтенсивність ознаки, вираженої прикметником: *as mild as mother's milk, as mild as May, as mild as dove, as clear as day, as yellow as gold, as thin as a rail, as cold as ice, as old as the hills, as bitter as death, right as rain* etc.

У всіх цих випадках порівняння дається на основі спільної ознаки. Такі словосполучення мають постійну, незмінну частину і змінну частину. В одних випадках в якості постійної частини виступає іменник-інтенсифікатор. При цьому один і той же іменник асоціюється з різними ознаками, тобто входить до словосполучень, які містять різні прикметники: *as wide as world, as old as the world, as deep as the world, as deaf as the world, as still as death, as pale as death, as cold as death, as black as death.*

В інших же випадках, одна і та сама ознака асоціюється з різними іменниками, тобто той самий прикметник як незмінна частина входить у словосполучення з різними іменниками, і, таким чином, виникає синонімічний ряд: *as yellow as gold, as yellow as a guinea, as yellow as a crow's feet, as cold as*

stone, as cold as ice, as cold as death, as cold as clay.

Загальні іменники вживаються також у складі так званих „вкорочених” порівнянь, які характеризуються вилученням порівняльної частки *as*, і перестановкою компонентів: *milk-white, pearl-white, stone-cold, ice-cold, sea-green, steel-grey, death-still, world-old.*

В якості інтенсифікаторів використовуються слова різної семантики, однак слід відзначити такі іменники як: *miles, world, worlds, earth, sea, yards, a long way* – їхнє підсилювальне значення доволі прозоре і мотивоване.

Під кутом зору структури іменники-інтенсифікатори поділяють на дві групи:

1) іменники зі словотворчою мотивацією (афіксація шляхом додавання зменшувально-пестливих суфіксів і суфіксів оцінки, словотвір), експресивність яких закріплена в денотативному аспекті значення слова: *girleen, droplet, manikin, deary, world-anxiety, a whale of difference;*

2) іменники з прийменниками:

а) прийменник+іменник:

beyond measure, out of sight, past comparison, to death, to the core;

б) іменник+прийменник:

a hell of a lot, a great (good) deal of, a deuce of [17, с. 98].

Субстантивні інтенсифікатори виявилися найменш вживаними в аналізованих творах, загальна їх кількість становить 23 одиниці, тобто 14% від усієї кількості виокремлених інтенсифікаторів. З них найбільшу частку становлять сполучення іменників-інтенсифікаторів з прийменниками – 56%, прийменник+іменник-інтенсифікатор – 35%, іменники-інтенсифікатори зі словотворчою мотивацією є найменш поширеними – 9%. В українських перекладах загальна кількість субстантивних інтенсифікаторів становить 31 одиницю – 19%, з них 52 % - іменники зі словотворчою мотивацією і 48% - прийменник+іменник-інтенсифікатор. Сполучення іменник+прийменник не є притаманним для української мови. Частотність вживання іменників-інтенсифікаторів в творах сучасної англійської прози та їх українських перекладах наведена на рис. 2.5:

Рис. 2.5

Частотність вживання іменників-інтенсифікаторів у творах сучасної англomовної художньої прози

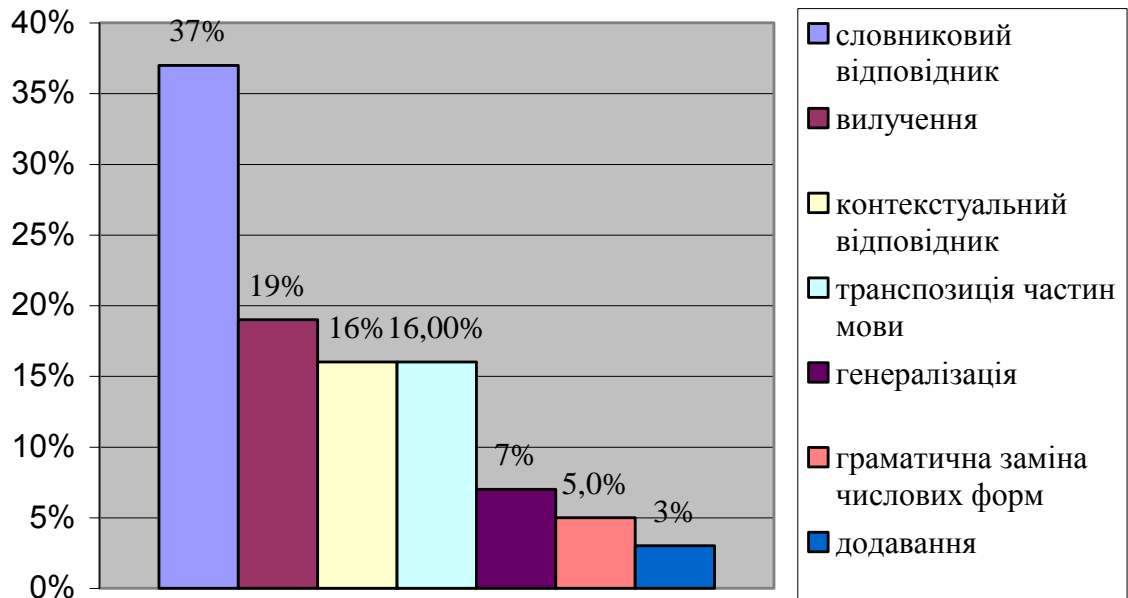
Частотність вживання іменників-інтенсифікаторів в українських перекладах творів сучасної англomовної художньої прози

Такі кількісні відмінності, хоча й не дуже значні, викликають в перекладачів необхідність застосовувати трансформації, які наведені у таблиці 3 (див.ДОДАТКИ) та на рис. 2.6:

Рис. 2.6

Частотність вживання прийомів відтворення іменників-інтенсифікаторів

В аналізованих творах іменники-інтенсифікатори доволі часто вживаються для підсилення невизначеної кількості чого-небудь. Зазвичай це такі іменники як: *a (the) sea, million, deal* у словосполученні *a great deal, fortune, a torrent* тощо. Деякі перекладачі, відтворюючи їх українською мовою, здебільшого використовують прийом вилучення:

A sea of faces stared heavenward, united in a silent countdown [Angels and Demons, p. 498].

Люди задерли голови, подумки відлічуючи секунди [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 475].

Як бачимо, А. Кам'янець не відтворила в перекладі іменника *a sea*, який Ден Браун використав для того, щоб пікреслити, що на майдані Святого Петра зібрався величезний натовп людей, які стежили за тим, як високо в небі вибухне антиматерія. Український варіант таким чином позбавлений інтенсифікації, а це вже відхилення від авторського задуму. Втім, українська мова володіє широким діапазоном інтенсифікаторів, які легко могли б передати

не лише зміст, а й форму оригінальних речень: *тисячі людей, безліч/тисячі/море очей напружено вдивлялися в небо.*

У наступному прикладі додавання стертого прикметника *яскравий* не компенсує втрати образності, що забезпечує інтенсифікатор-іменник:

Again the sea of media lights bored into his retinas [Angels and Demons, p. 493].

Яскраве світло прожекторів знову різонуло по очах [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 471].

Так, інтенсифікатор *the sea* служить для вираження надмірної, великої кількості прожекторів. Такий факт є беззаперечним свідченням того, що світили вони дуже яскраво, світла було багато. Але А.Кам'янець надмірно примітизувала авторський стиль у своєму перекладі.

Не виправданим можна вважати застосування прийому вилучення в наступному прикладі з перекладу Є. Кононенко:

... seeing his grandson made him realize that his son had looked a great deal like Jane [Miracle, p. 192].

... але коли він добре розгледів свого онука, то зрозумів, що і його син був схожий на Джейн... [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 151].

Використання прислівника-інтенсифікатора *дуже*, або прикметників *викапаний/вилитий* було б цілком доречним у цьому випадку, тим більше, що словосполучення *a great deal of* так само позбавлене образності (на відміну від *a sea of* чи *heaps of*), як і *дуже*.

Спостерігаються випадки застосування й інших трансформацій при відтворенні цих інтенсифікаторів українською мовою. Заміна однини на множину є часто вживаною трансформацією в англо-українському перекладі:

He had a million details and plans on his mind now [Miracle, p. 24].

Тепер у його голові виникли мільйони деталей та безліч планів [Диво, пер.Є. Кононенко, с. 26].

Her mind was going a million miles a minute [Toxic Bachelors, p. 147].

Мільйони думок роїлися у її голові [Неодружені та небезпечні, пер.

І. Паненко, с. 111].

Зустрічаються також випадки застосування прийому генералізації:

For an instant, their eyes met, and a torrent of emotions flowed – gratitude, desperation and regret [Angels and Demons, p. 437].

На мить їхні погляди зустрілися, і в її очах він прочитав безліч емоцій – вдячність, відчай, жаль [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 420].

The kids all had a terrific time, the cupcakes were a big success, and he had brought a ton of Halloween candy for them, since they couldn't go trick-or-treating in the neighborhood [Toxic Bachelors, p. 325].

Діти весело проводили час, смакували куплене печиво, Чарлі ще накупив гору солодоців, адже вони не могли піти по ласощі до сусідів [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 247].

Використання українських відповідників *безліч* та *гора* призводить до зміни образності, зокрема у першому випадку образ взагалі руйнується: *a torrent - безліч*, а в другому – замінюється - замість ваги І.Паненко обирає масу, об'єм: *a ton - гору*.

Іменники-інтенсифікатори вживаються у складі ідіоматичних виразів, як от *to death, up to one's neck, to pay a fortune*. Вираз *to death* здебільшого вживається з дієсловами *to scare, to be afraid*, в українській мові він має прямиий відповідник *до смерті*, який і застосовується перекладачами найчастіше:

She said she had been scared to death, but had fun in the end, in spite of herself [Toxic Bachelors, p. 418].

Зізналася, що була налякана до смерті, але ж врешті-решт добре розважилася, не звертаючи уваги на свій страх [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 320].

Розмовний ідіоматичний вираз *up to one's neck* вживається для вираження повноти чого-небудь, його словниковими відповідниками є *по горло, по вуха* [264]. Однак І. Паненко відтворила його прислівником-інтенсифікатором *цілком*, який виконує аналогічну функцію, проте образ втрачається:

“Is that what you want?” Charlie asked him pointedly. “From the sound of it, you’re in it up to your neck” [Toxic Bachelors, p. 172].

- *Ти цього прагнеш? – багатозначно запитав Чарлі. – Судячи з твоїх слів, ти цілком віддався цим стосункам* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 130].

Такий варіант перекладу призводить до збіднення експресивних засобів. Використавши прямий український відповідник *по самісінькі вуха*, перекладачці вдалося б зберегти лексико-семантичну, функціональну та стильову симетрію першотвору та перекладу.

Іменник *a fortune* у виразі *to pay a fortune* використано у значенні *багатство, достатки* [264]. Це значення в перекладі українською мовою відтворено прикметником *величезний*, де функцію інтенсифікації виконує суфікс *-езн*, однак образність не зберігається:

Quinn had paid a fortune for three months aboard, but he didn’t regret a penny of it [Miracle, p. 2].

Квінн заплатив величезну суму за ці три місяці за кордоном, але жоден цент не було витрачено марно! [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 10].

Досягненню прагматичної симетрії сприяє також заміна розповідного речення на окличне в українському перекладі. У цьому фрагменті використано ще один інтенсифікатор - іменник *penny*. На нашу думку, Є. Кононенко неправильно відтворила його в українському тексті. Автор оригінального твору використала його з метою показати, що Квінн зовсім не шкодував про те, що заплатив таку суму грошей за відпочинок. Тому доцільніше було б використати в перекладі інтенсифікатори *аніскільки (аніскілечки), зовсім* тощо: ... *але він аніскільки (аніскілечки)/зовсім не шкодував про це (пер. наш –Т.Ц.)*.

2.4. Переклад інтенсифікаторів зниженого стилістичного тону

В сфері інтенсифікації спостерігається процес активізації внутрішніх запозичень – з жаргонної і розмовно-просторічної лексики. В сучасній англійській художній прозі доволі популярними і часто вживаними є такі

одиниці зниженого стилістичного тону як *hell, damn (damned), bloody* та вирази, до складу яких входять ці слова. Найчастіше вони звучать з вуст чоловіків, молоді, або людей з низьким рівнем культури.

Розгляньмо функціонування таких слів в ролі інтенсифікаторів у творах сучасної англomовної художньої прози та їх відповідники в українських перекладах.

При перекладі прислівника *damn (damned)* в українських варіантах використовується вираз *чорт забирай*:

We are so damned close [Book of Names, p. 236].

Чорт забирай, ми вже так близько! [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 272].

“Crossed signals?” Langdon demanded. “You knew damned well -” [The Da Vinci Code, p. 230].

- *Перехресні сигнали, - сердито перепитав Ленгдон. – Ви чудово знаєте, чорт забирай ...* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 254].

У цьому випадку при перекладі англійського прислівника *well* перекладач використала прислівник *чудово*, який, хоч і не є словниковим відповідником англійського прислівника (*cf. зовсім, гарно, повністю, ґрунтовно, добренько, досконало, правильно, значно, цілком, далеко, розумно, гарненько, дуже, дуже-дуже, смачно, вповні, добре, відмінно, благополучно*) [264; 274], має відповідне стилістичне забарвлення.

Використання цього прислівника спостерігаємо і в наступному прикладі, однак тут застосовується ще й прийом повторення та транспозиції:

It was a damned good thing he'd conquered his fear of heights ... [Book of Names, p. 253].

Як чудово, як до біса чудово, що він зумів побороти свій страх висоти ... [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 290].

Окрім цього англійське розповідне речення перекладено українським окличним реченням.

При відтворенні інтенсифікатора *damn (damned)* нерідко застосовується стилістично-нейтральна лексика української мови, наприклад, прислівник

інтенсифікуючого значення *дуже*:

*Slight bleaching of the pigment. Minor sundering and cohesion of the papyrus. But all in all ... in **damn** fine condition* [Angels and Demons, p. 210].

*Трохи зблякла фарба. Сторінки децю потерлися й позлипалися. Але загалом ... у **дуже** добромu стані* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 254].

У прямій мові мовець вживає *damn* для підсилення того, що він говорить. В українській мові таку функцію виконує вираз *саме так* у значенні *дійсно, справді*, або більш розмовні відповідники :

"Damn right," Brownell said [Angels and Demons, p. 55].

- *Саме так*, - *похмуро підтвердив Бравнелл* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 63].

*He was **damn** sure his book's site did not include his home phone number* [Book of Names, p. 4].

*Він був на **сто відсотків** упевнений, що на тому сайті немає номера його домашнього телефону* [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 15].

Такий прийом компенсації є цілком прийнятним, оскільки українські відповідники передають той самий рівень інтенсифікації, що й англійські, щоправда децю втрачається емоційно-стилістичне забарвлення.

Прикметник *bloody* у XVIII ст. був звичайним сленговим підсилювачем і не звучав образливо, тому вживався доволі часто. Але, починаючи з Вікторіанської епохи і до Першої світової війни, це слово відноситься до слів з вкрай негативною оцінкою. Його перестають писати повністю, найчастіше замінюють пропуском: «-». Сьогодні *bloody* пишеться повністю, що свідчить про його „реабілітацію” і є доволі поширеним грубим підсилювачем в сучасній англійській мові, яке вживається в українських перекладах евфемістично *дуже, сильно, до біса*. Труднощі відтворення цього інтенсифікатора українською мовою зумовлені етнокультурними особливостями двох мов. Тому доводиться застосовувати різноманітні трансформації при перекладі. Подеколи перекладачі вдаються до вилучення:

*He's the same **bloody** jerk who knocked me off that roof, trying to save his little*

girlfriend, and stealing four years of my life in the process [Book of Names, p.170].

Вилучивши інтенсифікатор **bloody**, перекладачка Т. Некряч компенсує його втрату двічі повторюючи вираз **той самий**, який в англійському реченні вжито лише один раз:

Той самий йолоп, який скинув мене з даху, намагаючись урятувати свою нікчемну подружку, той самий, котрий украв у мене чотири роки життя [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 272].

Wasn't that too bloody bad [Book of Names, p. 166].

Який паскудний неталан [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 196].

В українському реченні бачимо, що Т.Некряч використала прикметник **паскудний**, яке є емфатичним варіантом слова **поганий** в розмовній мові.

Інтенсифікатор **bloody** у наступному прикладі відтворено точнішим контекстуальним відповідником:

Here he was, so close to success and now David Shepherd – the same bloody David Shepherd who'd sent him flying off that roof ... [Book of Names, p. 173]

Адже він стояв за один крок від триумфу, і раптом вискакує Девід Шепард, - той самий гадючий Девід Шепард, котрий скинув його з даху ... [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 204].

Прикметник **гадючий**, який походить від іменника **гад** (*огидна, підступна людина, падлюка, гаспид* [258, с. 404]) в переносному значенні означає **віроломний, огидний, мерзенний**. Виникає певний стилістичний дисбаланс між розповсюдженим **bloody** і оказіоналізмом **гадючий**. Проте загальна емоційна забарвленість уривку цьому не протирічить.

Розгляньмо функціонування емоційно-підсилювального інтенсифікатора **hell**. Особливості відтворення цього інтенсифікатора у стійких сполученнях при порівнянні будуть розглянуті у Розділі 3. Наразі проаналізуємо функціонування **hell** у складі інших конструкцій.

Іменник **hell** вживається у звороті **a hell of a lot** при вищому ступені порівняння. При перекладі таких виразів А.Кам'янець змінює стилістичний регістр і підсилювальний ефект, пропонуючи прислівники **набагато, значно** у

поєднанні з прикметниками або прислівниками у вищому ступені порівняння.

He reminded himself that reporting for the BBC carried a hell of a lot more credibility than fabricating fodder for the British Tattler ... [Angels and Demons, p. 190].

Він нагадав собі, що бути репортером у Бі-бі-сі набагато почесніше, ніж складати небиліці для „Бритіш татлер” ... [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 190].

From the feeble sound of the collision, Langdon knew he was going to need a hell of a lot more than an aluminum ladder to break this glass [Angels and Demons, p. 343].

Зі звуку зіткнення Ленгдон зрозумів, що для цієї стіни треба щось значно, значно важче, аніж алюмінієва драбина [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 343].

У цьому реченні має місце прийом повторення прислівника **значно** для передачі високого ступеня інтенсивності. Однак експресивність, що свідчить про настрій Ленгдона, його психологічну напруженість, повністю відсутня.

У наступному прикладі цей вираз служить для підсилення тривалості дії. В українському перекладі А. Кам'янець використовує словосполучення **ціла вічність** у значенні **дуже довгий час** [262, с. 113], що є цілком виправданим:

Landon thought it felt a whole hell of a lot later [Angels and Demons, p. 344].

Ленгдонові здавалося, що в цьому скляному кубі він провів цілу вічність [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 344].

Цей іменник входить також до складу словосполучення **one (a, the) + hell + of + a + N**, так званої синтаксичної метатези. Нами було виокремлено декілька випадків вживання таких підсилювальних конструкцій. Відтворюючи їх українською мовою, перекладачі підбирали контекстуальні відповідники залежно від ситуації:

She's a hell of a woman. Smart, capable, normal, decent, funny, giving, loving [Toxic Bachelors, p. 172].

Грей у захопленні від Сільвії, з чим і ділиться зі своїм другом Чарлі. Для

нього ця жінка втілює все найкраще. У цьому контексті вираз *a hell of a woman* вжито у значенні *прекрасна*, ця конструкція підсилює всі позитивні сторони героїні. І. Паненко відтворила цей підсилювальний вираз за допомогою порівняння у формі заперечення, яке досить поширене в українській мові:

Це не жінка, а всесвіт: розумна, талановита, нормальна, добра, весела, любляча [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 130].

У перекладі розмовне забарвлення англійського виразу зникає, перекладач подає літературний, книжний і доволі оригінальний український відповідник, який є контекстуально виправданим, оскільки іменник *всесвіт* у цій ситуації активізує значення *сукупність усього найкращого, що є на землі*.

У наступному ж прикладі словосполучення *to have a hell of a time* виражає складні стосунки, суперечки які виникли між Меггі та Адамом через те, що останній збирався у різдвяну подорож зі своїми друзями. Це викликало певні непорозуміння між молодою парою:

“I’m having a hell of a time with Maggie,” he admitted [Toxic Bachelors, p. 432].

- *У нас із Меггі справжня війна*, - *зізнався той* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 331].

Іменник *війна*, вжитий у переносному значенні „*стан ворожнечі між ким-небудь; суперечка, сварка з кимсь; боротьба*” [264] і підсилений прикметником *справжня*, є контекстуально обумовленим емпатичним відповідником.

Якщо у попередніх двох прикладах відтінок розмовного стилю такого словосполучення „губиться” у перекладах, то в наступному, завдяки додаванню розмовного вигуку *хай йому грець*, український переклад стає стилістично та семантично симетричним оригінальному висловлюванню:

You lied to me for nearly two months. That’s a hell of a long time [Toxic Bachelors, 350].

З ширшого контексту відомо, що Чарлі був прикро вражений обманом Керол, яка, на його думку, протягом їхніх зустрічей удавала з себе зовсім іншу.

Така поведінка викликала у нього обурення. Підсилювальне словосполучення *a hell of a long time* у цьому випадку виражає як тривалість періоду, так і почуття незадоволення, що вдало передано власне вигуком *хай йому грець* („виражає сильне незадоволення, несхвалення чого-небудь” [258, с. 479]) і прикметником *чималий* у значенні „надто довго” [260, с. 765]:

Ти ошукувала мене майже два місяці. А це, хай йому грець, чималий час [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 265].

Використання обценних, лайливих слів у функції інтенсифікаторів доволі поширене у сучасній художній прозі, зокрема було виявлено приклад вживання прикметника *shitless*, який належить до вульгарного сленгу і у фразах *be scared (or bored) shitless* реалізує значення „страшенно (до смерті) наляканий, надзвичайно нудно” [264]:

The poor guy is scared shitless of any kind of commitment or relationship [Toxic Bachelors, p. 183].

В українському перекладі І. Паненко цей інтенсифікатор вилучено, - як і в численних інших випадках її перекладів, що може означати свідому творчу тенденцію чи настанову:

Сам бідолаха боїться будь-яких близьких стосунків чи обов'язків [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 137].

Однак використання у перекладі цього речення виразу *до смерті наляканий*, або додавання *до нестями* могло б забезпечити функціональну еквівалентність оригінальному висловлюванню.

Висновки до Розділу 2

Інтенсивність в перекладі може передаватися тими ж засобами, якими вона виражена в оригіналі, чи іншими засобами, або зовсім не знаходить формального вираження. Однак навіть у цьому випадку не можна категорично стверджувати, що вона нічим не виражена, інтенсивність буває не лише експліцитна, а й імпліцитна.

Група лексичних інтенсифікаторів представлена у досліджуваних нами творах найбільше. Проте коефіцієнт насиченості українського тексту інтенсифікаторами менший порівняно з текстами англійською мовою. Пояснюється це трансформаціями, які використовували українські перекладачі в процесі відтворення англійських інтенсифікаторів. Найчисельнішими як в англійських творах, так і в їх українських перекладах, є інтенсифікатори, виражені прислівниками – 54% та 50% відповідно. Їм притаманна необмежена сполучуваність в тексті і мовленні, і вони найемоційніше передають ставлення мовця до того чи іншого явища, предмета, дії.

Прислівники, які вказують на ознаку якості, знаходять своє вираження у двох конструкціях: *Adv+Adj+N* та *to be/to seem/to prove + Adv + Adj*, прислівники-інтенсифікатори дії вживаються у таких конструкціях: *Adv + V*, *V+Adv*, *Adv+Part II*. Структури, до складу яких входять прислівники-інтенсифікатори, аналогічні в англійській і в українській мовах. Єдину відмінність, проте несуттєву для перекладу, становить модель *V + Adv*, яка менш поширена в українській мові, на відміну від англійської.

Для максимально наближеного до оригіналу відтворення цієї групи інтенсифікаторів українською мовою перекладачі здебільшого послуговуються словниковими відповідниками цих одиниць (40%), а також вдаються до таких трансформацій: вилучення (19%), переклад іншим прислівником (18%), транспозиція частин мови (9,5%), компенсація (5%), рекатегоризація (3%) та інші прийоми (5,6%).

Прикметники, які виступають інтенсифікаторами, поділяють на три групи: 1) складні прикметники; 2) прикметники з підсилювальними префіксами; 3) прикметники підсилювального значення типу *dead, absolute, tremendous, extreme, striking, terrible* тощо. Відносна частка прикметників-інтенсифікаторів в оригінальних текстах та їх українських перекладах становить 32% та 31% відповідно. Найчастіше вживаними виявилися прикметники підсилювального значення – 65% в англійських творах, прикметники з підсилювальними префіксами використовувалися в найменшій

кількості – 5%, і в українських перекладах – 83% і 11% відповідно. Підсилювальна функція прикметників-інтенсифікаторів реалізується у таких структурно-синтаксичних моделях: **Adj + N, Adj + Adj + N, V + Adj** в англійській мові та **прикм. + ім., прикм. + прикм. + ім. і присл. + д-во** в українській мові. Якщо прислівники є інтенсифікаторами якісної ознаки та дії/стану/процесу, то прикметники виступають лише інтенсифікаторами ознаки.

Складні прикметники-інтенсифікатори більш поширені в англійській мові, аніж в українській, тому їх відтворення українською мовою може становити специфічні проблеми для перекладачів. Як правило, ці проблеми пов'язані зі збереженням структурної будови прикметника-інтенсифікатора у мові перекладу.

Найчастотнішими підсилюючими префіксами в англійській мові є такі: *hyper-, over-, super-, ultra-*. Градація ступеня ознаки, якості, стану, дії тощо в українській мові може виражатися префіксально-суфіксальним способом, а саме за допомогою зменшувальних та збільшувальних суфіксів: *-еньк, -есеньк, -іньк, -енн, -езн*, і також деяких префіксів: *най-, якнай-, щонай-, пре-*.

При перекладі прикметників-інтенсифікаторів українською мовою можуть застосовуватися різні перекладацькі прийоми: переклад підсилювальним прикметником, пошук контекстуального відповідника, транспозиція, вилучення, додавання, описовий переклад у поєднанні з генералізацією, гіперонімічні заміни.

Субстантивні інтенсифікатори найменш вживані в аналізованих творах - 14% від усієї кількості виокремлених інтенсифікаторів. З них найбільшу частку становлять сполучення іменників-інтенсифікаторів з прийменниками – 56%, прийменник+іменник-інтенсифікатор – 35%, іменники-інтенсифікатори зі словотворчою мотивацією є найменш поширеними – 9%. В українських перекладах загальна частка субстантивних інтенсифікаторів становить 19%, з них 52 % - іменники зі словотворчою мотивацією і 48% - прийменник+іменник-інтенсифікатор. Сполучення іменник+прийменник не притамане українській мові. Залежно від кожного конкретного випадку перекладачі вдаються до таких

рішень: використання словникових відповідників (37%), вилучення (19%), пошук контекстуального відповідника (16%), транспозиція частин мови (16%), генералізація (7%), граматична заміна числових форм (5%), додавання (3%).

У сфері інтенсифікації спостерігається процес активізації внутрішніх запозичень – з жаргонної і розмовно-просторічної лексики. В сучасній англomовній художній літературі доволі популярними і часто вживаними є такі одиниці зниженого стилістичного тону як *hell*, *damn (damned)*, *bloody* та вирази, до складу яких входять ці слова. Як правило, такі інтенсифікатори відтворюються в українських перекладах зниженою лексикою, хоча траплялися випадки „нейтралізації” – перекладачі уникали використання лайливих, обценних лексичних одиниць, оскільки в українському художньому мовленні традиційно наклалися певні обмеження щодо надмірного вживання лайливих слів.

Матеріали цього розділу відображені у чотирьох публікаціях [50], [51], [53], [55].

РОЗДІЛ 3

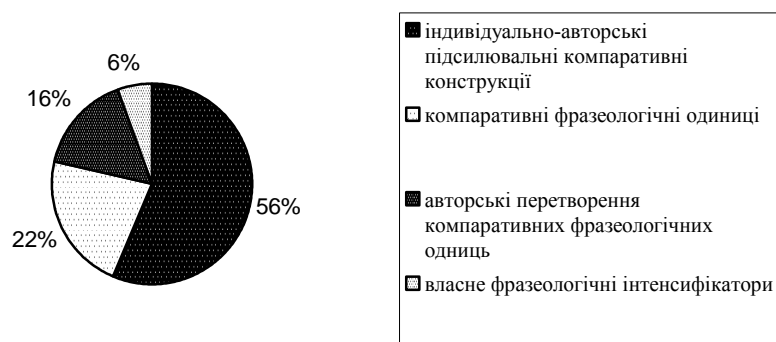
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОМПАРАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ ПІДСИЛЮВАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Компаративні конструкції підсилювального значення у творах сучасної англомовної художньої прози та їх українських перекладах

У канві художнього твору компаративні конструкції підсилювального значення є надзвичайно важливими компонентами, адже вони несуть особливе стилістичне навантаження. Такі одиниці якнайповніше виражають „самобутність мови, її специфічний колорит”, „вносять у художнє мовлення струмись свіжості, надають йому більшої колоритності й естетичної краси, посилюють його пізнавальну вартість, сприяють стислості, пружності опису” [64, с. 5].

Під час дослідження було виявлено, що сучасні англомовні автори найчастіше використовують компаративні фразеологічні одиниці та індивідуально-авторські підсилювальні порівняльні одиниці. Натомість авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць менш поширені у творах сучасної англомовної художньої прози. Так, в аналізованих творах лєвова частка належить індивідуально-авторським підсилювальним порівняльним одиницям – 61 (56%), наступними за частотністю є компаративні фразеологічні одиниці – 24 (23%), авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць – 17 (16%), власне фразеологічні інтенсифікатори – 6 (6%).

Рис. 3.1.

Здійснена вибірка дає підстави стверджувати про відносний збіг кількісних параметрів компаративних конструкцій підсилювального значення в оригіналі та перекладі (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Дистрибуція компаративних конструкцій підсилювального значення у творах сучасної англомовної художньої прози та їх українських перекладах

	Оригінал		Переклад	
	абс. к-сть	відн. к-сть	абс. к-сть	відн. к-сть
“Angels and Demons”	40	39%	36	41%
“The Da Vinci Code”	32	31%	31	35%
“Book of names”	17	17%	14	16%
“Toxic Bachelors”	11	11%	6	7%
“Miracle”	2	2%	1	1%
“The Shining”	6	5%	1	1%
“Insomnia”	8	7%	2	2%
“Wizard and Glass”	4	3%	2	2%
Всього	120	100%	93	100%

Однак це не виключає наявності якісних розбіжностей при їх відтворенні в українських перекладах, які здебільшого зумовлені застосуванням перекладачами певних прийомів, наведених у таблиці 4 (див. ДОДАТКИ). На рис. 3.2 показано частотність вживання прийомів відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення.

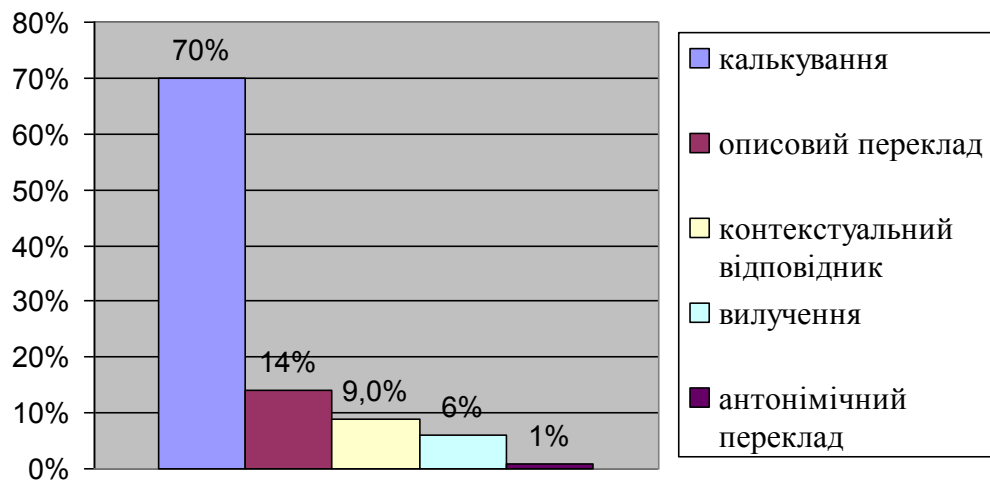
Переклад компаративних конструкцій підсилювального значення здійснюється у трьох аспектах: структурному, семантичному і, безумовно, прагматичному. Структурно-граматична будова таких одиниць має деякий вплив на її загальне значення. Це – своєрідний стрижень, який забезпечує її стійкість та відтворюваність.

Проблеми перетворення структури підсилювального порівняння вирішуються легше, ніж у випадках семантичних перетворень, оскільки в

українській та англійській мовах вони характеризуються відносною структурною подібністю. В українській мові є достатньо моделей утворення порівнянь та інших засобів, які дозволяють відтворювати структурні особливості оригіналу.

Рис. 3.2

**Частотність вживання прийомів відтворення
компаративних конструкцій підсилювального значення**

3.1.1. Особливості відтворення компаративних фразеологічних одиниць

У перекладознавчій літературі виділяється два способи перекладу компаративних фразеологічних одиниць: фразеологічний та нефразеологічний [30; 65;]. Під фразеологічним способом мається на увазі використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькості між одиницями мови оригіналу та мови перекладу. Сюди належать такі прийоми відтворення компаративних фразеологічних одиниць українською мовою:

1) використання **фразеологічного еквівалента**: *as rich as Croesus* – *багатий, як Крез*, *as mute as a fish* – *німий, як риба*, *like a lamb* – *як ягня*. Таким способом відтворюються, як правило, такі порівняння, які мають спільні корені походження – Біблію, міфи, або третю мову, з якої були запозичені.

2) використання **неповного/часткового відповідника** – за семантикою така одиниця є повноцінним відповідником, проте спостерігаються певні розбіжності у синтаксичній будові, наявні деякі зміни форми;

3) використання **аналога** – у МП вживається одиниця, яка містить інший образ. Якщо еквівалентів може бути тільки один, то аналогів декілька, зважаючи на кількість образів у МП, які виражають ту саму ознаку чи характеристику: *as soft as butter* – *м'який, як віск*, *to cherish like an apple of one's eye* – *берегти, як зіницю ока*, *drunk as a lord/bat/beast/beggar/broom/devil/dog/king/sailor etc* – *п'яний, як чін/швець/хлющ*.

4) застосування **трансформацій** (антонімічний переклад, конкретизація, генералізація): *like million dollars* – *на всі сто*, *red as a cherry/rose* – *крив з молоком*, *as proud as a peacock* – *надувся/набундючився, як індик*.

Нефразеологічні способи відтворення компаративних фразеологічних одиниць передбачають відтворення вихідної фразеологічної одиниці за допомогою лексичних засобів. Проте застосування таких способів веде до неминучих втрат у перекладі, що свідчить про недосконалість подібних прийомів. Тому здебільшого перекладачі застосовують їх лише у крайніх випадках. Нефразеологічний спосіб включає в себе використання таких прийомів:

1) вживання у мові перекладу **монолексемних відповідників**: *as easy as pie/winking/falling off a log* – *легко*, *as game as Ned Kelly* - *задрикуватий*;

2) **калькування** – В.С. Виноградов зауважує, що цей прийом веде до втрати національної образності звороту, однак зберігається смислова, стилістична та функціональна адекватність. При калькуванні образ у перекладному тексті залишається незмінним, проте послаблюється національний колорит, оскільки калька стає вільним словосполученням і сприймається часто як індивідуально-авторське утворення [30]: *as busy as a hen with one chick* – *носить, як курка з одним курчам*;

3) застосування **описового перекладу** – відтворення компаративної фразеологічної одиниці описово, вільними, усталеними сполуками, утвореними на рівні мовлення, які семантично, і зрідка стилістично, є рівновартісними висловам оригіналу [64]: *as dead as a doornail* – *не подавати ознак життя*, *as fit as a fiddle* – *в хорошому настрої, у доброму здоров'ї*, *as near as a toucher* – *на волосину від чогось*.

За Р.П. Зорівчак, описовими зворотами відтворюють семантико-стилістичні функції тих фразеологізованих порінянь, які пов'язані з суто національною символікою, з особливостями побуту, традицій та способу мислення народу. „При відтворенні семантико-стилістичних функцій таких фразеологізмів перекладачі часто натрапляють на приховані невідповідності, розбіжності, так би мовити, естетичного плану” [64, с. 138]. Як і при застосуванні кальки, так і при описовому перекладі у вихідному тексті зникає образ, „а разом з ним стилістично-функціональна й експресивно-емоційна конотація” [64, с. 119]. Найбільшою вадою описового перекладу, на думку Р.П. Зорівчак, є „спрощення, зубоження вислову” [64, с. 123].

4) використання **контекстуального відповідника**.

У корпусі проведеної вибірки компаративних фразеологічних одиниць нараховано 23 одиниці. Переважають дієслівні компаративні фразеологічні одиниці, кількість яких становить 16 одиниць, і ад'єктивних компаративних фразеологічних одиниць, відповідно, - 7 одиниць.

Автори аналізованих творів вживають компаративні фразеологічні одиниці з дієсловами руху, здебільшого, для вираження швидкості дії: *run like hell* [Toxic Bachelors, p. 103] – *втекти, як від диявола* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 78], *entered like a rocket* [Angels and Demons, p. 142] – *влетів, неначе ракета* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 145], *came as a torrent* [Angels and Demons, p. 494] – *посипалися одна за одною* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 471], *like lightning raised* [Angels and Demons, p. 305] – *умить витяг* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 299], *move ahead like lightning* [Miracle, p. 103] – *підходило до блискавичного завершення* [Диво,

пер. Є. Кононенко, с. 84].

До наступної групи належать компаративні фразеологічні одиниці, які вживаються для підсилення стану, як фізичного, так і емоційного: *slept like a baby* [Toxic Bachelors, p. 134] – *спав, як дитина* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 102], *спав, наче немовля* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 107], *feel like a million dollars* [Toxic Bachelors, p. 302] – *чудово почуватися* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 229], *felt like (a) block(s) of ice* [Book of Names, p. 195] – *перетворилося на крижану брилу* [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 225], *задубли від холоду* [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 291].

Менш чисельну групу становлять компаративні фразеологічні одиниці, які виражають силу, інтенсивність, несподіваність дії: *thunder exploded like a bomb* [Book of Names, p. 69] – *неначе вибух, гримнув грім* [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 88], *is leaking like a sieve* [Miracle, p. 46] – *протікає, як сито* [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 42], *scream like a madman* [The Da Vinci Code, p. 375] – *кричав, як навіжений* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 447], *заволав, божеволіючи з розпуки* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №11-12, с. 85], *was collapsing like a house of cards* [The Da Vinci Code, p. 277] – *валилося, наче картковий будиночок* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 334], *розпадався, наче картковий будиночок* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №11-12, с. 14].

Для підсилення ознаки сучасними авторами були використані такі ад'єктивні компаративні фразеологічні одиниці: *white as milk* [Book of Names, p. 295] – *білим, як молоко* [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 337], *neat as a pin* [Toxic Bachelors, p. 143] – *абсолютно чітким* [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 108], *black as soot* [Angels and Demons, p. 325] – *чорні, як сажа* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 317], *as white as a ghost* [The Da Vinci Code, p. 50] – *білий, як привид* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 66], *білий, як привид* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 43], *white like an angel* [The Da Vinci Code, p. 147] – *білою, наче в ангела, шкірою* [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 181], *мав ангельсько-білу шкіру* [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун,

№3-4, с. 7].

Спільними і найпоширенішими структурними моделями компаративних фразеологічних одиниць, як ад'єктивної, так і дієслівної ознаки, в обох мовах є:

(as) + Adj + as/like + N	прикм.+як/мов/наче/неначе/немов... +ім.
<i>as white as a ghost</i>	<i>білий, як привид</i>
V + as/like + N	д-во + як/мов/наче/неначе/немов... +ім.
<i>sleep like a baby</i>	<i>спати, як немовля</i>

Так, із 23 випадків вживання англійських компаративних фразеологічних одиниць, у 15 (65%) ці одиниці було відтворено українською мовою зі збереженням структурної відповідності.

*The whales floated lifeless in the tank, their mouths hanging open and their tongues were **black as soot*** [Angels and Demons, p. 325].

*Бездиханні тіла тварин плавали по поверхні басейну, у відкритих пащах виднілися **чорні як саж** язики* [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 317].

Однак українській мові характерна модель, якої немає в англійській – V+N_{instr} - утворення порівняння за допомогою іменника в орудному відмінку без сполучника:

*The marble façade **blazed like fire** in the afternoon sun* [Angels and Demons, p. 119].

*У пообідньому сонці мармуровий фасад **палав вогнем*** [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 123].

На думку Р.П.Зорівчак „такі ФО сповнені експресії й завдяки стислості емоційніші, ніж звичайні порівняння. Вони становлять, так би мовити, трамплін для модифікації порівнянь в інші художні фігури” [64, с. 74].

Для української мови характерним також є явище інверсії у структурі порівняння, коли елемент порівняння - компаратор передує стрижневому елементу - основі порівняння: *як квітка гарна, як мед солодкий*. Графічно їхню структуру можна зобразити у вигляді моделі як+N+Adj/V. Відтворення англійських порівнянь українськими з такою структурою теж мало місце:

*Langdon instinctively **spun like a torpedo*** [Angels and Demons, p. 416].

Лендон інстинктивно, як торпеда, рвонув уперед [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 400].

Перенесення компаратора у початкову позицію порівняння робить таку конструкцію експресивнішою та більше привертає увагу читача до описуваних подій.

Невідповідність структури англійських та українських компаративних конструкцій підсилювального значення викликається застосуванням описового перекладу цих одиниць. Компаративні фразеологічні одиниці оригіналу здебільшого замінюються українськими прислівниками. Відносна кількість таких випадків становить 22%.

She made him feel like a million dollars, with or without a headache [Toxic Bachelors, p. 302].

Вона примушувала Адама чудово почуватися, незважаючи на головний біль [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 229].

Like lightning, he raised a walkie-talkie and spoke into it [Angels and Demons, p. 305].

Він умить витяг рацію і щось сказав у мікрофон [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 299].

She ran an extremely successful gallery, had had two normal relationships in her life, raised two normal, healthy children to adulthood, and everything about her life and apartment was impeccable, orderly, and neat as a pin [Toxic Bachelors, p. 143].

Вона керувала напрочуд успішною картинною галереєю, двічі мала тривалі стосунки, виховала двох нормальних здорових дітей – і все в її житті було бездоганим, упорядкованим та абсолютно чітким [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 108].

Хоча, з погляду контрастивної лінгвістики, такі різномовні одиниці, які відрізняються структурно-граматичною будовою, не можуть бути рівноцінними, з точки зору перекладознавства, на думку Р.П. Зорівчак, вони рівнозначні – „маючи різну структурно-граматичну будову, такі різномовні ФО

можуть забезпечувати повну адекватність відтворення змісту” [64, с. 50].

Застосування такої трансформації диктується або відсутністю у мові перекладу одиниць з аналогічною образною основою порівняння і такою ж структурою, або контекстуальними параметрами.

Як свідчать розглянуті приклади, в цілому структурна сторона порівняння не настільки специфічна, щоб створювати непереборні перешкоди для перекладу цих одиниць з однієї мови на іншу.

В цілому особливості відтворення структурно-граматичної будови англійських компаративних фразеологічних одиниць українською мовою можна зобразити такими способами (рис. 3.1. і 3.2.):

Рис. 3.1

Модель відтворення структурної будови ад'єктивних КФО

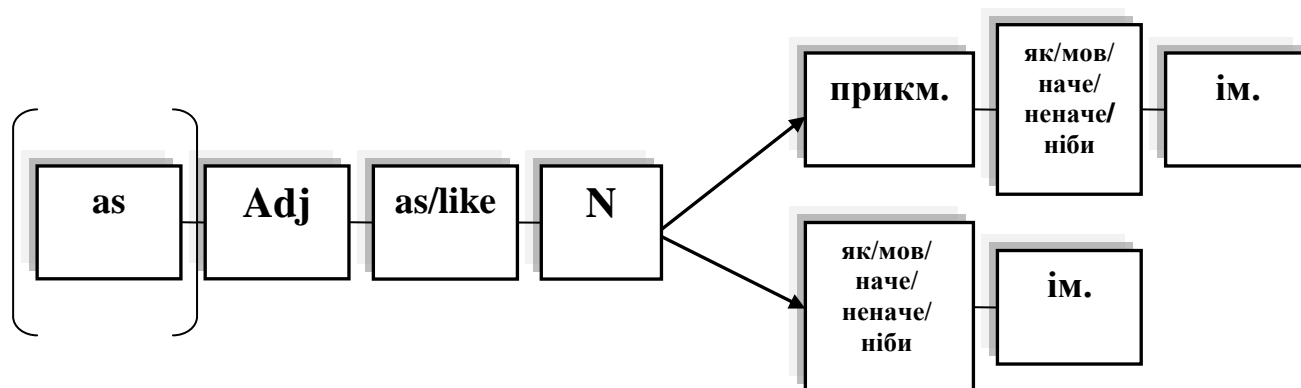
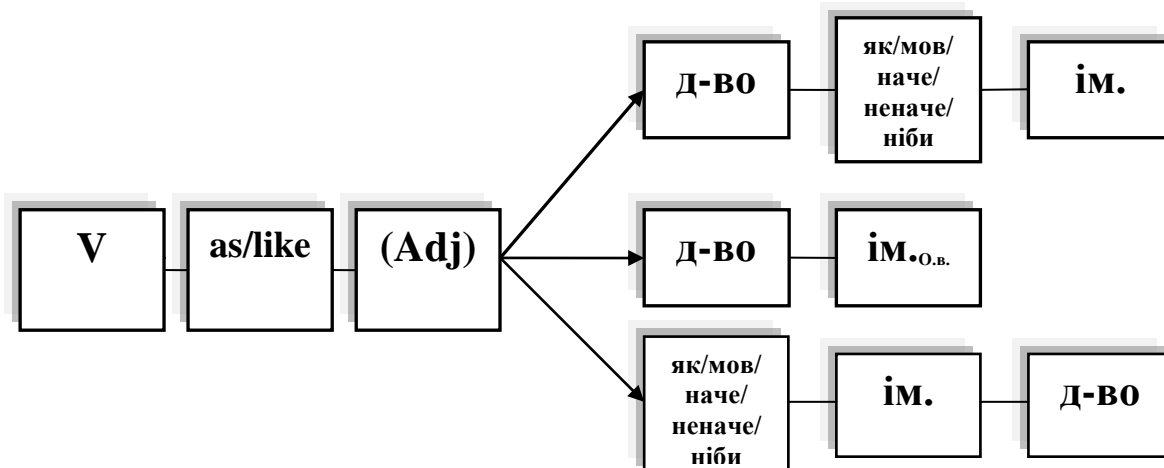

Рис. 3.2.

Модель відтворення структурної будови дієслівних КФО

Таким чином, в структурно-граматичному плані компаративні фразеологічні одиниці, як правило, збігаються в обох мовах, певні розбіжності спостерігаються в семантичному плані. Власне невідповідність конотативного і денотативного планів викликає труднощі відтворення образних, оцінних та емоційних параметрів компаративних фразеологічних одиниць.

Як перекладацький прийом, калькування для відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення застосовується у тих випадках, коли образ порівняння знайомий носіям культури цільової мови. Під калькуванням розуміють метод «при якому „живцем” переносять ідею створення вислову оригіналу та його структуру в цільову мову» [64, с. 81]. Застосовується цей прийом при перекладі таких порівнянь, які містять терміни спорідненості, природні явища, міфологічні образи, предмети побуту, які відомі носіям обох культур :

“Good Lord. What time did you get up?”

“Around seven. I very rarely sleep late.”

*“Neither do I. But I **slept like a baby.**”* [Toxic Bachelors, p. 142].

- *Господи, о котрій ти встала?*

- *Близько сьомої. Зазвичай я рано встаю.*

*Так само, як і я. Минулої ночі я **спав, наче немовля*** [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 107].

Обидва порівняння ***slept like a baby*** і ***спав, наче немовля***, вжиті у значенні *міцно спати, находившись, натомившись*, збігаються як за структурою, так і за семантикою. У двох мовах наявні й інші компаративні фразеологічні одиниці для позначення стану міцного сну: в англійській мові *to sleep like a log* та *спати, як камінь/як мертвий; спати на оба (на два) вуха; спати без задніх ніг, без пам'яті; мов (як, наче) убитий (побитий, вбитий, забитий); сном праведника (праведників); спати, мов дитина по купелі* в українській мові.

У романі “Miracle” („Диво”) описується ситуація після страшного буревію. Угіддя головних героїв зруйновані, в саду від вітру повалилися дерева, у Меггі сильно протікає пошкоджений дах:

The house is leaking like a sieve, and I've got Niagara Falls in my kitchen [Miracle, p. 46].

Будинок **протікає, як сито**, у кухні просто **Ніагарський водоспад!** [Диво, пер. Є. Кононенко, с. 42].

Українська порівняльна конструкція повністю відтворює семантику і образність англійської компаративної фразеологічної одиниці. В українській мові порівняння **як/мов крізь сито**, яке здебільшого вживається у сполученні зі словами **сіяти, сіятися**, має значення *густо, безперервно* (про дощ, мряку) [260, с. 287]. Такий образ викликає в уяві українського читача відповідну картину: дощ був настільки сильним, що стеля, з якої текла вода, нагадувала сито. Додаткової конотації додає використання метафори-гіперболи *I've got Niagara Falls - у кухні просто Ніагарський водоспад*. Окрім того, українське речення, на відміну від англійського, є не розповідним, а окличним, що робить його інтенсивнішим, та емоційнішим.

У наступному прикладі порівняльну конструкцію використано для передачі не тільки швидкості руху, а й емоційного стану персонажа:

The guards parted as Commander Olivetti entered the room like a rocket [Angels and Demons, p. 142].

Капітана Оліветті страшенно розлютило те, що Вітторія, намагаючись попередити камерарія про небезпеку, яку готували ілюмінати, зателефонувала оператору комутатора Ватикана. Червоний з люті він вдирається до кабінету, де сиділи зачинені Вітторія та Ленгдон:

Гвардійці розступилися, даючи дорогу командирі Оліветті, який влетів, неначе ракета [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 145].

Перекладачка відтворює нейтральне англійське дієслово **entered** маркованим українським гіпонімом **влетіти** у значенні швидко *входити, вбігати*, який підкреслює характеристики ракети, як образу порівняння.

Порівняльна конструкція **like a rock** неодноразово зустрічалася на сторінках роману "Angels and Demons" („Янголи і демони”). У різних випадках А. Кам'янець по-різному її відтворювала, орієнтуючись на ситуацію та інші

особливості її вживання. Здебільшого таке порівняння використовувалося для підсилення швидкості, інтенсивності дії, вираженої дієсловами *fell* і *drop*:

Langdon fell like a rock [Angels and Demons, p. 506].

Ленгдон падав, як камінь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 482].

The freight elevator dropped like a rock [Angels and Demons, p. 87].

Вантажний ліфт летів униз, наче камінь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 94].

В українській мові існує аналогічне порівняння, проте з іншим образом, - *повалитися (звалитися), як (наче, мов) сніп* у значенні *важко впасти всім тілом* [260, с. 347]. Однак він не підходить до цього ситуативного контексту, оскільки оригінальні порівняльні звороти використані для підсилення швидкості, а не раптовості.

Англійська компаративна фразеологічна одиниця (*as*) *white as milk* може передавати семантику кольору різних об'єктів та блідої, незасмаглої шкіри. Повним еквівалентом англійського порівняння є російська компаративна фразеологічна одиниця *белый как молоко*, яка виражає як колір об'єктів, так і матово-білу шкіру. З першим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці співпадає німецька компаративна фразеологічна одиниця *weiss wie Milch*, яка передає семантику лише кольору (в основному обмежується позначенням кольору скла - *Milchglas*), збігаючись з першим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці. Українська компаративна фразеологічна одиниця *білий (-а), як молоко* позначає білолицю, незасмаглу жінку, тобто не повністю збігається за значенням з англійською, зокрема з першим. Окрім того, образний еталон *молоко* в українській мові номінує також і сиву людину: *побілів як молоко, сивий як молоко* [110, с. 63]. Цю компаративну фразеологічну одиницю було використано в романі "Book of Names" („Книга імен”) у другому її значенні, тобто для позначення кольору блідої шкіри обличчя Рауля, Темного янгола, який був смертельно поранений у сутичці з Девідом:

... *his swarthy face was now white as milk* ... [Book of Names, p. 255].

Т. Некряч в перекладі вживає український частковий відповідник цієї конструкції **білий як молоко**, яке збігається за другим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці:

... його смагляве обличчя стало **білим як молоко** ... [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 337].

В англійських компаративних фразеологічних одиницях іменник *stone*, як еталон порівняння, виражає вагу або брак почуттів, емоцій чи рухів [264]:

He struggled to keep up, but his legs felt like stone [Book of Names, p. 3].

Однак у цьому випадку перекладач А. Кам'янець не вживає українське порівняння **як камінь**, а, зважаючи на контекст, вдається до українського фразеологізму – **голова (руки, ноги і т. ін.) [мов (немов)] свинцем налита (налиті, налилася, налилися)**, який використовується для вираження *відчуття важкості у голові, руках, ногах і т. ін.* [260, с. 245]:

Він намагається не відставати, але ноги немов налиті свинцем [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 14].

У перекладі наступного прикладу українською мовою спостерігається застосування прийому генералізації відносно образу порівняння – англійське ***bomb*** замінено його українським гіперонімом **вибух**:

Its upper windows shattered even as thunder exploded like a bomb [Book of Names, p. 69].

З вікон на верхньому поверсі посипалося скло, і відразу, неначе вибух, гримнув грім [Книга імен, пер. А. Кам'янець, с. 88].

В перекладах художніх творів є чимало випадків пропущення компаративних конструкцій, і лише іноді такі пропуски, на думку Р.П.Зорівчак можуть бути виправдані лінгвально. Пропуски таких одиниць, а особливо фразеологізованих порівнянь, «відчуваються дуже сильно й болюче, болючіше, ніж окремих слів» [64, с. 130]. Такий факт свідчить про важливу роль компаративних фразеологічних одиниць у художньому контексті.

У перекладах аналізованих творів було зафіксовано лише один випадок вилучення компаративної фразеологічної одиниці. В одному з епізодів роману

“Toxic Bachelors” („Неодружені та небезпечні”) Чарлі намагається з'ясувати, чи справді Анна навчалася у Колумбійському університеті, як вона це сама сказала йому. Після декількох невдалих спроб секретарки прояснити ситуацію, Чарлі сам вирішує зателефонувати до університету. Він не йняв віри, що жінка, якій він довіряв і в яку закохався, могла обманути його. Це радше було недбале ставлення працівників університету. Та почувши у відповідь ту ж саму інформацію, Чарлі збентежився і засмутився:

*Carole Anne Parker had never graduated from Princeton. In fact, according to their records, when they checked further, no one by that name had ever attended the school. As he hung up the phone, a cold chill ran down his spine. And five minutes later, **feeling like a monster**, he called Columbia's School of Social Work. They told him the same thing. She had never attended Columbia either. When he hung up the phone, he knew he had found the fatal flaw. The woman he was falling in love with was a fraud [Toxic Bachelors, p. 339].*

Вираз *feeling like a monster* служить для вираження почуттів Чарлі, а саме високого ступеню роздратованості та занепокоєння. Однак в українському перекладі І. Паненко вилучає його:

Керол Анна Паркер ніколи не закінчувала Принстон. Навіть більше – згідно зі списками, які вони перевірили, ніхто на таке ім'я навіть не вчився у цьому університеті. Коли Чарлі поклав слухавку, холодок пробіг йому по спині. П'ятьма хвилинами пізніше він уже телефонував до факультету соціальної роботи Колумбійського університету. Там йому сказали те саме. Вона ніколи не вчилася і тут. Коли Чарлі клав слухавку, він вже знав, де фатальна помилка. Жінка, у яку він закохався, - шахрайка [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 257].

Таке вилучення образного інтенсифікатора знижує доволі відчутно емоційний градус оригіналу.

3.1.2. Відтворення авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць

Індивідуальні авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, безумовно, становлять невід'ємну частину художнього мовлення. З метою створення більшої експресивності та виразності компаративні фразеологічні одиниці, які закріпилися у мові, піддаються певним змінам. Такі зміни породжуються контекстом, бажанням автора привернути увагу читача до найважливіших фрагментів тексту, створення стилістичного ефекту. Перетворення компаративних фразеологічних одиниць завжди справляє несподіваний вплив на читача. Чим вищий етупінь несподіваності, тим еильніший етилістичний ефект. Як правило, перетворення стосуються структурно-семантичного критерію компаративних фразеологічних одиниць.

Авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць є окаяіоналізмами конкретного автора, які побудовані на основі узуальних фразеологічних одиниць за загальномовними моделями. Вони тісно пов'язані з контекстом, у якому вживаються, і від якого залежать. Такі перетворення обмежені рамками індивідуального вживання. Основні їх ознаки - незвичність, непередбачуваність, експресивність, часто одноразовість [137]. Попри те, що такі випадки не досить поширені, перетворена автором компаративна фразеологічна одиниця починає існувати і вживатися нарівні з вихідним узуальним компаративним зворотом.

Виділяють такі способи авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць [137]:

1. Розширення компонентного складу компаративної фразеологічної одиниці за допомогою:

а) вклинювання – уточнення якогось компонента:

spread like fire - spread like Nero's fire

Вклинювання розширює компаративну фразеологічну одиницю, засвідчуючи тим самим роздільнооформленість та можливість її компонентів вступати у синтаксичні зв'язки з іншими елементами. Компоненти

компаративної фразеологічної одиниці при цьому своїх лексичних значень не втрачають.

б) додавання компонента (-ів) в кінці компаративної фразеологічної одиниці:

run like mad - run like maddened cattle

2. Заміна компонента (-ів) компаративної фразеологічної одиниці:

as light as a feather - as light as a ghost

Цей тип перетворення авторами компаративних фразеологічних одиниць один з найважчих як для правильної ідентифікації, так і для перекладу авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць. Проблема полягає в тому, що „необхідно розглянути дві картини світу і порівняти асоціації, які виникають у двох культурах, на один і той самий образ” [137, с. 146].

3. Контамінація:

mad as some March hatters [137, с. 14].

4. Змішаний тип авторських перетворень, який полягає у застосуванні в межах однієї компаративної фразеологічної одиниці декількох видів перетворення:

a wonderful, deep, soft, heavenly blue, like the sea at noonday [137, с. 14].

Вклинювання та заміна компонентів виступають основними способами авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць в аналізованих творах.

Однією з основних причин використання значних прийомів перетворення компаративних фразеологічних одиниць багатьма авторами є не тільки бажання створити певний стилістичний ефект, але й прагнення відійти від трафарету, не повторюватися.

А.А. Риженкова стверджує, що як і при перекладі компаративних фразеологічних одиниць, так і при перекладі авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, перекладач стикається з низкою труднощів, які ускладнюють процес відтворення таких одиниць іншою мовою.

До них вона відносить:

- 1) відсутність у мові перекладу компаративної фразеологічної одиниці, яка піддається авторському перетворенню;
- 2) відмінність в оціночному та експресивному потенціалі компаративної фразеологічної одиниці з доданою оцінкою авторського компонента;
- 3) відмінності у сприйнятті образу компаративної фразеологічної одиниці [137, с. 14].

Для перекладу авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць не існує раз і назавжди даних правил. У деяких випадках такі одиниці можна легко замінити відповідною одиницею цільової мови, інколи перекладачам доводиться застосовувати описовий переклад, або ж калькувати новостворене порівняння.

Розгляньмо на прикладах застосовані українськими перекладачами прийоми та способи перекладу авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць. Значних труднощів з передачею структури авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць у перекладачів не виникає, оскільки в українській мові наявні схожі дериваційні моделі. Певні відхилення у деяких випадках виникали, але вони були незначними і несуттєвими. Як правило, зміна форми порівняння диктується семантикою авторських перетворень [137]. У всіх 12 аналізованих прикладах структура авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, вжитих в оригіналі, була відтворена в українських перекладах.

Авторами перетворених компаративних фразеологічних одиниць та перекладачами застосовувались такі структурні моделі:

- 1) $(as) + Adj + as + N \rightarrow \text{прикм.} + \text{як/наче} + \text{ім.}$

He felt as light as a ghost [Angels and Demons, p. 510].

Він почувався легким, наче привид [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 486].

- 2) $V + like + N \rightarrow \text{дієслово} + \text{мов} + \text{ім.}$

Suddenly he felt very small as the conceit of infinite knowledge – the vastness

of God's brilliance and design in all things, throughout all of time – struck him like a firebolt [Book of Names, p. 210].

Раптом видався собі зовсім крихітним, - і задум безкінечного знання, безмежності Божественного генія та плану в усьому – упродовж тисячоліть – вразили його, мов блискавка [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 243].

3) *P I + like + N + N* → *неначе + ім. + займ. + ім.*

Inside the building, glowing like evil eyes through the stained-glass windows ... shone the growing flash of flames [Angels and Demons, p. 366].

За кольоровими вітражами, неначе очі самого диявола, палахкотіло й розгоралося полум'я [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 356].

У перекладі цього порівняння додається займенник *самого*, який, будучи інтенсифікатором сам по собі, надає порівняльній конструкції ще більшої сили та виразності.

4) *V + like + N's + N* → *дієслово + як + ім. + ім.*

дієслово + як + займ. + ім. + ім.

Tiny orbs of light glowed like ghost's eyes from the sides of the steps, dwindling away to pale pinpoints of light [Book of Names, p. 253].

Малесенькі круглі лампи мерехтіли, як очі привидів, обабіч сходів, перетворюючись десь на глибині на ледь помітні цяточки світла [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 290].

The news had spread like Nero's fire [Angels and Demons, p. 363].

Новина ширилась містом, як свого часу вогонь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 352].

5) *V + like + P II + N* → *дієслово + як + дієприкм. + ім.*

The women were running like maddened cattle in an old western movie [Book of Names, p. 281].

Ці жінки мчали, як оскраженіле стадо в якомусь старому вестерні [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 321].

6) *V + like + N + of + N* → *дієслово + неначе + ім. + прикм.*

It descended on them like the wrath of hell, shaking the granite foundation of

Vatican City, knocking the breath out of people's lungs, sending others stumbling backward [Angels and Demons, p. 500].

Вона накотилась на людей, неначе гнів Божий. Граніт, на якому стояв Ватикан, здригнувся; одним перехопило подих, інші попадали [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 477].

Таким чином, як свідчать наведені приклади, у більшості випадків усі компоненти вихідних авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць знаходять своє відображення у відповідних одиницях перекладу. Певні відмінності спостерігаються у зміні образу, однак це вже проблеми відтворення семантичного змісту авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць.

Проблеми семантичних змін авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, а особливо тих, які стосуються оцінки, порівняно з проблемою структурних перетворень таких порівнянь, в плані перекладу вирішується значно важче. Збереження семантичного потенціалу порівняльної одиниці оригіналу у цільовій мові є домінуючим завданням перекладача [137].

Для вираження чогось несподіваного в англійській мові існують ідіоми *like a bolt from the blue* та *like a bolt out of a clear sky*, які в українській мові мають відповідники *цілком несподівано, як грім серед ясного неба, як сніг на голову* [264]. Очевидно, що автори роману “Book of Names” („Книга імен”) взяли за основу ці фразеологічні одиниці, застосувавши до них прийоми контамінації – вилучення словосполучення *from the blue (out of a clear sky)* – та вклинювання – додавання лексеми *fire*.

Suddenly he felt very small as the concept of infinite knowledge – the vastness of God's brilliance and design in all things, throughout all of time – struck him like a firebolt [Book of Names, p. 210].

Т. Некряч не звертається до сталих неперетворених українських відповідників *як грім серед ясного неба, як сніг на голову*, оскільки вони б дещо ампліфікували текст перекладу, що є небажаним у цьому випадку. Тому вона калькує вихідний образ:

Раптом він видався собі зовсім крихітним, - і задум безкінечного знання, безмежності Божественного генія та плану в усьому – упродовж тисячоліть – вразили його, мов блискавка [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 243].

Ще один приклад авторського перетворення компаративної фразеологічної одиниці було виокремлено з роману Дена Брауна “Angels and Demons” („Янголи і демони”):

It descended on them like the wrath of hell, shaking the granite foundation of Vatican City, knocking the breath out of people’s lungs, sending others stumbling backward [Angels and Demons, p. 500].

Порівняння *like the wrath of hell* є похідним від *like the wrath of God*, що вживається у значенні *жахливо* [264], у якому автор здійснив заміну образу *God* на *hell*. При цьому значення цієї ідіоми не змінилося. Відтворюючи такі авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, які полягають у заміні образу, перекладачі вдаються або ж до калькування вихідного образу, або ж відтворюють авторське порівняння компаративною фразеологічною одиницею цільової мови. У цьому випадку А. Кам'янець застосовує другий спосіб, використовуючи закріплене в українській мові порівняння *наче гнів Божий* без заміни компонента:

Вона накотилась на людей, неначе гнів Божий. Граніт, на якому стояв Ватикан, здригнувся; одним перехопило подих, інші попадали [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 477].

Свідченням авторського перетворення компаративної фразеологічної одиниці є й наступний приклад:

The news had spread like Nero’s fire [Angels and Demons, p. 363].

Порівняння *spread like Nero’s fire* утворене автором від *spread like wildfire (a forest fire, a bushfire)*, яке вживається у значенні *поширюватися надзвичайно швидко* [264]. Ден Браун, використавши словосполучення *Nero’s fire*, порівнює чутки про ілюмінатів, які поширювалися серед жителів Риму, з пожежею, що сталася у Римі в 64 р. до н. е. за часів правління імператора Нерона і тривала 5-7 днів. Таке перетворення автором компаративної

фразеологічної одиниці є контекстуально обумовленим, оскільки мова в романі йде про події, які відбуваються в Римі. Натомість А. Кам'янець спростила авторський ілюзивний образ:

Новина ширилась містом, як свого часу вогонь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 352].

Однак, такий прийом перетворює тонке і глибоке авторське порівняння на малозрозумілий ребус: Який саме вогонь? Коли був отой свій час? Можливим видається використання таких порівнянь: *ширилась, як пожежа за часів Нерона/як Неронова пожежа/як вогонь, який спустошив Стародавній Рим.*

Таким чином, при відтворенні авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць українською мовою перекладачі спираються на досвід перекладу власне сталих порівнянь, оскільки саме вони лежать в їх основі. Авторське перетворення компаративної фразеологічної одиниці збагачує його, надає йому додаткових характеристик. Тому завданням перекладача, на переконання А.А. Риженкової, є вже „не стільки підбір відповідного аналога, як у випадку перекладу компаративних фразеологічних одиниць, але й відтворення додаткових відтінків змісту, які автор вносить у текст” [137, с. 17]. Розгляньмо способи відтворення індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь.

3.1.3. Відтворення індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь

Під індивідуально-авторськими порівняннями розуміють так звані вільні синтаксичні словосполучення з компаративним значенням, порівняльний компонент яких базується на основі асоціативних зв'язків: а) за характерною внутрішньою ознакою предмета: *злий, як шершень*; б) за подібністю форми: *вуха лапаті, як капуста*; *крок кривий, як корч*; в) за параметричними даними: *високий, як спис*; г) за колористичною характеристикою предмета: *сивий, як лось*; *синій, як терен*; *чоло жовте, як віск*; *біла, наче цвіт лілеї* та ін [13].

Індивідуально-авторські підсилювальні порівняння, як і авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, є творінням конкретного автора і відображають художні засади майстра слова. Частота їх вживання певною мірою зумовлена функціональним стилем, зокрема багатим на такі одиниці є дискурс художнього тексту.

В плані перекладу такі одиниці можуть стати каменем спотикання для перекладача, оскільки характеризуються одноразовістю і поза контекстом інколи втрачають своє значення. Тому неможливо вивести якісь формули, чи визначити загальні правила відтворення індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь іншою мовою. Кожен конкретний випадок - унікальний і вимагає від перекладача творчих зусиль для пошуку таких одиниць у мові перекладу, які б якнайповніше та якнайближче до тексту оригіналу передали авторський задум. Однак, переклад індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь, як і компаративних фразеологічних одиниць та авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, здійснюється у двох аспектах: структурно-граматичному та семантико-стилістичному.

Для авторських підсилювальних порівняльних одиниць однорідність, яка притаманна компаративним фразеологічним одиницям, не характерна. Вони, можуть бути двочленними, як і компаративні фразеологічні одиниці, (*fluid as a cat – спритний, як кішка*), або ж тричленними, в яких порівняльний член ускладнений узгодженим означенням (*sift like a hungry python – нишпорити, наче голодний пітон*), чи неузгодженим означенням. Такі особливості структури цих підсилювальних порівнянь, безумовно, позначаються на їх відтворенні українською мовою.

Загальна кількість індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь в аналізованих творах становить 50 одиниць, з них 44 (88%) одиниці – підсилювачі дієслів, і 6 (12%) – прикметників.

Індивідуально-авторські ад'єктивні підсилювальні порівняння побудовані за двома моделями:

(as) Adj + as/like + N

прикм./присл. + як + ім.

fluid as a cat

спритно, як кішка

like + N

прикм. + як + ім.

like cream

ніжна, як шовк

Оскільки в українській мові наявні аналогічні моделі компаративних зворотів, то такі підсилювальні порівняння відтворюються українською мовою, як правило, без структурних змін:

Fluid as a cat, Vittoria was in and out of his pocket once again [Angels and Demons, p. 364].

Спритно, як кішка, Вікторія вдруге за цей день запхала руку до його кишені й видобула пістолет [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 353].

В обох мовах образ кішки досить поширений. В англійському мовленні він часто виступає у значенні „сварлива, зла жінка” [264]. Однак, у порівнянні *fluid as a cat* увиразнюється ще одна риса – спритність, швидкість, гнучкість, яку перекладачка і відтворила в українському порівнянні *спритно, як кішка*.

Повна симетрія у структурному плані спостерігається і в наступному прикладі:

His bed was soft like a cloud, and the air around him smell sweet with candles [The Da Vinci Code, p. 50].

Переклад А. Кам'янець:

Постіль була м'яка, наче хмарка, а повітря довкола солодко пахло свічками [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 67].

Переклад В.Шовкуна:

Його ложе було м'яке, як хмарина, а повітря навколо солодко пахло свічками [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 44].

Наступні приклади демонструють незначні розбіжності:

He ran a hand across her arm. Her skin was like cream [Angels and Demons, p. 431].

Він погладив її руку. Шкіра була ніжна, як шовк [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 414].

В українському перекладі спостерігаються структурні відмінності – А. Кам'янець додала лексему **ніжна**, яка виступає основою цього порівняння.

Відмінності у структурному плані присутні і в перекладі наступного речення:

The water was waist deep and like ice [Angels and Demons, p. 411].

В українському перекладі використано монологемний відповідник, таким чином структурно ці одиниці відрізняються, але семантика все ж таки відтворюється, оскільки лексема **крижана** містить сему інтенсивності у своєму значенні:

Вода сягала йому до пояса й виявилася крижаною [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 396].

Індивідуально-авторські порівняння, які є інтенсифікаторами дієслів, побудовані в основному за такими моделями:

1) V + like + N

д-во + наче + ім.

hit like a train

вразила наче блискавка

2) V + like + Adj + N

д-во + наче + прикм. + ім.

sift like a hungry python

нишпорити, наче голодний пітон

3) V + like + N + prep + N

д-во + як + ім. + ім.

shone like a drop of blood

блищав як крапля крові

4) V + like + PI + N

д-во + як + ім. + підр.реч

moved like a stalking lion

рушив, як лев, що скрадається до жертви

5) V + like + N + PI

д-во + як + ім. + підр.реч

felt like Alice falling headlong

почувався, як та Аліса, що впала

into the rabbit hole

сторчма в кролячу нору

6) V + like + PII + N

д-во + наче + дієпр.м.ч. + ім.

skulked out like a banished dog

поплівся, наче побитий пес

Саме за такими моделями, а також їхніми структурними розширеннями, побудовані підсилювальні порівняльні конструкції, створені сучасними авторами художніх прозових творів.

Структурна будова таких порівнянь еквівалентно відтворюється в перекладі:

The ruby shone like a drop of blood in its hammered gold setting [Book of Names, p. 203].

Рубін у своїй важкій оправі блищав, як крапля крові [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 236].

Наступний приклад перекладачі по-різному відтворили українською мовою. В. Шовкун зберігає і структурну форму, і, відповідно, образ порівняння:

Captain Bezzi Fache carried himself like an angry ox, with his white shoulders thrown back and his chin tucked hard into his chest [The Da Vinci Code, p. 19].

Капітан Безу Фаши ступав, як сердитий бик, відвівши назад широкі плечі й уткнувшись підборіддям у груди [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 18].

У перекладі А. Кам'янець структура відмінна від оригіналу, але образ зберігається:

Манерою триматися капітан Фаши і справді нагадував розлюченого бика – плечі широко розправлені, важке підборіддя втиснуте в груди [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 27].

У зв'язку з наявністю в українській мові таких слів, як *нагадувати*, *бути схожим*, які вживаються у порівняннях без порівняльного сполучника, у перекладі і виникають деякі структурні відмінності. Проте вони ніяк не впливають на збереження семантичної інформації у вихідному тексті.

Неодноразові випадки вживання порівняльних конструкцій на початку речень, при чому дієслово, яке вони інтенсифікують, стоїть після порівняння:

Like a peal of thunder, a carrer's worth of symbology and history came crashing down around him [The Da Vinci Code, p. 92].

Відомо, що використання компаративної конструкції на початку речення несе в собі стилістичний ефект, зокрема забезпечує висловлюванню сильнішу емоційність та привертає увагу читача. А. Кам'янець у своєму перекладі зберігає порядок слів оригіналу:

Як удар грому, на нього звалилися знання символіки й історії, здобуті за

багато років [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 116].

В. Шовкун змінює як позицію порівняння, так і образ:

Та й весь його власний життєвий шлях, присвячений символічній та історії, постав перед ним, наче осяяний спалахом блискавки [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 74].

Деякі індивідуально-авторські підсилювальні порівняння зазнають незначної ампліфікації у перекладі, зокрема у тих випадках, коли в мові перекладу використовуються підрядні речення:

The killer stepped away from Vittoria and moved toward Langdon like a stalking lion [Angels and Demons, p. 438].

Убивця залишив Вікторію і рушив до Ленгдона, як лев, що скрадається до жертви [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 420].

His eyes went white, like a shark about to attack [Angels and Demons, p. 133].

Його очі побіліли, наче в акули, що збирається напасти на жертву [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 136].

Таких результатів неможливо уникнути в силу того, якими способами перекладаються українською мовою додаткові елементи, які розширюють порівняння в оригіналі, у цих випадках дієприкметник теперішнього часу *stalking* та вираз *to be about to do smth.* В українській мові їм відповідають підрядні речення.

Серед граматичних трансформацій індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь в перекладі можна виділити заміну категорії числа компаратора. Тотожність/нетотожність числових форм іменників-компараторів у двох мовах зумовлюється, як правило, відношеннями між числовим оформленням компаратора та компаранта. Як правило, „компаратор дублює числову форму того члена речення, що його він пояснює, тобто компаранта” [62, с. 38]:

The bulletin seemed to spread like a plague from station to station [Angels and Demons, p. 322].

Екстрене повідомлення, немов чума, передавалося від станції до станції [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 315].

Tiny orbs of light glowed like ghost's eyes from the sides of the steps, dwindling away to pale pinpoints of light [Book of Names, p. 253].

Малесенькі круглі лампи мерехтіли, як очі привидів, обабіч сходів, перетворюючись десь на глибині на ледь помітні цяточки світла [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 290].

Невідповідність між числовими формами англійських та українських іменників-компараторів в перекладі має місце у випадках „відсутності числового паралелізму між злічуваними субстантивами мови оригіналу у функції компаратора та компаранта” [64, с. 39]:

His eyes burned like two obsidian coals, but he restrained himself from speaking with disrespect [Book of Names, p. 110].

Очі його горіли, як розжарене вугілля, проте він стримався та не вийшов за межі поваги [Книга імен, пер. Т. Некряч, с. 134].

Т. Некряч вживає збірний іменник *вугілля*, в той час як в оригіналі використано іменник *coals* у формі множині. Компаративну конструкцію *like two obsidian coals* вжито для вираження блиску в очах, що відбиває певний внутрішній стан людини, у цьому випадку роздратування, злість героя. В українській мові таке значення має порівняльний зворот з іменником *жарина*: *Говорить (Карпо), а очі в нього так і блищать, мов жарини ...* (Коцюбинський М.) [258, с. 662]. Вживання цього субстантива забезпечило б симетрію числових форм компараторів в англійському та українському реченнях, тим паче, що у словниках не зафіксовано іменника *вугілля* у такому переносному значенні. Крім того, спостерігається вилучення числівника *two* в перекладі через його недоцільність, оскільки реальна кількість виражена компарантом *очі*.

Асиметрія щодо числового оформлення компаратора та компаранта в обох мовах може бути зумовлена „наявністю деяких семантико-граматичних особливостей іменників, охоплених відносинами порівняння” [62, с. 40].

Маються на увазі такі випадки, коли іменники у функції компаратора чи компаранта можуть вживатися лише у формі однини або множини, „і тому уподібнення числових форм не відбувається” [62, с. 40]:

The deception tore at him like the fires of hell [Angels and Demons, p. 529].

Брехня, про яку він дізнався, ятрила йому серце, наче пекельний вогонь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 503].

Числові форми англійського та українського компараторів не співпадають, оскільки іменник *вогонь* у такому значенні вживається тільки в однині, проте спостерігається його тотожність з компарантом *брехня* щодо числового оформлення.

Серед інших прийомів перекладу індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь мають місце калькування, використання аналогів та в незначних випадках вилучення.

Здебільшого калькують такі одиниці, в «основі яких лежать порівняння певних людських дій, вчинків чи якостей, з відповідними рисами тварин, які є серед фауни англомовного (україномовного – прим. наша) світу» [64, с. 102]. Семантично найближчими будуть такі порівняльні одиниці, образи яких належать до однієї й тієї ж лексико-семантичної групи:

Now Collet had failed, and Fache was pacing like a caged lion [The Da Vinci Code, p. 70].

Порівняльна конструкція *like a caged lion* використана автором для вираження розлюченості героя. В. Шовкун в перекладі вдається до калькування цього образу.

Але Колле так до неї й не додзвонився, і Фаши тепер ходив по кабінету, як лев у клітці [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 59].

Натомість А. Кам'янець з невідомих причин замінює образ лева на образ тигра:

Але Софі не відповідала, і тепер Фаши шаленів, наче поранений тигр [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 92].

Причиною такої заміни образу може служити той факт, що в українців

лев асоціюється з силою та перемогою. Народні казки наділяють його рисами царственності і справедливості, у християнській міфології він є символом божественної мудрості. У переносному значенні цей образ вживається для зображення сміливої, хороброї, безстрашної людини: укр. **хоробрий/сміливий як лев** – англ. *brave as a lion*. Тому порівняння когось з левом набуває позитивної оцінки. Тигр же в українців є втіленням жорстокості, гніву, безпощадності. Отже, таке порівняння набуває негативної оцінки, чим є ближчим до семантики образу англійської конструкції. Крім того, українське порівняння є дещо „сильнішим” та експресивнішим за рахунок додавання лексем *поранений* та *шаленіти*, які ще більше підкреслюють розлютованість капітана Фаша.

Однак, як стверджують науковці, використання перекладачами калькування оправдане лише тоді, коли інформація, яка передається цими одиницями, „еквівалентна на семантичному, емоційному, стилістичному рівнях” [136, с. 12]. Навіть якщо образи порівняння не є чужими для носіїв цільової мови, вони можуть відрізнятися асоціативним потенціалом, виражати інші властивості та якості. В таких випадках використання цього прийому перекладачами недоречно:

She sounded like a whirlwind, and he assured her he had slides [Toxic Bachelors, p. 151].

Він засміявся, почувши її голос, більше схожий на торнадо, і запевнив її, що вже має знімки [Неодружені та небезпечні, пер. І. Паненко, с. 114].

У цьому епізоді описується робочий день Сільвії. Цей день вирізнявся серед усіх інших тим, що героїня перебувала у вирі подій та необхідних завдань. Такий темп роботи однозначно позначився на манері її говоріння, яке, очевидно, було дещо пришвидшене та емоційніше. Порівняння голосу з торнадо в перекладі не викликає в українського читача подібних асоціацій.

Не зовсім виправданим видається калькування вихідної компаративної інтенсифікуючої конструкції у перекладі наступного речення В. Шовкуном:

The final line hit Langdon like a kick in the gut [The Da Vinci Code, p. 60].

Коли Ленгдон прочитав останній рядок, він мав таке відчуття, ніби дістав копняка в живіт [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №1-2, с. 51].

Англійське *hit like a kick in the gut* вжито автором для вираження болісної несподіваності – коли Ленгдон прочитав записку Жака Соньєра, то був просто спантеличений і вкрай здивованим, чому ж саме його треба було знайти. Скалькований український вираз *ніби дістав копняка в живіт* не має такого значення і радше навіть перешкоджає українському читачу у правильному сприйнятті інформації. Натомість А. Кам'янець відтворює цей яскравий образ з індивідуалізованою спрямованістю клішованим порівнянням *як грім серед ясного неба*:

Останній рядок був, як грім серед ясного неба [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 79].

Наявність аналогічного образу у мові перекладу не єдина необхідна передумова для застосування прийому калькування. Під час аналізу прикладів були виокремлені такі випадки, коли в українській мові не було аналогічного порівняння, однак скалькований перекладачем зворот органічно вписався в український текст і не викликав при цьому відчуття „очуження”. За А.А.Риженковою, „такі випадки стосуються, перш за все, тих понять, які є близькими або подібними в обох культурах” [136, с. 13]:

Before Langdon could react, a blind arm was slithering through the opening beneath the casket, sifting through the carcass like a hungry python [Angels and Demons, p. 376].

Не встиг Ленгдон отямитись, як у щілину під саркофагом пролізла чиясь рука і почала нищпорити довкола, наче голодний пітон [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 364].

Образ тропічної тварини - пітона – є чужим в українській мові, однак для сучасного читача він не створює жодних нерозумінь. Тому таке кальковане порівняння передає напруженість та небезпеку ситуації, що склалася.

Відтворення образності порівняльного звороту, безумовно, є чи не найважливішим завданням для перекладача. Адже неточність його перекладу є

причиною зниження емоційності та художньо-естетичної цінності як фрагменту, так і цілого тексту [59, с. 52]. Зауважмо, що питання збереження образності передбачає відтворення як денотативної, так і конотативної образності. Проте намагання будь-якою ціною зберегти у мові перекладу денотативне значення образу компаративної конструкції оригіналу не завжди доречно, а надто, коли це стосується художнього перекладу. Як слушно зауважує Р.П.Зорівчак „з одного боку, прагнення будь-що зберегти конкретний образ може спричинити втрату смислового забарвлення та привести до буквалізму; з іншого – відмова при передачі образу збіднює в перекладі творчу індивідуальність оригіналу” [64, с. 49].

Ефективним способом відтворення компаративних конструкцій стає взаємозаміна образів, яка базується на близькості лінгвістичної природи і структурних деталей порівняльних засобів творення художньої дійсності оригіналу. „Глибоке проникнення в суть порівняння дає можливість відтворити структуру тропа у його діалектиці, в єдності форми і змісту”, стверджує М.М. Дудченко [59, с. 54]. Використання таких аналогів забезпечує адекватність відтворення інформаційного потенціалу порівняння оригіналу:

The marking's awesome power hit Langdon like a train [Angels and Demons, p. 472].

Дивовижна суть тавра вразила Ленгдона наче блискавка [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 452].

Образ поїзда *train* використано автором для передачі раптовості та несподіваності. Ні англійській, ні українській мові таке порівняння не притаманне, саме тому образ впливає на уяву і відчуття, він яскравий і вражаючий. Натомість використане А. Кам'янець клішоване порівняння *як блискавка* позбавлене образності, хоча й передає інтенсивність. Тому такий переклад доволі наближений до оригінального речення.

Ще один приклад з того ж роману:

He ran a hand across her arm. Her skin was like cream [Angels and Demons, p. 431].

Він погладив її руку. Шкіра була **ніжна, як шовк** [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 414].

Англійському *cream* відповідають такі українські одиниці: *вершки, крем, піна, щось добірне (найкраще)* [264]. Очевидно, що ця лексична одиниця не має відповідника *шовк* в українській мові. Використавши цей образ для порівняння, автор підкреслив гладкість руки Вікторії. Оскільки жоден з відповідників англійського *cream* не вживається в українських порівняннях у такому значенні, А. Кам'янець використала аналог – **ніжна як шовк**. В українській мові у переносному значенні лексема *шовк* вживається для вираження *того, що м'якістю, блиском та іншим нагадує нитки шовку чи саму тканину* [260, с. 820]. Такий самий прийом спостерігається і в наступному прикладі:

The antimatter canister felt like deadweight in Langdon's hands [Angels and Demons, p. 496].

Контейнер з антиматерією видавався Ленгдонові важким як камінь [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 473].

В українському мовленні великі та важкі предмети, як правило, порівнюються з каменем. Саме таке порівняння і використала А. Кам'янець у цьому випадку.

Нерідко, як свідчать приклади, зокрема й наведені вище, перекладачі при відтворенні таких порівняльних конструкцій додають у перекладі ознаку, яка притаманна образу порівняння: *like cream* – **ніжна як шовк**, *like deadweight* – **важкий як камінь**. Такі вклинювання семантично уточнюють образ, увиразнюють, підсилюють емоційність порівнянь [64, с. 105]:

Langdon, his concentration having been masterfully diverted, tried to counter, but the pipe felt like a tree trunk in his hands [Angels and Demons, p. 440].

Ленгдон, чю увагу той так майстерно відвернув, спробував дати відсіч, але прут у нього в руках став важкий, наче колода [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 422].

В українському перекладі роману “The Da Vinci Code” („Код да Вінчі”) було зафіксовано лише один випадок вилучення індивідуально-авторського

підсилювального порівняння. В епізоді описується отруєння Ремі. Випивши коньяк, який йому налив Учитель, Ремі раптом відчув страшенну печію у горлі. Згодом отрута почала діяти інтенсивніше, і він просто не міг дихати:

The swelling in Remy's throat came on like an earthquake, and he lurched against the steering column, grabbing his throat and tasting vomit in his narrowing esophagus [The Da Vinci Code, p. 340].

В українському перекладі А. Кам'янець ця порівняльна конструкція вилучена:

Ремі стало важко дихати. Схопившись обома руками за горло, він схилився на кермо і відчув у стягнутій судомою трахеї смак блювоти [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 405].

Цю втрату перекладачка частково компенсує прийомом членування речень. Короткі речення, як відомо, вдало передають напружену ситуацію.

Вилучення застосував в своєму перекладі і В. Шовкун:

У горлі в Ремі утворився клубок, і він упав грудьми на кермо, здавивши себе за горло й відчуваючи спазми в трахеї і гострий присмак блювоти в горлі [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №11-12, с. 58].

В українських перекладах присутні величезні образні втрати, через що збіднюється виразність та експресія оригінального речення.

Якщо автор порівняльної конструкції використовує якийсь національно-маркований елемент, то перекладачі у таких випадках вдаються до різних прийомів відтворення таких конструкцій. При цьому вони намагаються не порушити авторську інтенцію та водночас зробити зрозумілим висловлювання оригіналу для читацької аудиторії мовою перекладу, як от у прикладі з роману “The Da Vinci Code” («Код да Вінчі»):

The bumper broke off suddenly with a crash. Langdon paused to catch his breath. At least the truck would no longer look like a Fourth of July sparkler [The Da Vinci Code, p. 190].

У фрагменті описується втеча Ленгдона і Софі на викраденому броньовику. На швидкості бампер машини, який був напіввідірваний, терся об

дорогу, неймовірно скреготів і сипав іскрами, нагадуючи бенгальські вогні.

Автор вживає національно-марковану одиницю *Fourth of July* - свято незалежності США. А. Кам'янець, як зазвичай, у перекладі вдається до прийому генералізації:

Бампер із тріском відвалився. Принаймні тепер броньовик не нагадуватиме фесверк з нагоди дня незалежності [Код да Вінчі, пер. А. Кам'янець, с. 232].

В. Шовкун до вилучення не вдається, проте у виносці дає перекладацький коментар:

*Бампер відламався раптово з гучним скреготом. Ленгдон зупинився, щоб перевести дух. Принаймні тепер фургончик перестане бути схожим на спеціальний апарат, який сипле іскрами вогню 4 липня**

* День незалежності США [Код да Вінчі, пер. В. Шовкун, №3-4, с. 40].

3.2. Особливості відтворення фразеологічних інтенсифікаторів

Власне фразеологічні інтенсифікатори, порівняно з іншими підсилювальними фразеологічними конструкціями, не часто зустрічаються в аналізованих творах. Нами були виокремлені такі фразеологічні інтенсифікатори: *like mad, like crazy, as/like the devil, like fury*, найвживанішим з яких виявився інтенсифікатор *as/like hell*. Він має необмежену сполучуваність і вживається з різними прикметниками: *low as hell, hot as hell, cold as hell, rich as hell, smart as hell, sure as hell, big as hell, guilty/shy/mad/angry etc as hell* та дієсловами: *run like hell, go like hell, work like hell, drive like hell, rain like hell, hurt like hell*.

У сполученнях з дієсловами *look* та *feel* фразеологічний інтенсифікатор *like hell* є не інтенсифікатором, а радше його омонімом – прислівниковою фразеологічною одиницею, яка надає цим дієсловам негативного відтінку [29]:

Robert looked like hell – wet and matted – he had obviously been through purgatory to come rescue her [Angels and Demons, p. 448].

Вигляд він мав жахливий – весь мокрий, пом'ятий. Очевидно, щоб

урятувати її, йому довелося пройти крізь пекло [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 429].

І.А. Бородянский, досліджуючи особливості перекладу цих інтенсифікаторів російською мовою в залежності від контексту, стверджує, що „спосіб їх перекладу залежить від того, з яким словом вони сполучаються” [26, 61]. Автор виділяє два способи відтворення цих фразеологічних інтенсифікаторів у цільовій мові:

- 1) незалежний переклад (без участі контактного слова);
- 2) залежний переклад (за участю контактного слова) [26].

Як інтенсифікатор якісної ознаки *as hell*, як правило, відтворюється у мові перекладу описово. У таких випадках цей фразеологічний інтенсифікатор може вживатися з прикметниками антонімічного характеру: *busy – lazy, calm – worry, cold – hot, fierce – gentle, funny – serious* [26, с. 61].

Інші способи перекладу цього інтенсифікатора включають підбір контекстуального відповідника, близького за образністю відповідника у мові перекладу, антонімічний переклад.

Фразеологічний інтенсифікатор *like hell* як інтенсифікатор дії, вираженої дієсловом, може надавати цьому дієслову як позитивного, так і негативного відтінку. Для відтворення його у цільовій мові перекладачі, у більшості випадків, вдаються до підбору близьких за образністю зворотів, або ж використовують контекстуальні заміни.

При незалежному способі перекладу підбір контекстуальних відповідників здійснюється шляхом залучення значення контактного змінного компонента [26].

У творах сучасної англійської художньої прози цей фразеологічний інтенсифікатор вживався для підсилення якісної ознаки, вираженої прикметником *smart*, та з прислівником *sure* для підсилення дієслів.

При відтворенні цього фразеологічного інтенсифікатора українською мовою застосовувалися різні прийоми: пошук контекстуального відповідника, вилучення та ін. Наприклад:

Chinita was... a little heavy, and smart as hell [Angels and Demons, p. 190].

Чиніта ... була дещо повнувата й розумна, як диявол [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 190].

В цьому випадку перекладач стикається зі словами, які мають широку семантику *smart* і *hell*. Вона знаходить для них контекстуальні відповідники і прагне зберегти в перекладі розмовний колорит порівняльної конструкції оригіналу. Хоча в українській мові фразеологізма *розумний, як диявол* не існує, проте такий варіант перекладу аргументований з огляду на ті події, які відбуваються у романі „Янголи і демони”, та й роль назви твору у цьому випадку є важливим чинником при виборі відповідника.

Наступний приклад свідчить, що ступінь інтенсивності може зберігатися при перекладі, але стилістичне забарвлення частково втрачається:

If this guy's here, he sure as hell heard that [Angels and Demons, p. 266].

Якщо цей туп і досі тут, то він – сто відсотків - це чув [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 262].

Однак трапляються випадки вилучення цього інтенсифікатора при перекладі, що є небажаним, оскільки послаблюється емоційність оригіналу, закладена автором:

Macri turned and stared. "I sure as hell hope you're kidding" [Angels and Demons, p. 207].

Макрі здивовано підвела голову: „Сподіваюсь, ти жартуєш?” [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 207].

He had no idea Leonardo Vetra even had a daughter. He sure as hell doesn't know what I look like [Angels and Demons, p. 233].

Він поняття не мав, що в Леонардо Ветра була донька. Звідки йому знати, як я виглядаю? [Янголи і демони, пер. А. Кам'янець, с. 231].

Частотність вживання інших фразеологічних інтенсифікаторів значно менша, порівняно з розглянутим вище *as/like hell* –10 випадків вживання. Здебільшого перекладачі застосовують прийом калькування:

*She never had roses in the house—she was allergic to most blooms, and roses were the worst. She used to sneeze **like crazy** when she was around them* [Insomnia, p. 291].

*Ніколи в будинку матері не стояли троянди – у неї була алергія на квіти й особливо троянди. Коли мати проходила повз троянди, вона **чхала, як божевільна*** [Безсоння, пер. К. Борисенко, с. 715].

*Anyway, I told her I had to wash the kitchen floor, to start with. 'Just look at it,' I said. "**dirty as the devil**"* [Insomnia, p. 144].

*Але я все-таки відповіла, що мені потрібно вимити підлогу в кухні. „Поглянь-но, - сказала я. – **Вона брудна, як диявол?**”* [Безсоння, пер.К.Борисенко, с. 359]

У перекладі наступного прикладу застосовується ще й трансформація пермутації, що допомагає привернути увагу читача до подій:

*[“You’re saying we can stock up on this energy from whoever happens to be handy? That it’s safe for the people we take it from?”] Clotho: [Yes. You could no more hurt them than you could empty the Atlantic with a child’s beach-pat’ll Ralph hoped that was so, because he had an idea that he and Lois had been unconsciously borrowing energy **like mad**—it was the only explanation he could think of for all the compliments he had been getting* [Insomnia, p. 201].

(- Ви кажете, що ми можемо підзаряджатися від людей, що втрапили під руку? І це абсолютно безпечно для них?)

Клотто: (- Так. У такий спосіб неможливо завдати їм шкоди, як неможливо вичерпати Атлантику дитячим відерком).

*Ральф сподівався, що це так, тому що вони з Луїзою – **як божевільні** – несвідомо запозичали енергію. Чим же це можна пояснити компліменти на їх адресу? [Безсоння, пер. К. Борисенко, с. 498].*

Вживання займенника **сам** у наведеному нижче перекладі надає українському реченню ще більшої виразності, інтенсивності:

*Cuthbert began to grin. “Oh Roland,” he said. “Your father would be proud. Only fourteen, but cozy **as the devil!**”* [Wizard and Glass, p. 286].

Катберт заусміхався.

- *О Роланде, - сказав він. – Твій батько пишався б тобою. Тобі лише чотирнадцять, а ти вже підступний, як сам диявол!* [Чаклун та сфера, пер. О. Любенко, с. 605-606].

Серед інших способів відтворення фразеологічних інтенсифікаторів має місце використання прислівників-інтенсифікаторів:

The gunslinger looked around at Jake, and his look of concentration lightened a bit. It wasn't a smile, but it went a little way in that direction, at least, and Jake was glad.

"What is it, Jake?"

"My hand. It was hurting like crazy, and now it's stopped!" [Wizard and Glass, p. 17].

Стрілець озирнувся на Джейка, і зосереджений вираз його обличчя трохи помякшився. Не усмішка, лише натяк на неї, але Джейк зрадів.

- *Що таке, Джейку?*

- *Моя рука. Вона дуже боліла, а тепер не болить!* [Чаклун та сфера, пер. О. Любенко, с. 54].

Якщо переклад цього речення у зв'язку з використанням прислівника-інтенсифікатора **дуже** дещо слабше виражає інтенсифікацію порівняно з оригіналом, то в наступному прикладі завдяки вживанню прислівника **затято** у значенні **вперто, наполегливо** перекладачу вдається зберегти високий ступінь інтенсифікації та емоційності:

Bill used to say he couldn't believe you didn't have that fumble-fingered bastard in district court the day after Carolyn's funeral. Of course back then I was on the other side of the fence, defending Litchfield like mad. Did you ever think of suing him?" [Insomnia, p. 141].

Біл не міг повірити, що ти не притягнув його до суду наступного дня після похорону Керолайн. Звичайно, у ті дні я була по інший бік барикад, затято захищаючи Літчфільда. Тобі коли-небудь хотілося вбити його? [Безсоння, пер. К. Борисенко, с. 350].

Розгляньмо ще один приклад, де англійський фразеологічний інтенсифікатор відтворено українською порівняльною конструкцією з іменником в орудному відмінку:

*He started back the way he'd come, meaning to descend the slope to his horse and ride back to town. His leg was aching **like fury**, and he wanted a stiff drink to quiet it down. The bunkhouse at the Bar K could wait another day [Wizard and Glass, p. 203].*

*Він пішов назад тим самим шляхом, збираючись спуститися схилом до свого коня і поїхати до міста. **Ногу пекло вогнем**. Щоби вгамувати цей біль, потрібно було нажлуктитися. Барак у Смузі К міг зачекати [Чаклун та сфера, пер. О. Любенко, с. 438].*

Англійський інтенсифікатор *like fury* у цьому випадку виражає нестерпний, несамовитий біль в нозі персонажа. Українська порівняльна конструкція *пекти вогнем* експресивніша, порівняно з оригінальним інтенсифікатором. Окрім того, вона дещо деталізує больові відчуття – біль стає пекучим.

Досить неоковирним видається переклад наступного фразеологічного інтенсифікатора:

*So if you're still having trouble putting it all together, I'll give you a hand with it. Number one, I don't have anybody to send to the Overlook. Number two, the Overlook isn't a priority here—what happens in the park is a priority. Number three, by daybreak neither one of those choppers will be able to fly because it's going to snow **like crazy**, according to the National Weather Service. Do you understand the situation?" [The shining, p. 171].*

*Тому якщо ви ще не зможете зміркувати, що й до чого, я вам допоможу. Перше: мені нема кого послати в „Оверлук”. Друге: „Оверлук” не головне – головне те, що коїться в парку. Третє: після заходу сонця жодна вертушка не зможе злетіти, бо, якщо вірити національній метеослужбі, ось-ось почнеться **зовсім божевільний** сніг. Ситуація зрозуміла? [Сяйво, пер. І. Андрусяк, с. 481].*

Стонтон наводить декілька причин, чому він не може послати нікого в

„Оверлук”, однією з яких є складні погодні умови – синоптики передають сильний снігопад, що є вкрай небезпечно. Англійський фразеологічний інтенсифікатор *like crazy* вжито автором у значенні *надзвичайно, у вищій мірі*. Перекладач, очевидно, використав прикметник *божевільний* у переносному значенні *дуже великий, сильний, надмірний* [258, с. 122]. Однак доречність вживання цього прикметника у такому значенні з іменником *сніг* викликає певні сумніви. Можливим видається використання інших варіантів перекладу: *сильний/небувалий/потужний сніг/снігопад*.

3.3. Експериментальна перевірка алгоритму відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення

У цьому підрозділі ми проаналізуємо конкретні приклади вживання підсилювальних компаративних конструкцій у романі Данієли Стіл “Impossible” („Неможливо”), який неперекладений українською мовою. На основі проведеного аналізу спробуємо запропонувати оптимальні тактики відтворення підсилювальних компаративних конструкцій українською мовою з урахуванням відповідного стилістичного контексту. Для аналізу було вибрано 10 компаративних конструкцій підсилювального значення. У 4 випадках авторка використала компаративні фразеологічні одиниці, у 4 – власне фразеологічні інтенсифікатори, індивідуально-авторські підсилювальні компаративні конструкції та авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць становлять по одному випадку кожен. Ефективність застосованих тактик апробувалася за допомогою опитування студентів, аспірантів, викладачів Київського національного університету імені Тараса Шевченка і Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. В опитуванні були задіяні 160 чоловік, з них 20 викладачів, 10 аспірантів, 64 студенти другого курсу, 40 студентів четвертого курсу, 24 студенти п'ятого курсу, 2 професійні перекладачі, випускники КНУ ім. Т.Шевченка. Нагадаємо, що переклад таких інтенсифікаторів здійснюється у двох аспектах: структурному та семантичному, хоча другий аспект є

важливішим в плані перекладу. Адже саме семантика того чи іншого виразу відображає його функціональне призначення у певному контексті. Таким чином, переклад компаративних конструкцій підсилювального значення визначається їх функцією у тексті. До інших факторів, що впливають на рішення перекладача у кожному конкретному випадку, належать врахування типу порівняльної конструкції (компаративна фразеологічна одиниця, авторське перетворення компаративної фразеологічної одиниці чи індивідуально-авторське підсилювальне порівняння) та стилістичні характеристики (оцінка, експресивність, образність).

Зазначимо, що усі респонденти свідомо не були ознайомлені із наведеним нижче алгоритмом. Оскільки, на нашу думку, це могло б спонукати їх дотримуватися послідовності усіх етапів алгоритму, зокрема це стосується студентів, у яких недостатньо ще досвіду в художньому перекладі. Нагадаємо, що метою нашого експерименту є не тільки перевірка ефективності застосування алгоритму відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення, а й виявлення також індивідуальних креативних підходів респондентів щодо відтворення цих одиниць українською мовою зважаючи на їх перекладацький досвід, творчий підхід, відчуття стилю автора, рівень володіння мовою оригіналу і мовою перекладу, фонові знання.

Алгоритм перекладу цих одиниць складається з послідовності таких етапів, на основі яких перекладач вибудовує свою стратегію відтворення цільовою мовою компаративних конструкцій підсилювального значення:

1. Визначити, який із компонентів конотації виконує домінуючу функцію в тексті.

2. Відповідно до цієї функції підібрати оптимальний для конкретної ситуації спосіб перекладу. При цьому компаративна конструкція не повинна змінювати стилістичний реєстр вихідного тексту.

3. Окрім проведеного семного аналізу, виявити функцію компаративної конструкції у вихідному тексті і за допомогою засобів цільової мови зберегти цю функцію у перекладі [137].

Розгляньмо детальніше виокремлені приклади та варіанти їх перекладу українською мовою.

Добряче погулявши напередодні ввечері, Ліам наступного дня мучиться похміллям. Саша вкрай незадоволена таким станом речей, тому вранці, сидячи на кухні, вона холодно і стримано відповідає на привітання Ліама:

He came to sit down next to her a few minutes later, and she finally looked up and said good morning. Her tone was like ice [Impossible, p. 305].

Авторка роману дещо видозмінила вихідну форму порівняння *cold as ice* - вилучила прикметник *cold* та замінила сполучник *as* на *like*. Така трансформація заяложеного порівняння частково повертає, відновлює експресивність. В українській мові порівняння *холодний, як лід* у такій дистрибуції не вживається. Ця українська компаративна фразеологічна одиниця означає *дуже холодний*, в той час як англійська *cold as ice* окрім цього значення виражає *холодне, байдуже, рівнодушне ставлення до когось або до чогось*. Саме друге значення реалізується цією компаративною фразеологічною одиницею у даному контексті. Розгляньмо способи відтворення цієї конструкції. У деяких випадках автори перекладів використовували порівняльні конструкції та застосовували прийом додавання, тим самим експлікуючи вихідну одиницю:

Через декілька хвилин він зайшов і сів біля неї, і аж тоді вона підняла очі і сказала: «Доброго ранку». Тон, яким вона розмовляла, був холодний, як крига [пер. Н. Драпак].

Через кілька хвилин він підійшов, сів біля неї. Врешті, вона глянула вгору і привіталася. Її тон був холодний, наче лід [пер. У. Білик].

Через кілька хвилин він підійшов та сів поряд із нею, і вона нарешті подивилася на нього та сказала “добрий ранок”. Її слова були холодними, мов лід [пер. А. Шпигунова].

У більшості ж випадків в перекладах вживаються метафоричні вирази на кшталт *крижаний голос, крижаний тон, в голосі дзвеніли крижинки*:

Через декілька хвилин він увійшов, щоб сісти поруч з нею. Тоді вона

нарешті підняла голову і сказала крижаним голосом: «Доброго ранку». [пер. Т. Станько].

Трохи згодом він уместився біля неї, і вона, нарешті, глянула на нього і вимовила: «Доброго ранку». **Тон був крижаний** [пер. Т. Некряч].

Через кілька хвилин він підійшов і сів біля неї. Вона, нарешті, глянула на нього і сказала (**вичавила з себе**) «доброго ранку» - в її голосі **дзвеніли крижинки** [пер. О. Васильченко].

У таких конструкціях прикметник **крижаний** вжито у переносному значенні *ворожо-холодний, холодно-зневажливий* [259, 925].

Авторка наступного перекладу, М. Гриценко, вдається до антонімічного перекладу цієї конструкції:

За хвилю він прийшов і сів біля неї. Вона врешті-решт підвела очі і привіталася з ним, однак голос її аж ніяк не можна було назвати привітним [пер. М. Гриценко].

Як і в попередніх випадках, у цьому перекладі немає порівняльної конструкції, дещо втрачено образність, однак експресивність частково відтворюється завдяки додаванню частки **аж** і прислівника **ніяк**.

У наступному випадку Даніела Стіл використовує компаративну фразеологічну одиницю *sell like hotcakes*, яка закріпилася в англійській мові і часто вживається. Ця підсилювальна конструкція використана для того, щоб показати, як швидко і легко продаються картини одного молодого художника, хоча деякі митці, в тому числі і головні герої, не вважають його талановитим майстром пензля - для них він нездара:

According to Liam, his style was imitative, superficial, phony, and pretentious. "I can't stand him. He's a total asshole." Liam had strong opinions on most subjects.

"Yes, he is", Sasha conceded. She didn't like him, either. "But his work sells like hotcakes, and museums like him." [Impossible, p. 134].

В українській мові у значенні *продавати щось дуже швидко і у великій кількості* вживаються вирази **продаватися/йти нарозхват, користуватися попитом**, перший з яких належить до розмовного, а другий здебільшого

вживається в економічному дискурсі. Дуже близький до англійської конструкції український вираз **продаватися, як гарячі пиріжки (взимку)**, яким і послуговуються деякі учасники опитування:

Як каже Лайем, його стиль неоригінальний, поверховий, фальшивий та надмірний. «Я не можу стерпіти його. Він справжній осел». У Лайема були стійкі погляди на більшість речей.

*«Так. Він такий,» - погодилась Саша. Він їй також не подобався. «Але його роботи **продаються як гарячі пиріжки взимку**. І музеї його люблять» [пер. У. Білик].*

*Згідно з Ліамом, його стиль був плагіаторським, поверхневим, лицемірним і напускним. "Не можу його терпіти. Він повний придурок". На більшість тем у Ліама були стійкі переконання. "Так, справді." - поступилась Саша. Їй він теж не подобався". Але його роботи **розходяться як гарячі пиріжки**, і музеям він до вподоби" [пер. А. Ільницького].*

У наступному перекладі автор використав порівняльну конструкцію з соціолокальним компонентом **галушки**:

Лаєм вважав його стиль неоригінальним, поверховим, фальшивим, задиркуватим. «Терпіти його не можу. От мерза!» Лаєм завжди мав про все свою власну непохитну точку зору.

*«Точно, мерза» - погодилась Саша. Вона його теж недолюблювала. «Але ж його робота **розлітається, як галушки на базарі**, і музеям він до вподоби» [пер. С. Скрильника].*

Такий варіант перекладу навряд чи можна вважати задовільним, зокрема у цьому випадку, оскільки він містить етноспецифічний компонент **галушки**, наявність якого, як правило, призводить до одомашнення.

Значна частина авторів перекладу свідомо відходить від цього банального, заяложеного виразу, вдаючись до інших способів відтворення цієї компаративної конструкції. Перекладну парадигму англійського виразу становлять такі варіанти: **одразу ж розкупувають/продаються нарозхват/продаються на ура/просто змітають з прилавків/як валер'янка**

для кішок/миттєво (вмить) розпродуються/продаються тільки так/ розхапують/продаються швидко й легко/бестселери:

Лайем казав, що його стиль був штучним, поверховим, фальшивим і з претензією на пишність. «Ненавиджу його. Він справжній козел.» - Лайем мав свою чітку позицію щодо всього. «Так, це правда», - погодилася Саша. Вона також його не любила. Але його роботи **одразу ж розкупувають**, і його люблять музеї» [пер. Н. Драпак].

Лієм твердив, що стиль він (тут, до речі, краще вказати ім'я або прізвище того художника) має неоригінальний, неглибокий, нецирий і претензійний. «Терпіти його не можу. Йолоп і нездара». Лієм майже про все судив безапеляційно. «Твоя правда», – погодилася Саша. Вона теж не любила тамтого. – «А от картини його **продаються тільки так**, та й музеям він подобається» [пер. Т. Некряч].

За словами Лайема, у нього був фіктивний, поверхневий, несправжній і просто показний стиль. «Терпіти його не можу. Він цілковитий бовдур». Лайем завжди мав свою, непохитну точку зору на всі ситуації.

«Так, він і справді такий», - погодилась Саша. Вона також недолюблювала його. Але його роботи **продаються на ура/просто змітають з прилавків/купують нарозхват**, крім того у музеях йому завжди раді» [пер. Т. Станько].

Ліам уважав, що писав він, наслідуючи чийсь стиль, поверхово, нециро, претензійно. На дух його не перенішу. Йолоп! Ліам мав різкі судження з будь-якого приводу. «Я повністю погоджуюся», - сказала Саша. Він їй теж не подобався. «Але картини його **миттєво розпродуються – як гарячі пиріжки взимку/але його картини вмить знаходять свого покупця**, і музеї їх охоче беруть / і в музеях його люблять» [пер. О. Васильченко].

Неординарним до відтворення цієї підсилювальної конструкції є підхід М. Гриценко:

Ліам не приховував, що його стилеві бракувало справжності, глибини, відвертості й самобутності.

— *Очі б мої його не бачили. От покидьок, — Ліам не боявся вживати різкого слова.*

— *Твоя правда, — погодилася Саша. Він їй теж не подобався. — Але його картини для колекціонерів як валер'янка для кішок, та й музейники його люблять* [пер. М. Гриценко].

За словами авторки перекладу, вислів *продаються, як гарячі пиріжки* викликає в її уяві образ перекупки радянського штибу. У цьому випадку спрацьовує мовленнєвий стереотип, і тому вона вдається до змін у перекладі.

Важливим завданням для перекладача є відтворення образності, однак, з огляду на певні фактори, цього не завжди вдається досягнути. У наступному фрагменті Ліам розказує про своє сімейне життя: як художник він заробляє дуже мало, і тому його дружині доводиться багато працювати:

He had met his wife, Beth, during a ski trip to Vermont, after he left home at eighteen and was painting in New York. He had married her at nineteen, when he was painting and starving in Greenwich Village. She had worked like a dog, according to Liam, and supported him ever since, much to her family's chagrin [Impossible, p. 97].

Порівняльна конструкція *work like a dog* вживається у значенні *тяжко працювати* [275]. Збереження образу в українському перекладі видається неможливим, оскільки образ собаки в українській мові не використовується для вираження непосильної, важкої праці. У цьому значенні в українській мові вживаються вирази *працювати як кінь/віл (у ярмі)/раб/*, однак вони мають явно виражену розмовну конотацію і відтінок грубості, зневажливості. Відповідно до наведеного вище алгоритму український відповідник англійської компаративної конструкції не повинен змінювати її стилістичного регістру.

Він зустрів свою дружину, Бет, під час поїздки на лижі у Вермонт, після того як пішов з дому у 18 і займався малюванням у Нью-Йорку. Він одружився з нею у 19, коли малював і жив впроголодь у районі Нью-Йорка, Грінвіч Вільдж. Як казав Лайем, вона працювала наче віл і підтримувала його з тих самих пір на превеликий жаль своїй сім'ї [пер. У. Білик].

*Катаючись на лижах у Вермонті, він познайомився зі своєю дружиною Бет, у 18 пішов з дому писати картини у Нью Йорку. Пишучи картини та голодуючи у Грінвіч Вільджі, у свої 19, він з нею одружився. Зі слів Лайема, вона **гарувала як кінь**, щоб забезпечити його, засмучуючи цим своїх батьків [пер. У. Чорної].*

*Він зустрів свою дружину, Бет, коли катався на лижах у Вермонті після того, як поїхав з дому у вісімнадцять років та почав писати картини у Нью-Йорку. Він одружився з нею у вісімнадцять років, помираючи з голоду, але не полишивши живопис. А вона **працювала, мов у ярмі**, як розповідав Лайем, та завжди його підтримувала, що не надто тішило його сім'ю [пер. А. Шпигунова].*

Навряд чи такі варіанти можуть бути адекватними відповідниками у цій ситуації, та й дієслово **гарувати**, яке вживається у значенні *важко, без відпочинку працювати* [258, с. 416], застаріле і рідко вживається в сучасній українській мові. Учасники опитування у більшості випадків вживали інші синоніми тематичної групи „важко працювати”: **працювати не розгинаючи спину/важко працювати/працювати, як проклята/у поті чола/день і ніч/кожен божий день/як каторжна/з ранку до ночі/не покладаючи рук/за двох/надриватися за двох**:

*Свою дружину він уперше зустрів у Вермонті, куди вони приїхали кататися на лижах; йому було 18, він щойно покинув батьківську домівку і займався живописом у Нью-Йорку. Одружився він з нею у 19 років, коли писав картини і злидарював у Грінвіч-Вільджі. Вона, за словами Ліема, **працювала з ранку до ночі** і відтоді завжди підтримувала його грішми, що сильно засмучувало її рідних [пер. Т. Некряч].*

*Ліам зустрів Бет, свою майбутню дружину, на лижному курорті у Вермонті, після того як вісімнадцятирічним юнаком кинув рідний дім, щоб займатися малярством у Нью-Йорку. Він одружився з нею, коли йому пішов двадцятий рік, у той час він, напівголодний, вчився малювати у богемній «столиці» Грінвіч-Вільджі. Ліам розповідав, що **вона працювала, як проклята***

(важко, у поті чола, день і ніч, кожен божий день), й з того часу він жив на її утриманні. А такий стан речей неабияк засмучував її родину. (її родині зовсім не подобався) [пер. М. Гриценко].

Хоча у більшості випадків перекладачі не використовують порівняльні конструкції, проте наведені варіанти максимально наближені до англійського *work like a dog*.

Наступна компаративна конструкція не зафіксована ані у двомовних, ані в тлумачних словниках англійської мови, що дає підстави віднести її до індивідуально-авторського порівняння підсилювального значення:

“You’re not going to confront her, are you?” Sasha sighed and looked up at him. His face was like granite.

“Not now. I will later, if I have to. I hope I don’t have to do that. She’ll get used to the idea of us in time.” ... “She’ll never accept me, if you don’t make her.” He looked stubborn [Impossible, p. 314].

Татіанна, дізнавшись про роман матері з Ліамом, не може змиритися з цим, і навідріз відмовляється сприймати їхні стосунки, що викликає конфлікт і непорозуміння у сім’ї Саші. Ліам же, зі свого боку, намагається переконати Сашу поговорити з дочкою і все їй пояснити. Дівчина своєю поведінкою нагадує йому примхливу, розбещену дитину. Йому це не подобається, і він вперто наполягає, щоб Саша поспілкувалася з Татіанною і переконала її у помилковості думок. Конструкція *face was like granite* у цьому контексті підкреслює вираз повний рішучості, безапеляційності, твердості.

Розгляньмо способи відтворення цього порівняння на конкретних прикладах:

— *Ти їй не збираєшся відверто поговорити з нею, еге ж?* — *зітхнула Саша й подивилася на нього — Ліамове обличчя скидалося на маску.*

— *Не зараз. Якось згодом, якщо доведеться. Але сподіваюся, що до цього справа не дійде. Мине час, і вона змириться з тим, що ми з тобою — пара.*

— *... Вона мене ніколи не прийме, хіба що ти її змушиш.*

Він стояв на своєму [пер. М. Гриценко].

*Сподіваюсь, ти не збираєшся з нею сам зустрітися? – з тривогою спитала Саша і подивилася на нього. **Жодний м'яз не ворухнувся на його обличчі.***

Не зараз. Думаю, пізніше, якщо знадобиться. Думаю, до того не дійде. Прийде час, і вона сама звикне до нас... Вона ніколи не прийме мене, якщо ти її не змусиш. – сказав він наполегливо [пер. С. Скрильника].

*«А ти не хочеш поговорити з нею?» – зітхнула Саша і подивилася на нього. **Його обличчя було мов з каменю.***

«Не зараз. Якщо треба буде, то пізніше. Я сподіваюсь, що мені не доведеться цього робити. З часом вона звикне до думки, що ми з тобою разом. Вона мене все одно не слухатиме/не почує, хіба що ти на неї вплинеш». По ньому було видно, що він наполягатиме на своєму [пер. О. Васильченко].

*«Ти ж не збираєшся з нею сваритися?» – Саша зітхнула і поглянула на нього. **Його обличчя закам'яніло.** – «Зараз ні. Хіба що потім доведеться. Та, сподіваюся, до того не дійде. Згодом вона звикне, що ми з тобою – пара.» ... «Ніколи вона мене не сприйме, якщо ти її не примусиш». Вигляд він мав упертий [пер. Т. Некряч].*

Схема перекладацького аналізу авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць зводиться до таких дій перекладача:

1. Визначити компаративну фразеологічну одиницю, яка лежить в основі авторського перетворення компаративної фразеологічної одиниці.
2. Виявити тип авторського перетворення (вклинювання авторського елемента, заміна одного з компонентів порівняння, додавання в кінці порівняння тощо).
3. Визначити стилістичну функцію авторського перетворення в реченні.
4. Розглянути в українській мові варіанти компаративних фразеологічних одиниць, які є близькими до вихідної компаративної фразеологічної одиниці, і підібрати якомога більше варіантів, серед яких можуть бути аналоги і часткові відповідники.

5. Встановити можливість відтворення ідентичної стилістичної функції порівняння цільовою мовою.
6. Вибрати засоби (структурні і семантичні) для відтворення цього стилістичного ефекту українською мовою.
7. Оцінити втрати, можливі при наданні переваги тій чи іншій трансформації, і керуючись максимою про передачу домінантної для цієї ситуації інформації, прийняти перекладацьке рішення [137].

Розгляньмо цю модель перекладу на прикладі такого речення:

He had a will of iron, a mind as sharp as a diamond, a keen business sense, and buried far, far beneath the surface, well concealed at all times, was a kind heart [Impossible, p. 2].

Компаративна конструкція *as sharp as a diamond* є авторським перетворенням КФО *as sharp as a needle/knife/razor/tack/marble*, де авторкою змінено образ порівняння: *needle* – *diamond*. Алмаз, з яким авторка порівнює розум Саймона, є найміцнішим мінералом у природі, використовується також для різання скла. Отже, це порівняння, вжите у значенні **дуже розумний, проникливий**, виконує в реченні підсилювальну функцію, а також має позитивну оцінку, що й слід відтворити в українському перекладі. В українській мові близькими за значенням до вихідної англійської компаративної фразеологічної одиниці є заяложена метафора **гострий розум** та прикметник **кмітливий**. Обидва варіанти можна використати в українському перекладі цього речення, оскільки вони передають денотативне значення англійської конструкції. Втрати, однак незначні, спостерігаються на структурному рівні, адже українські відповідники не мають структури порівняння, втрачається також стилістичне забарвлення:

*Він мав незламну волю, **проникливий розум**, гострий діловий нюх, а десь дуже глибоко під цією зовнішністю було завжди майстерно приховане добре серце* [пер. У. Білик].

*Він мав залізну волю, **гострий розум**, тонке чуття бізнесу і – заховане дуже глибоко всередині, ніким зі сторонніх не викрите – було його добре*

серце [пер. С. Даниліної].

Зважаючи на це, автори перекладів вдаються до калькування вихідної конструкції:

Він мав волю, тверду як криця, розум, гострий як алмаз, безпомилковий діловий інстинкт, і тількидесь дуже, дуже глибоко, добре приховане від усіх, билосядобре серце [пер. Т. Некряч].

Для вираження гостроти чого-небудь в українській мові існують порівняльні конструкції, в основі яких лежать інші образи: *гострий як ніж/спис/бритва/сокира/стріла/лезо*. Прийом заміни образу порівняння застосовує авторка наступного перекладу:

Вдачу він мав мов криця, розум — гострий як бритва, і хвацькість справжнього підприємця, а в грудях у нього, так, щоб жодна душа на світі про те не довідалася, билосядобре, чуйне серце [пер. М. Гриценко].

Серед компаративних конструкцій інтенсифікуючого значення у цьому романі траплялося чимало власне фразеологічних інтенсифікаторів, з-поміж яких найчастіше вживаними виявилися *like crazy, as hell, like a monster*. Схема аналізу їх перекладу, порівняно з компаративними фразеологічними одиницями, авторськими перетвореннями компаративних фразеологічних одиниць, індивідуально-авторськими підсилювальними порівняннями, є дещо простішою. Основною особливістю фразеологічних інтенсифікаторів є їх повна десемантизація, тому компаранти *crazy, hell, a monster* у таких конструкціях повністю втрачають своє семантичне та образне значення і виступають тільки інтенсифікаторами ознаки або ж дії. Оскільки ці фразеологічні інтенсифікатори належать до розмовної лексики, то в процесі перекладу важливо віднайти у цільовій мові такі відповідники, які б належали до такого ж регістру. На перший погляд, здавалося б, що переклад таких одиниць не становить жодних труднощів для перекладача, оскільки вони зафіксовані у двомовних словниках і мають відповідники у цільовій мові. Однак контекст, мовленнєві характеристики персонажів, власні вподобання перекладача та низка інших факторів визначають спосіб відтворення фразеологічних інтенсифікаторів.

Наведемо декілька прикладів з уже зазначеного роману.

Ліам уже тривалий час не бачив своїх дітей, які залишилися жити з дружиною після їхнього розлучення. У розмові з Сашею він згадує, що сумує за ними:

And I miss the kids like crazy [Impossible, p. 107].

Українськими відповідниками англійського *like crazy* є *немов божевільний, надзвичайно, у вищій мірі, до безтями* [250, с. 317]. Здебільшого автори перекладів вживали монолексемні відповідники цього інтенсифікатора, як правило підсилювальні прислівники:

А я страшенно сумую за дітьми [пер. В. Ходневич].

Я страшенно сумую за своїми малими [пер. М. Гриценко].

Я неймовірно скучаю за дітками [пер. О. Васильченко].

У наступних варіантах перекладу збереження експресивності та інтенсивності забезпечується певними граматичними трансформаціями, зокрема використанням окличних речень:

Як же я сумую за дітлахами. / Мені так бракує діток! / Я так давно не бачив своїх малих! [пер. М. Гриценко]

Перекладач Т. Некряч відтворює інтенсифікатор *like crazy* порівнянням *як навіжений*:

Та я сумую за дітьми як навіжений [пер. Т. Некряч].

Досить часто Д. Стіл на сторінках досліджуваного нами роману використовує інтенсифікатор *as hell*. Розгляньмо деякі випадки його вживання на конкретних прикладах. Саша вирішує припинити стосунки з Ліємом через різницю у віці - вона на 9 років від нього старша, тому, на її думку, такі відносини не мають майбутнього. Ліам намагається переконати її у протилежному:

“You do not look old enough to be my mother. You’re a spectacular-looking woman, and you’re only nine years older than I am. So fucking what? And I am not in love with my wife, anymore. Besides, she’s no longer my wife. We’re getting divorced. You and I are both free, unattached, lonely as hell, and over twenty-one.

That sounds possible to me. What's your problem?" He looked mildly annoyed [Impossible, p. 117].

Зафіксовані в англо-українському словнику варіанти перекладу фразеологічного інтенсифікатора *as/like hell* *сильно, з усієї сили, відчайдушно, навально* [253, с. 634] не є вдалими відповідниками у цьому контексті. Деякі автори перекладів відтворили цей інтенсифікатор не порушуючи стилістичного реєстру:

*«І зовсім ти не годишся мені у матері. Ти принадна жінка, усього на 9 років старша за мене. Так якого дідька? І зовсім я не закоханий у свою дружину, з цим усе. Та й не дружина вона мені, ми розлучуємося. І ти, і я – ми обоє вільні, нічим не обтяжені, **до біса** самотні і давно повнолітні. Як на мене, ніяких перешкод. А в чому твоя проблема?» – Він здавався трохи роздратованим [пер. Т. Некряч].*

*... Ми обидва вільні, без жодних обов'язків, **збіса** самотні та старші за двадцять один [пер. С. Даниліної]...*

Усталене словосполучення *до біса* (у значенні *дуже, занадто, надзвичайно* [258, с. 110]) та прислівник *збіса* (у значенні *дуже, надзвичайно* [258, с. 742]), який належить до розмовного стилю, забезпечують експресивну, стилістичну та функціональну рівноцінність оригіналу та перекладу.

Для вираження самотності кого-небудь в українській художній літературі широко вживаються такі образні порівняння: *одинокий (-а) як перст/палець/листок/билина/тополя/вовк*. Використовує порівняльну конструкцію і автор наступного перекладу:

*«На вигляд ти занадто молода, щоб годитися мені в матері. Ти - напрочуд гарна жінка, і ти всього на дев'ять років старша за мене. Але кого в біса це стосується? До того ж, я більше не люблю свою дружину. Та й не дружина вона мені більше. Ми розлучуємося. І ти і я — вільні, не маємо жодних зобов'язань, **одинокі, як вовки**, та й старші за 21. Як на мене, все можливо. А тобі що заважає?» Він виглядав роздратовано [пер. А. Шпигунова].*

В українській мові, на відміну від англійської, досить своєрідним засобом

вираження посиленої якісної характеристики кого-, чого-небудь виступає здвоєння іменних слів у формі називного відмінка **білий-білий, сам-самісінький**. Редуплікація того самого слова в тотожній граматичній формі, як от у випадку з займенником **сам-самісінький**, служить не тільки засобом вираження високого ступеня інтенсивності ознаки, а й дістає додаткове оцінне навантаження, виражене суфіксом **-ісіньк**:

*„По роках ти не годишся мені в матері. Ти виглядаєш неймовірно і лише на дев'ять років старша за мене. Що ж тоді в біса не так? Я більше не кохаю свою дружину. Крім того, вона мені вже не дружина – ми розлучаємося. Ми з тобою вільні, ні від чого незалежні, і **самі-самісінькі**, а крім того нам вже далеко за двадцять. Я можу зробити це. А чому ти ні?“. Він злегка роздратувався [пер. В. Ходневич].*

Розгляньмо ще один випадок вживання цього фразеологічного інтенсифікатора:

*He was married for twenty years before he screwed it up pretty stupidly. But he's also irresponsible **as hell** ... as he puts it, he's a wacky artist [Impossible, p. 294].*

Інтенсифікатор **as hell** використано для підсилення безвідповідальності, легковажності персонажа. Наведімо запропоновані варіанти перекладу:

*Він був одружений двадцять років, а потім сам по-дурному все зруйнував/знищив. До того ж він **страшенно** безвідповідальний, як він сам каже, пришепелкуватий художник /митець [пер. О.Васильченко]*

*Він був одружений 20 років, а потім зруйнував все так по-дурному. Але він також **надзвичайно** безвідповідальний. Схиблений художник [пер. У. Білик].*

*Він був одруженим двадцять років, а потім пустив усе під три чорти. До того ж він **дуже** невідповідальний... як він сам себе називає, “божевільний художник” [пер. А. Шпигунова].*

Використання підсилювальних прислівників становить левову частку з усіх перекладів. Проте прислівники-інтенсифікатори не повністю передають

експресію, стилістичний ефект та дещо знижують ступінь інтенсивності ознаки.

Метафоричний вираз *вітер у голові (грає)* у значенні *легковажний, несерйозний* [258, с. 349] служить для вираження високого ступеня інтенсивності:

Він жив подружнім життям двадцять років, поки з власних дуроців не пустив усе під три чорти (коту під хвіст). У нього в голові ще й досі вітер гуляє... він сам зізнався, що маляр із нього трохи дивакуватий [пер. М. Гриценко].

Наведений алгоритм описує основні процедури, з яких приблизно складається процес перекладу значної кількості компаративних конструкцій підслювального значення, а також ймовірність різноманітних трансформацій. Зауважмо, що ця схема процесу відтворення англійських фразеологізмів з інтенсевою українською мовою в жодному випадку не претендує на всезагальний характер і не є формалізованою. Основна її мета – описати в термінах лінгвістичного перекладознавства деякі складні і специфічні аспекти в роботі перекладача над фразеологічними інтенсифікаторами.

Як свідчать результати проведеного нами експериментального дослідження, більшість респондентів здійснювали запропоновані їм переклади дотримуючись алгоритму відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення. У переважаючій кількості випадків їм вдавалося визначити домінуючу функцію тієї чи іншої конструкції і зберегти її у перекладі. Однак у деяких випадках, зокрема це стосується студентів 2 і 4 курсів, які ще не мають достатнього досвіду в художньому перекладі, українські відповідники англійських компаративних конструкцій дещо змінювали стилістичний реєстр вихідних одиниць. Саме цього, відповідно до алгоритму відтворення компаративних конструкцій, слід було уникати. Крім того, значна частина учасників експерименту, знову йдеться про студентів 2 і 4 курсів, у своїх перекладах вдавалася до стереотипних конструкцій, не наважуючись дещо відійти від шаблону і запропонувати власні відповідники.

За твердженнями багатьох з них, вони здебільшого послуговувалися словниковими відповідниками. Яскравим свідченням цього були приклади з англійськими компаративними конструкціями *work like a dog* і *sell like hotcakes*. Що стосується досвідченіших учасників експерименту, зокрема професійних перекладачів, викладачів, аспірантів і більшості студентів 5 курсу, вони дещо сміливіше відходили від шаблонних, трафаретних українських відповідників, натомість демонструвала свій індивідуальний перекладацький почерк.

Висновки до Розділу 3

Компаративні фразеологічні одиниці та індивідуально-авторські підсилювальні порівняльні одиниці найчастіше використовуються сучасними англомовами авторами, авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць є менш поширеними. Так, в аналізованих творах лєвова частка належить індивідуально-авторським підсилювальним порівняльним одиницям – 60 (60%), наступними за частотністю є компаративні фразеологічні одиниці – 23 (23%) та авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць – 16 (16%), фразеологічні інтенсифікатори – 1 (1%).

Переклад компаративних конструкцій підсилювального значення здійснюється у двох аспектах: структурному і семантичному. Проблеми перетворення структури підсилювального порівняння вирішуються легше, ніж семантичних перетворень, оскільки в українській та англійській мовах вони характеризуються відносною структурною подібністю. Спільними і найпоширенішими структурними моделями компаративних фразеологічних одиниць, як ад'єктивної, так і дієслівної ознаки, в обох мовах є: **(as) + Adj + as/like + N** і **V + as/like + N** в англійській мові та **прикм. + як/мов/наче/неначе/немов... + ім.** і **д-во + як/мов/наче/неначе/немов... + ім** в українській мові. Для української мови характерною є структурна модель **як+ім.+прикм./д-во**, коли елемент порівняння, компаратор, передує стрижневому елементу, основі порівняння. Застосування перекладачами такої

порівняльної конструкції мало місце при відтворенні компаративних фразеологічних одиниць.

Основними проблемами перекладу компаративних фразеологічних одиниць є: 1) приналежність до різних стилістичних шарів лексики, 2) етнокультурна специфіка образу, 3) різна експресивність та оцінка, 4) втрата фонетичних евфонічних засобів.

Компаративні фразеологічні одиниці відтворюються в перекладі такими способами: 1) використання прислівників-інтенсифікаторів, 2) калькування, 3) вилучення, 4) використання часткових відповіднків, 5) генералізація.

Авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, як творіння конкретного автора, побудовані на основі узуальних фразеологічних одиниць за загальномовними моделями. Основними способами авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць в аналізованих творах були вклинювання та заміна компонентів. Як і при перекладі компаративних фразеологічних одиниць, так і при перекладі авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, перекладач стикається з низкою труднощів, які ускладнюють процес відтворення таких одиниць іншою мовою: 1) відсутність у цільовій мові компаративної фразеологічної одиниці, яка піддається авторському перетворенню; 2) відмінність в оцінному та експресивному потенціалі компаративної фразеологічної одиниці з доданою оцінкою авторського компонента; 3) відмінності у сприйнятті образу компаративної фразеологічної одиниці.

Авторами перетворених компаративних фразеологічних одиниць та перекладачами застосовувались такі структурні моделі: $(as) + Adj + as + N \rightarrow$ *прикм. + як/наче + ім;* $V + like + N \rightarrow$ *дієслово + мов + ім;* $P I + like + N + N \rightarrow$ *неначе + ім. + займ. + ім;* $V + like + N's + N \rightarrow$ *дієслово + як + ім. + ім, дієслово + як +займ. + ім. + ім;* $V + like + P II + N \rightarrow$ *дієслово + як + дієприкм. + ім;* $V + like + N + of + N \rightarrow$ *дієслово + неначе + ім. + прикм.* Першочерговим завданням перекладача є збереження семантичного потенціалу порівняльної одиниці оригіналу у цільовій мові. При відтворенні авторських перетворень

компаративних фразеологічних одиниць українською мовою перекладачі спираються на досвід перекладу власне сталих порівнянь, оскільки саме вони лежать в їх основі. Переклад авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць українською мовою здійснюється здебільшого у двох напрямках – калькування вихідної конструкції або використання закріплених в українській мові компаративних фразеологічних одиниць.

Індивідуально-авторські підсилювальні компаративні конструкції в плані перекладу можуть стати каменем спотикання для перекладача, оскільки характеризуються одноразовістю і поза контекстом часто втрачають своє значення. Структурна будова таких компаративних конструкцій підсилювального значення при відтворенні українською мовою, як правило, не зазнає змін. Деякі індивідуально-авторські підсилювальні порівняння зазнають незначної ампліфікації у перекладі, зокрема у тих випадках, коли використовуються підрядні речення у цільовій мові. Серед граматичних трансформацій індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь в перекладі можна виділити заміну категорії числа компаратора. Серед інших прийомів перекладу індивідуально-авторських підсилювальних порівнянь мають місце калькування, використання аналогів, перекладацького коментаря та в незначних випадках вилучення.

Спосіб перекладу фразеологічних інтенсифікаторів залежить від того, з яким словом вони сполучаються, у зв'язку з чим існує два способи їх відтворення цільовою мовою: 1) незалежний переклад (без участі контактного слова); 2) залежний переклад (за участю контактного слова). При відтворенні власне фразеологічних інтенсифікаторів українською мовою застосовувалися здебільшого прийоми пошуку контекстуального відповідника, вилучення, .

Матеріали цього розділу висвітлено у двох публікаціях [52],[54], [166].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило дійти таких висновків.

1. Значний інтерес до вивчення інтенсифікаторів під кутом перекладознавства, який останнім часом набирає все більших обертів, дає підстави стверджувати, що ці одиниці посідають не останнє місце у системі мови, як вихідної, так і цільової. Художня література, зокрема художня проза, надає невичерпний фактологічний матеріал для дослідження механізму, засобів і способів використання інтенсифікації на різних мовних рівнях – фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному. У представленій дисертації робочим є таке визначення: інтенсифікатори – це частково десемантизовані слова або словосполучення, які служать для вираження більшого порівняно з нормою ступеня ознаки, якості, а також інтенсивності дії (стану, процесу), позначених ключовим словом. У художніх текстах (оригінал-переклад) інтенсифікатори виконують такі функції: 1) підсилювальну (інтенсифікувальну); 2) диференціювальну; 3) оцінну; 4) емоційну; 5) експресивну; 6) уточнювальну. Відтворення англійських інтенсифікаторів українськими функціонально-еквівалентними відповідниками забезпечує досягнення симетрії у перекладі.

Вживаючи інтенсифікатори в текстах художньої прози, автор має можливість виразити своє суб'єктивне ставлення до предметів, явищ як фізичного, соціального так і духовного світу людини. Використані інтенсифікатори допомагають читачу як оригінального твору, так і його перекладу, сповна сприйняти образ певного персонажа, зокрема його емоційний стан, розумові здібності, певні прояви фізичного стану, риси характеру, зовнішність тощо.

Інтенсифікатори в англійській та українській мові є доволі різноманітними і представлені на усіх мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. Такий факт значно полегшує роботу перекладача при виборі в мові перекладу адекватного відповідника того чи іншого інтенсифікатора. Спираючись на існуючі класифікації

інтенсифікаторів в англійській та українській мовах, у цьому дослідженні ми зосередили увагу на відтворюваності у перекладі інтенсифікаторів лексичного рівня, а саме підсилювальних прислівників, прикметників, іменників і компаративних конструкцій підсилювального значення, які представляють клас фразеологічних інтенсифікаторів. Усі ці види інтенсифікаторів в обох мовах вживаються для підсилення прикметникової, прислівникової та дієслівної ознак.

2. На досягнення адекватного перекладу англійських інтенсифікаторів українською мовою значний вплив справляє наявність конвергентних та дивергентних рис у системі підсилювальних засобів двох порівнюваних мов. Чим більший ступінь конвергентності, тим менший кут розходження між текстами вихідної та цільової мов. До конвергентних належать такі риси:

а) в обох мовах існують лексичні, морфологічні та синтаксичні засоби інтенсифікації;

б) структурна подібність - структура мовної моделі компаративних конструкцій підсилювального значення передбачає наявність чотирьох елементів: 1) поняття, яке потребує пояснення (компарат), 2) поняття, яке служить для пояснення (компаратор), 3) основа порівняння – ознака (або низка ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння, 4) елемент, який сполучає компарант і компаратор;

в) інтенсифікатори поділяються на такі, що підсилюють прикметники, прислівники, іменники та дієслова;

г) функціональна подібність – англійські та українські інтенсифікатори виконують інтенсифікувальну та уточнювальну функції;

д) наявні класифікації інтенсифікаторів в обох мовах подібні;

е) часто в художніх текстах інтенсифікатори вживаються для передачі іронічного ставлення, створення комічного та гумористичного ефекту.

Дивергентні риси:

а) диференціювальну функцію здатні виконувати тільки англійські інтенсифікатори;

б) приналежність інтенсифікаторів до різних стилістичних пластів лексики;

в) різні асоціації, експресивність та оцінка;

г) значні відмінності спостерігаються серед компаративних конструкцій підсилювального значення, зокрема: в українській мові типовим є використання образу порівняння в орудному відмінку; порівняння може мати заперечну форму тільки в українській мові; образи порівняння різняться за етнокультурною специфікою.

3. Результати перекладознавчого аналізу засвідчили наявність різноманітних способів відтворення англійських інтенсифікаторів українською мовою. Стратегії перекладу інтенсифікаторів формуються залежно від виду інтенсифікатора (прислівник, прикметник, іменник, лексика зниженого стилістичного тону, компаративна фразеологічна одиниця, авторське перетворення компаративної фразеологічної одиниці, індивідуально-авторська підсилювальна компаративна конструкція, власне фразеологічний інтенсифікатор), його стилістичних характеристик (ступеня експресивності, оцінності, образності), жанру тексту, фонових знань та очікуваної реакції гіпотетичного читача.

Найчисельнішими в англійській та українській мовах є прислівники-інтенсифікатори. Для їх адекватного відтворення перекладачі здебільшого вдаються до таких способів перекладу: використання словникових та варіантних відповідників (40%), відтворення іншими прислівниками (18%), транспозиція частин мови (9,5%), компенсація (5%), антонімічний переклад (2%), додавання (2%), інші прийоми (1,6%). Англійській мові, на відміну від української, притаманне вживання двох або більше інтенсифікаторів для підсилення ознаки, якості, дії, стану - поширеними є сполучення інтенсифікаторів *far too*. Перекладачі у більшості випадків вдаються до прийому вилучення (19%) одного із інтенсифікаторів, як правило, менш релевантного, або ж відтворюють один із них прислівником-інтенсифікатором, а інший – підсилювальною часткою (*far too – аж надто, просто дуже*).

Завдяки такому способу вдається досягнути синтаксичної та семантичної симетрії у перекладі. Градація ступеня ознаки, якості, стану, дії в українській мові може виражатися префіксально-суфіксальним способом, а саме за допомогою зменшувальних та збільшуваних суфіксів і деяких префіксів. В аналізованих прикладах часто вживаються суфікси – *езн*, *-еньк* і префікси *най* -, *за* -, в цілому використання трансформації рекатегоризації становить 3%.

Прикметники-інтенсифікатори в англійській та українській мовах поділяються на три групи: а) складні прикметники; б) прикметники з підсилювальними префіксами і в) прикметники підсилювального значення. Для їх відтворення перекладачі використовують такі прийоми: словниковий відповідник (39%), транспозиція частин мови (24%), пошук контекстуального відповідника (16%), вилучення (5%).

З усіх лексичних інтенсифікаторів іменники-інтенсифікатори становлять найменшу кількість в англійських текстах та їх українських перекладах (14% і 19% відповідно). Серед прийомів їх відтворення використовуються такі: словниковий відповідник (33%), пошук контекстуального відповідника (16%), транспозиція частин мови (16%), вилучення (19%), граматична заміна числових форм (5%), генералізація (7%), додавання (3%).

Інтенсифікатори виражені лексикою зниженого стилістичного тону здебільшого відтворюються лайливими, обценними словами, хоча у деяких прикладах траплялися випадки „нейтралізації” стилістичного забарвлення вихідної одиниці.

До компаративних конструкцій підсилювального значення відносяться компаративні фразеологічні одиниці, авторські перетворення компаративних фразеологічних одиниць, індивідуально-авторські підсилювальні компаративні конструкції і власне фразеологічні інтенсифікатори. Переклад цих інтенсифікаторів здійснюється у двох напрямках – структурно-граматичному і семантико-стилістичному. Збереження у цільовій мові структурних особливостей компаративних конструкцій підсилювального значення, як правило, не становить проблем для перекладачів, так у 65% було збережено

структуру компаративних фразеологічних одиниць, у 100% - структуру авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць, у 87% - структуру індивідуально-авторських підсилювальних компаративних конструкцій. Відтворення семантико-стилістичних особливостей компаративних конструкцій підсилювального значення вимагає від перекладачів значно більших зусиль. Основною вимогою є збереження у цільовому тексті образності, однієї із найважливіших характеристик компаративних конструкцій. Здебільшого образ порівняння у двох мовах не співпадає, що спонукає перекладачів вдаватися до використання аналога (9%), калькування (70%), вживання монолексемного відповідника (14%), як правило, прислівника-інтенсифікатора. Основною хибою використання такого прийому є втрата у тексті перекладу образності та оцінності і зниження експресивності. Серед інших прийомів перекладу компаративних конструкцій підсилювального значення можна виокремити генералізацію (3%), граматичну заміну категорії числа компаратора (4%), вилучення (6%).

В основі власне фразеологічних інтенсифікаторів лежить образ, який втратив свою семантику, тому в українських перекладах використовувалися близькі за образністю звороти або прийоми контекстуальної заміни чи вилучення фразеологічного інтенсифікатора.

4. Робота перекладача над відтворенням англійських інтенсифікаторів українською мовою включає три етапи: аналіз вихідного тексту, власне переклад та синтез. На кожному з цих етапів, в залежності від виду інтенсифікатора, виділяють певну послідовність фаз (кроків). Так, перший етап включає такі фази:

- розпізнавання інтенсифікатора; у випадку авторського перетворення компаративної фразеологічної одиниці визначається вихідна компаративна фразеологічна одиниця;

- виявлення смислового змісту;

- визначення стилістичних та функціональних характеристик інтенсифікатора у вихідному тексті.

На другому етапі здійснюється:

- пошук в мові перекладу відповідників (включаючи аналоги і часткові відповідники);
- встановлення можливості відтворення ідентичної стилістичної функції інтенсифікатора в мові перекладу;
- вибір засобу (структурного і семантичного) для відтворення стилістичного ефекту українською мовою.

Третій етап включає:

- оцінку втрат, можливих при наданні переваг тій чи іншій трансформації;
- прийняття перекладацького рішення.

Проведена експериментальна перевірка алгоритму відтворення інтенсифікаторів на прикладі компаративних конструкцій підсилювального значення виокремлених з неперекладеного українською мовою роману Д.Стіл “Impossible” („Неможливо”) за участю професійних перекладачів, викладачів, аспірантів та студентів в цілому підтвердила його ефективність. В ході експерименту, однак, спостерігалися певні відхилення перекладачів від алгоритму, як позитивні, так і негативні. Зокрема професійні перекладачі, викладачі, аспіранти у певних ситуаціях відступали від канонів, пропонуючи свої неординарні варіанти перекладу тих чи інших конструкцій, не порушуючи тим самим авторського стилю і загальної тональності твору. Студенти же, зважаючи на їх недостатній досвід у художньому перекладі, дещо тяжіли до буквалізму, надавали перевагу усталеним українським відповідникам, які інколи порушували стилістичний реєстр вихідних висловлювань.

Цей алгоритм відтворення інтенсифікаторів не є формалізованим і не претендує на вичерпність. Він спрямований на те, щоб допомогти студентам, перекладачам теоретично осмислити підхід до відтворення англійських інтенсифікаторів.

5. Адекватність перекладу інтенсифікаторів не залежить від існування/відсутності у цільовій мові прямих відповідників, адже у кожному окремому випадку враховуються їх функціональне навантаження,

контекстуальні умови, особливості авторського стилю та індивідуального стилю перекладачів. Так, для творчого почерку Т. Некряч характерне використання «незаклішованих» українських відповідників, вживання різноманітних українських еквівалентів для перекладу одних і тих самих інтенсифікаторів, вживання індивідуально-авторських інтенсифікаторів. І. Паненко тяжіє до вилучення інтенсифікаторів у перекладі, що значно знижує експресивність твору та порушує індивідуальний стиль автора. Є. Кононенко до такого прийому вдається значно рідше, однак використані нею українські відповідники доволі одноманітні та часто повторюються. В. Шовкун тяжіє до буквалізму, використовує значно менше перекладацьких трансформацій. Перекладацький стиль А. Кам'янець вирізняється з-поміж інших спрощенням образного компонента інтенсифікатора і вживанням стертого виразу замість яскравого і експресивного у автора.

Перспективою подальшого дослідження відтворення інтенсифікаторів є детальний аналіз їх перекладу на матеріалах текстів інших стилів, інших мовних пар і напрямків перекладу, виявлення особливостей відтворення інтенсифікаторів фонетичного і синтаксичного рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко В.В. Лексические средства выражения интенсивности качественного признака в современном русском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Русский язык” / В.В. Акуленко. — Киев, 1987. — 25 с.
2. Александрова О.В. Проблемы экспрессивного синтаксиса (на материале английского языка) / Александрова О.В. — М.: Либроком, 2009. — 216 с.
3. Алексеева І.О. Емотивність як одна з частиномовних властивостей часток / І.О. Алексеева // Вісник Київського національного ун-ту ім. Т.Шевченка. Іноземна філологія. — 2000. — Вип. 29. — С. 24-26.
4. Антипова А.А. Способы обозначения степени интенсивности эмоционального состояния в русском и итальянском языках: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 „Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / А.А. Антипова. — М., 2009. — 19 с.
5. Ануфриева Н.М. Кваликативные глаголы в языке и речи (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Ануфриева Н.М. — Одесса, 1985. — 187 с.
6. Арнольд И.В. Интерпретация художественного текста: Типы выдвигания и проблема экспрессивности / И.В. Арнольд // Экспрессивные средства английского языка. — Ленинград, 1975. — С. 11-20.
7. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. Стилистика декодирования / Арнольд И.В. — Л.: Просвещение, 1981. — 295 с.
8. Артемова А.Ф. Значение фразеологических единиц и их прагматический потенциал: дис. ... д-ра. филол. наук:10.02.04 / Артемова А.Ф — Санкт-Петербург, 1991. — 308 с.
9. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. / Арутюнова Н.Д. — М.: Наука, 1988. — 341с.

10. Архипова Людмила. Переклад як інтерпретація / Людмила Архипова // Записки «Перекладацької майстерні 2000-2001». — Львів: Центр гуманітарних досліджень ЛНУ ім. І. Франка, 2002. — Том 3. — С. 19-48.
11. Афанасьева Л.В. Действие синтагматических процессов аднекции и адъюнкции в конструкциях с интенсификаторами: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Афанасьева Л.В. — К., 1977. — 167 с.
12. Афанасьева Л.В. Действие синтагматических процессов аднекции и адъюнкции в конструкциях с интенсификатором: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: 10.02.04 «Германские языки» / Л.В.Афанасьева — Киев, 1978. — 26 с.
13. Баран Т.С. «Старий як світ...» (вираження інтенсивності ознаки прикметників) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine31-14.pdf>
14. Балли Ш. Французская стилистика / Шарль Балли. — Москва: Изд-во иностранной литературы, 1961. — 394 с. — (Першотвір)
15. Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. / Л.С. Бархударов. — М.: Междунар. отнош., 1975. — 240 с.
16. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування / Микола Бахтін // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. — Львів: Літопис, 1996. — С. 406-415.
17. Безрукова В.В. Интенсификация и интенсификаторы в языке и речи (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Безрукова Вера Викторовна. — Воронеж, 2004. — 222 с.
18. Бельская Е.В. Интенсивность как категория лексикологии (на материале говоров Среднего Приобья): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Бельская Е.В. — Томск, 2001. — 201 с.

19. Бендетович Г.Б. Интенсификация как средство семантической детерминации слова / Г.Б. Бендетович // Семантика языковых единиц: сб. науч. тр. — Минск: Изд-во Минск. гос. пед. ин-та, 1984. — С. 192-201.
20. Беручашвили И.Г. Системные и речевые интенсификаторы в современном английском языке: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Беручашвили И.Г. — Тбилиси, 1986. — 212 с.
21. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. / А.Д. Бєлова // Іноземна філологія. — К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2002. — Вип. 32-33. — С. 11-14.
22. Білодід І.К. Про критерії якості перекладу / І.К. Білодід // Теорія і практика перекладу. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. — Київ: Вища школа, 1979. — Випуск 1. — С. 3-4.
23. Бодуэн де Куртенэ И.А. Количественность в языковом мышлении. Т. II. / И.А. Бодуэн де Куртенэ // Избранные труды по общему языкознанию. — М., 1963. — С. 311-324.
24. Болотов В.И. Эмоциональность текста в аспектах языковой и неязыковой вариативности: Основы эмотивной стилистики текста / Болотов В.И. — Ташкент: Фан, 1981. — 116 с.
25. Бородкина О.А. Категория интенсивности как средство выражения экспрессивности в художественной прозе И.А.Бунина и А.И. Куприна: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / О.А.Бородкина. — Ростов-на Дону, 2007. — 20 с.
26. Бородянский И.А. Перевод фразеологических единиц и контекст (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Бородянский И.А. — К., 1971. — 245 с.
27. Будагов Р.А. Проблемы развития языка / Будагов Р.А. — М.-Л.: Наука, 1965. — 51 с.

28. Булыгина Т.В. Механизмы квантификации в русском языке и семантика количественной оценки / Т.В.Булыгина, А.Д.Шмелев // Референция и проблемы текстообразования. — М.: Наука, 1988. — С. 5-18.
29. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / Анна Вежбицкая. — М.: Языки славянской культуры, 2001. — 288 с.
30. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. — М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с.
31. Виноградов В.В. О языке художественной прозы / В.В. Виноградов. — М.:Наука, 1980. — 434 с.
32. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В.В. Виноградов // Лексикология и лексикография: Избранные труды. — М.: Наука, 1977. — С. 140-161.
33. Влахов С. Непереводимое в переводе / Сергей Влахов, Сидер Флорин. — Москва: Международные отношения, 1980. — 352 с.
34. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки / Вольф Е.М. — М.: Наука, 1985. — 228 с.
35. Гавриленко А. Фразеологизмы компаративного типа в французском языке в аспекте перевода / Александр Гавриленко // Наукові записки. Серія: Філол. науки (мовознавство). У 5 ч. — 2010. — В. №89 (1). — С. 144-148.
36. Галич Г.Г. Градуальные характеристики качественных прилагательных, глаголов и существительных современного немецкого языка: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук спец. 10.02.04 «Германские языки» / Г.Г. Галич — Л., 1981. — 19 с.
37. Галич Г.Г. Количественная оценка как способ представления в языке знаний о мире / Г.Г. Галич // Когнитивная семантика: Материалы Второй

- Международ. шк.- семинара по когнитивной лингвистике, 11-14 сент. 2000 г. в 2-х ч. — 2000. — Ч. 2. — С. 199-201.
38. Галкина-Федорук Е.М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке / Е.М. Галкина-Федорук // Сб. ст. по языкознанию: Профессору МГУ акад. В.В. Виноградову. — М., 1985. — С. 103-124.
 39. Гамзюк М.В. Емотивність фразеологічної системи німецької мови (Досвід дослідження в синхронії та діяхронії): дис... доктора філол. наук: 10.02.04 / Гамзюк М.В. — К., 2001. — 424 с.
 40. Гарбовский Н.К. Теория перевода / Н.К. Гарбовский. — М.: Изд-во МГУ, 2004. — 544 с.
 41. Гарусова Е.В. Адекватность и эквивалентность в лингвокультурологических теориях перевода / Е.В. Гарусова // Вестник Тверского гос. ун-та. Серия: Филология. — №25. — 2009. — С. 3-14.
 42. Гачечиладзе Г.Р. Художественный перевод и литературные взаимосвязи / Г.Р. Гачечиладзе. — Москва: Советский писатель, 1980. — 2-е изд. — 255 с.
 43. Гвишиани Н.Б. Язык научного общения: Вопросы методологии / Гвишиани Н.Б. — М.: Высш. шк., 1986. — 280 с.
 44. Голобокова В.Д. Структура и семантика имен существительных с аффиксами увеличительности в современном испанском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / В.Д. Голобокова — М., 1987. — 24 с.
 45. Григоренко Т.Н. Способы интенсификации в португальском языке / Григоренко Т.Н. — М.: 1987. — 204 с.
 46. Гурко М.З. Категория интенсивности в современной немецкой фразеологии (на материале фразеологических единиц тематической группы „интеллектуальные способности человека”): дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Гурко Манана Зибиловна. — Киев, 2006. — 197 с.
 47. Денисенко Н. В. Переклад англійських емпатичних словосполучень українською мовою [Електронний ресурс] / Н. В. Денисенко // Вісник

- Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Ж., 2006. – Вип. 30 – С. 221-223. — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1685/1/20.pdf>
48. Денисенко Н. В. Проблема передачі англійської лексичної емпізи українською мовою / Н. В. Денисенко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Ж., 2005. – Вип. 23 – С. 139-141.
 49. Джваршейшвили Р. Г. Психологическая проблема художественного перевода. / Джваршейшвили Р. Г. – Тбилиси: Мецниереба, 1984. – 66 с.
 50. Дзюба Т. О. Відтворення англійських жаргонізмів-інтенсифікаторів українською мовою / Т. О. Дзюба // Мовні і концептуальні картини світу. — К., 2010. — Вип. 30. — С. 117-121.
 51. Дзюба Т. О. Відтворення англійських інтенсифікаторів якісної ознаки українською мовою / Т. О. Дзюба // Нова філологія. Збірник наукових праць. — Запоріжжя: ЗНУ, 2009. — №34. — С. 64-70.
 52. Дзюба Т. О. Відтворення англійських компаративних фразеологічних одиниць українською мовою / Т. О. Дзюба // Мова і культура. (Науковий журнал). — К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. — Вип. 12. — Т. V (130). — С. 344-350.
 53. Дзюба Т. О. Відтворення англійських прислівників-інтенсифікаторів дії українською мовою / Т. О. Дзюба // Наукові записки. — В. №89 (1). — Серія: Філол. науки (мовознавство). У 5 ч. — Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. — С. 160-163.
 54. Дзюба Т. О. Відтворення інтенсифікатора *hell* в українських перекладах сучасної англійської літератури / Т. О. Дзюба // Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 жовтня 2009 р., ТНЕУ. — Тернопіль: ТНЕУ, 2009. — С. 41-43.
 55. Дзюба Т. О. Перекладацькі трансформації при відтворенні англійських прислівників-інтенсифікаторів дії українською мовою (на матеріалі

- сучасної англomовної художньої прози) / Т.О. Дзюба // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Чернівці: Книги — XXI, 2010. — Вип. 22. — Т. 1. — С. 119-123.
56. Диброва Н.В. Синтагматика абстрактных существительных в современном английском языке: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Диброва Н.В. — К., 1982 — 235 с.
57. Довганчина Р. Вербальні маркери підтексту і переклад (на мат оповідання Е.Гемінгвея „Hills like White Elephants”) / Руслана Довганчина // Наукові записки. Серія: Філол. науки (мовознавство). У 5 ч. — 2010. — В. №89 (1). — С. 169-173.
58. Дудка В.И. Становлення та розвиток фразеосемантичного поля «Радість і горе» в німецької мові (досвід діахронічного дослідження): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 „Германські мови”/В.И. Дудка— К., 1994. — 17 с.
59. Дудченко М.М. До питання про відтворення образних порівнянь / М.М. Дудченко, Н.І. Чернюк // Теорія і практика перекладу.Республіканський міжвідомчий науковий збірник. — 1981. — В.5. — С. 51-55.
60. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / Умберто Еко. — Львів: Літопис, 2004. — 384 с.
61. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты о переводе / Умберто Эко. — СПб.: Симпозиум, 2006. — 574 с.
62. Загородня Л. Вплив структури речення та словосполучення на вибір числового оформлення українських іменних груп під час перекладу з англійської мови / Людмила Загородня // Мандрівець. — 2004. — №6. — С. 36-45.
63. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад / Роксоляна Петрівна Зорівчак. — Львів: Видавництво при Львівському університеті, 1989. — 216 с.

64. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Роксоляна Петрівна Зорівчак. — Л.: Вища школа, 1983. — 173 с.
65. Кабанова С.В. Вираження кількісно-якісних відношень синтаксичними структурами англійської мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 „Германські мови” / С.В. Кабанова — Харків, 1997. — 18 с.
66. Казакова Т.А. Теория перевода — лингвистические аспекты / Т.А. Казакова. — М.: Флинта, 2003. — 235 с.
67. Кам'янець А.Б. Відтворення інтертекстуальної іронії в англо-українському художньому перекладі: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.16 „Перекладознавство” / Анжела Богданівна Кам'янець. — К., 2009. — 220 с.
68. Карабан А.В. Розвиток та функціонування кількісних модифікаторів якісної ознаки в англійській мові ІХ-ХІХ ст.: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04 „Германські мови” / Анна В'ячеславівна Карабан. — К., 2009. — 228 с.
69. Карабан В.І. Переклад англійської наукової технічної літератури / В'ячеслав Іванович Карабан. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 575 с.
70. Каримова С.Г. Адъективные фразеологические единицы метафорического характера в английском и русском языках: автореф. На соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Суфия Габдельхаевна Каримова. — Казань, 2007. — 19 с.
71. Категория интенсивности действия в русском языке: характер и некоторые способы выражения // Структура і семантика мовних одиниць. — К., 1985. — С. 99-102.
72. Категория количества в современных европейских языках / В.В.Акуленко. — К.: Наукова думка, 1990. — 284 с.

73. Кашевская Ю.И. Интенсификаторы экспрессии в диалектном синтаксисе / Кашевская Ю.И. // Функциональный анализ единиц морфолого-синтаксического уровня. — 1980. — С. 98-114.
74. Кирмач У.К. Особливості національних, культурних, ментальних та гендерних характеристик при перекладі іншомовних рекламних текстів / У.К.Кирмач, М.М.Літвінова // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2011. - №9 (220). – С. 159-163.
75. Кирьян А.Д. Градация как способ организации ЛСГ (качественные прилагательные со значением характеристики человека в современном русском языке): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / А.Д.Кирьян — М., 1981. — 22 с.
76. Ковалева К.И. Оригинал и перевод: Два лица одного текста / К.И. Ковалева. — М.: ВЦПНТЛид, 2001. — 98 с.
77. Козлова И.А. Градуальность качества в разных типах номинации (на материале английских прилагательных): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / И.А.Козлова. — М., 1987. — 21 с.
78. Колесник О.Г. Оценочные единицы с коммуникативным интенсификатором в устном спонтанном дискурсе (на материале английского и русского языков начала XXI века): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / О.Г. Колесник. — Пятигорск, 2008. — 22 с.
79. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода / В.Н. Комиссаров. — Москва: Международные отношения, 1980. — 167 с.
80. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода / В.Н. Комиссаров. — М.: ЧеРо, 1999. — 136 с.

81. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. (Очерк лингвистического учения о переводе) / В.Н. Комиссаров. — Москва: Международные отношения, 1973. — 215 с.
82. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Курс лекций / В.Н. Комиссаров. — Москва: Издательство «ЭТС», 1999. — 192 с.
83. Комиссаров В.Н. Теория перевода. (Лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров. — Москва: Высшая школа, 1990. — 250 с.
84. Коптілов В.В. Актуальні питання українського художнього перекладу / В.В. Коптілов. — Київ: Видавництво Київського університету, 1971. — 131 с.
85. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу / В.В. Коптілов. — Київ: Вища школа, 1982. — 166 с.
86. Котнюк Л.Г. Выражение градуальности признака в семантике имен прилагательных со значением размера (на материале английского языка): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л.Г.Котнюк. — Киев, 1986. — 23 с.
87. Кошкарлова Е.В. Средства выражения способов глагольного действия распределительности, интенсивности, смягчительности, ограничительности, эволютивности, прерывисто-смягчительности, осложненно-интенсивности в современном французском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец.: 10.02.05 «Романские языки» / Е.В.Кошкарлова. — М., 1987. — 19 с.
88. Красавский Н.А. О градации как типе семантических отношений в терминосистеме эмоций (на материале русского и немецкого языков) / Н.А.Красавский // Вопросы романо-германской и русской филологии (лексикология): Межвуз. сб. науч. тр. — 1993. — С. 88-95.
89. Крупнов В.Н. В творческой лаборатории переводчика: Очерки по профессиональному переводу / В.Н. Крупнов. — Москва: Международные отношения, 1976. — 190 с.

90. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности / Кубрякова Е.С. — М.: Наука, 1986. — 160 с.
91. Куликова В.И. Морфологические и синтаксические характеристики прилагательных в различных функциональных стилях: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Куликова В.И. — К., 1981. — 228 с.
92. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. — 2-е изд., перераб. / Кунин А.В. — М.: Высшая школа, Дубна: Изд. центр «Феникс», 1996. — 381 с.
93. Кунин А.В. Механизм окказиональной фразеологической номинации и проблема оценки / А.В.Кунин // Сборник научных трудов МГПИИЯ. — 1980. — Вып. 168. — С. 158 – 185.
94. Латышев Л.К. Курс перевода (эквивалентность и способы ее достижения) / Л.К. Латышев. — М.: Международные отношения, 1981. — 248с.
95. Левицкая Т. Р. Актуализация и перевод / Т.Р. Левицкая, А.М.Фитерман // Тетради переводчика. — 1977. — № 14. — С. 22-35.
96. Левицкая Т. Р. Проблемы перевода / Т. Р. Левицкая , А.М.Фитерман. — М.: Изд-во Международные отношения, 1976. — 204 с.
97. Левицкий А.Е. Порівняльна грамати́ка англійської та української мов / Андрій Едуардович Левицкий. — К.: Освіта України, 2007. — 138с.
98. Левицкий А.Э. Функционально-семантическое поле квалификации степени проявления признака в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец.: 10.02.04 „Германские языки” / А.Э. Левицкий. — К., 1991. — 17 л.
99. Левицкий А.Э. Функционально-семантическое поле квалификации степени проявления признака в современном английском языке: дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Левицкий Андрей Эдуардович. — К., 1991. — 185 л.

100. Левицкий А.Э. Функциональные изменения в системе номинативных единиц современного английского языка: дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.04 / Левицкий Андрей Эдуардович. — К., 1999. — 396 л.
101. Левицкий В.В. Квантитавные методы в лингвистике / В.В.Левицкий. — Винница: Нова Книга, 2007. — 264 с.
102. Лысенко В.Л. Прагматика перевода: адекватность в художественном переводе как критерий оценки его качества / В.Л.Лысенко // Электронный научный журнал «Исследовано в России» [Электронный ресурс]. — 25.03.2010. — Режим — доступу: <http://zhurnal.ape.relarn.ru/articles/2009/097.pdf>.
103. Лойко М.О. Функционально-семантическая категория интенсивности признака: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 «Языкознание» / М.О.Лойко. — Минск, 1990. — 18 с.
104. Локшина Т.Ф. Функционально-коммуникативное поле усиления в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Т.Ф.Локшина. — Одесса, 1988. — 16 с.
105. Лукьянова Н.А. Экспрессивная лексика разговорного употребления / Лукьянова Н.А. — Новосибирск: Наука, 1986. — 230 с.
106. Мальцев В.А. Английские эмоционально-усилительные наречия: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец.10.02.04 «Германские языки» / В.А. Мальцев. — Л., 1964. — 24 с.
107. Мединська Н.М. Вираження ступеня інтенсивності дії в лексико-семантичній групі дистрибутивних дієслів / Н.М. Мединська // Система і структура східнослов'янських слів: Міжкафедральний збірник наукових праць. — 1999. — С. 48-54.
108. Михайлов В.А. Категория интенсивности и структура ее парадигмы / В.А.Михайлов // Функциональное направление в грамматике и их использование в преподавании теоретических дисциплин в вузе: Тезисы. — 1983. — С. 95-96.

109. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода / Р.К. Миньяр-Белоручев. — М.: Московский лицей, 1996. — 208 с.
110. Мізін К.І. Системні маркери компаративної фразеології крізь призму зіставлення (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов) / К.І. Мізін // Мовознавство. — 2009. — №5. — С. 60-70.
111. Молодых Е.А. Проблема стилистической адекватности русских переводных текстов (на примере истоических романов В.Скотта) / Е.А.Молодых // Вестник Воронежского гос. ун-та. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. — 2008. - №3. — С. 165-169.
112. Моралес К. Семантическая категория лексического усиления в испанском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.05 «Романские языки» / К.Моралес. — М., 1979. — 21 с.
113. Мусиенко В.П. Категория интенсивности в структуре русского глагола (функционально-семантический анализ): автореф. дис. на соискание науч. степени... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / В.П.Мусиенко. — К., 1984. — 25 с.
114. Мусиенко В.П. Функционально-семантическая категория меры в русском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / В.П.Мусиенко. — Киев, 1992. — 38 с.
115. Назарова Л.А. Система сравнения прилагательных в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л.А.Назарова — М., 1985. — 22 с.
116. Намталишвили И.И. О некоторых эмоциональных конструкциях современного английского языка: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / И.И. Намталишвили — Тбилиси, 1971. — 28 с.
117. Некряч Т.Є. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів. Посібник / Т.Є. Некряч, Ю.П. Чала. — Вінниця: «Нова Книга», 2008. — 200 с.

118. Ніколашина Т.І. Семантична типологія прислівників у сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 „Українська мова” / Т.І.Ніколашина. — Дніпропетровськ, 1997. — 18 с.
119. Новикова Марина. Місія перекладача / Марина Новикова // Зарубіжна література. — Київ, 1998. — Число 40 (104). — с. 3.
120. Нойберт Альбрехт. Прагматические аспекты перевода / Альбрехт Нойберт // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. — Москва: Международные отношения, 1978. — с. 185-202.
121. Нуриев В.А. Адекватность перевода как лингвистическая проблема / В.А.Нуриев // Вестник Воронежского гос. ун-та. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. — 2003 - №1 — С. 80-87.
122. Овсянникова Е.В. Скопос-теория Ганса Вермеера / Е.В. Овсянникова // Матеріали V Міжвузівської конференції молодих учених (29-31 січня 2007 р.). — Донецьк: ДонНУ, 2007. — С. 60-61.
123. Орлова В.И. Фразеологические обороты со сравнительными союзами / В.И.Орлова // Русский язык в школе. — 1966. — № 3.
124. Паршин А. Теория и практика перевода / А. Паршин. — М.: Русский язык, 2002. — 161 с.
125. Пермінова А.В. Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршових перекладах: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.16 / Пермінова Алла Вікторівна. — К., 2003. — 234 с.
126. Плющ М.Я. Засоби вираження інтенсивності дії в „Енеїді” Котляревського / М.Я. Плющ // Творчість Івана Котляревського в контексті сучасної філології. — 1990. — С. 96-105.
127. Полянский А.Н. Категория интенсивности признака в русском языке: автореф. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / А.Н. Полянский. — М., 1978. — 16 с.

128. Попенко О.М. Функціонально-семантична категорія інтенсивності ді: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01 / Попенко Ольга Михайлівна. — Ніжин, 2005. — 211 с.
129. Попович, Антон. Проблемы художественного перевода / Антон Попович. — Москва: Высшая школа, 1980. — 199 с.
130. Префиксальный способ выражения интенсивности действия в русской разговорной речи на Украине // Культура русской речи на Украине. — 1984. — С.105-108.
131. Радченко Г.И. Языковые средства выражения категории интенсивности и их стилистическая роль в произведениях писателей XVIII века: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Г.И.Радченко. — Ростов-на-Дону, 2007. — 22 с.
132. Разинкина Н.М. Стилистика английской научной речи. Элементы эмоционально-субъективной оценки. / Разинкина Н.М. — М.: Наука, 1972. — 168 с.
133. Ревенко И.В. Языковая категория интенсивности и ее экспликация в идиостиле В.Астафьева: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.01 / Ревенко Инна Владимировна — Кемерово, 2004. — 265 с.
134. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Рецкер Я.И. — М.: Р-Валент, 2006. — 240 с.
135. Рецкер Я.И. Что же такое лексические трансформации? / Я.И. Рецкер // Тетради переводчика. — Москва: Международные отношения, 1980. — Выпуск 17. — с. 72-84.
136. Рыженкова А.А. Авторские преобразования устойчивых сравнений как объект перевода: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04. «Германские языки», 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А.А. Рыженкова. — Санкт-Петербург, 2009. — 21 с.

137. Рыженкова А.А. Авторские преобразования устойчивых сравнений как объект перевода: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Рыженкова Анна Александровна — Санкт-Петербург, 2009. — 329 с.
138. Рсалдинов К.Т. Категория интенсивности признака в современном немецком языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / К.Т.Рсалдинов. — М., 1980. — 27 с.
139. Садовская Г.Н. Русские префиксальные глаголы, обозначающие степень проявления действия, и их соответствие в английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык», 10.02.04 «Германские языки» / Г.Н.Садовская. — Ташкент, 1978. — 19 с.
140. Салмина Д.В. О сочетании наречий-интенсификаторов с отадъективными глаголами / Д.В. Салмина // Глагол в лексической системе современного русского языка. — 1981. — № 5. — С. 99-104.
141. Самойлович Л.В. Етимологічний аспект вивчення українських фразеологізмів, пов'язаних з традиціями та обрядами / Л.В.Самойлович // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В.И.Вернадского: Филология. — 2005. — Т. 18 (57). — С. 119-123.
142. Свинцицкий И.Я. Фразеологические средства субъективной оценки личности в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / И.Я.Свинцицкий. — К., 1985. — 19 с.
143. Семейко А.М. Эмоционально-усилительные прилагательные в современном английском языке (опыт лексикографического исследования): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / А.М.Семейко. — М., 1975. — 29 с.
144. Семенов А.Л. Основные положения общей теории перевода: Учебное пособие / Семенов А.Л. — М.: Изд-во РУДН, 2005. — 99 с.

145. Сепир Э. Градуирование. Семантические исследования / Э. Сепир // Новое в зарубежной лингвистике. — 1985. — Вып. 16. — С. 43-78.
146. Сергеева Е.Н. Степени интенсивности качества и их выражение в английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е.Н. Сергеева. — М., 1967. — 23 с.
147. Сергеева Е.Н. Абсолютивная степень интенсивности качества и её выражение в английском языке / Е.Н. Сергеева // Проблемы лингвистического анализа. — М.: Наука, 1966. — С. 69-83.
148. Сидякова Н.М. Компаративные фразеологические единицы типа (as) + прилагательное + as + существительное в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н.М. Сидякова. — М., 1967. — 15 с.
149. Смит Л.П. Фразеология английского языка / Смит Л.П. — М.: Учпедгиз, 1959. — 207 с.
150. Снегирева Т.А. Синтаксические средства выражения интенсивности в английском языке / Снегирева Т.А. — Горький, 1985. — Деп. в ИНИОН АН СССР 30.12.85, №23574.
151. Стилистика английского языка / [Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В.]. — К.: Вища школа, 1984. — 247 с.
152. Стил ь автора и стил ь перевода: учебное пособие / [Новикова М.А., Лебедь О.Н., Лукинова М.Ю. и др]. — К.: УМК ВО при Минвузе УССР, 1988. — 84 с.
153. Суворина К.М. Интенсивы в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / К.М. Суворина. — М., 1976. — 21 с.
154. Сущинский И. И. Система средств выражения высокой степени признака (на материале современного немецкого языка): дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Сущинский И. И. — Москва, 1977. — 237 с.

155. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Телия В.Н. — М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. — 288 с.
156. Торосян О.М. Функціональні характеристики прислівників міри та ступеня в сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 „Германські мови” / О.М.Торосян. — К., 1998. — 18 с.
157. Туранский И.И. Аффиксация и словосложение в системе средств интенсификации высказывания / И.И.Туранский // Общие проблемы деривации и номинации. Словообразование в аспекте взаимодействия разных уровней языка: Обл.науч.конф. „Проблемы деривации и номинации в русском языке”: Тез. докл. Омск.ун-та. — 1988. — С. 109-111.
158. Туранский И.И. Семантическая категория интенсивности в английском языке / Туранский И.И. — М.: Высш. шк., 1990. — 173 с.
159. Туранский И.И. Средства интенсификации высказывания в английском языке: Учеб. пособие / Туранский И.И. — Куйбышев: Изд-во К1 НУ, 1987. — 76 с.
160. Убин И.И. Лексические средства выражения категории интенсивности (на материале русского и английского языков): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / И.И. Убин. — М., 1974. — 33 с.
161. Удовенко І.В. Структурно-семантичні та функціональні особливості французьких інтенсифікаторів процесуальної ознаки: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.05 / Удовенко Інна Володимирівна. — Одеса, 2004. — 203 с.
162. Ужченко Д.В. Семно-компонентний аналіз як засіб виявлення культурно-національних конотацій фразеологічних одиниць / Д.В.Ужченко // Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філологічні науки. — 1998. — №9. — С. 190-195.

163. Федоров А.В. Основы общей теории перевода / А.В. Федоров. — М.: ВШ, 1983. — 303 с.
164. Федорюк А.В. Функционально-прагматические аспекты фразеологических интенсификаторов в современном английском языке: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.03 / Федорюк Анжелика Викторовна. — Иркутск, 2001. — 198 с.
165. Фетискина М.Д. Способы действия со значением интенсивности и видовая соотносительность глаголов в современном русском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / М.Д. Фетискина. — Л., 1977. — 19 с.
166. Цепенюк Т.О. Відтворення авторських перетворень компаративних фразеологічних одиниць інтенсифікуючого значення українською мовою / Т.О.Цепенюк // *Studia Methodologica*. — Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В.Гнатюка. — 2011. — Вип.32. — С. 67-71.
167. Цой Т.А. Способы выражения интенсивности действия в современном русском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Т.А. Цой. — М., 1989. — 23 с.
168. Чесноков И.И. Рациональное и эмоциональное в значении префиксов интенсивности: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / И.И. Чесноков. — Воронеж, 1988. — 22 с.
169. Чуковский Корней. Высокое искусство / Корней Чуковский. — Москва: Советский писатель, 1988. — 349 с.
170. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у суч укр мові: автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н.П. Шаповалова. — Дніпропетровськ, 1998. — 16 с.
171. Шатилина Г.Ю. Некоторые аспекты взаимодействия полей количества, качества и интенсивности в современном английском языке (на материале средств выражения малости): автореф. дис. на соискание науч.

- степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Г.Ю. Шатилина. — К., 1992. — 19 с.
172. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе (на материале английского языка): дис. ... доктора филол. наук: 10.02.19 / Шаховский Виктор Иванович. — М., 1988. — 402 с.
173. Швачко С.А. Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языках / Швачко С.А. — К.: Вища школа, 1981. — 144 с.
174. Шевченко О.Ф. Именные сочетания - интенсификаторы качественного признака (на материале современного английского языка): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / О.Ф.Шевченко. — К., 1978. — 21 с.
175. Шейгал Е. Градация в лексической семантике: Учебное пособие к спецкурсу / Шейгал Елена — Куйбышев.: Изд-во Куйбышевского гос. пед. инта, 1990. — 96 с.
176. Шейгал Е.И. Интенсивность как компонент семантики слова в современном английском языке: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец 10.02.04 «Германские языки» / Е.И.Шейгал. — М., 1981. — 26 с.
177. Шейгал Е.И. О соотношении категории интенсивности и экспрессивности / Е.И.Шейгал // Экспрессивность на разных уровнях языка: Межвуз. сб. науч. трудов. — 1984. — С. 60-65.
178. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А.Д. Швейцер. — М.: Наука, 1988. — 214 с.
179. Adams Robert M. Proteus, His Lies, His Truth: Discussions of Literary Translation / Robert M. Adams. — New York: W.W. Norton and Company, Inc., 1973. — 192 p.
180. Bäcklund U. The collocation of Adverbs of degree in English / Bäcklund U. — Uppsala: Sueden, 1973. — 310 p.

181. Baker Mona. *In Other Words: A Coursebook on Translation* / Mona Baker. — London and New York: Routledge, 1993. Reprinted 1994, 1995, 1996. — 304 p.
182. Baldauf C. *Methaphor und Kognition. Grundlagen einer neuen Theorie der Alltagsmetapher* / Baldauf C. — Frankfurt/M.: Suhrkamp, 1998. — S. 245-248.
183. Barz I. *Idiolektale Aspekte der phraseologischen Variationen* / Barz I. // *Chronologische, areale und situative Varietäten des Deutschen in der Sprachhistoriographie*. — Bern: U.Fix, 1995. — S. 345-356.
184. Bell Roger T. *Translation and Translating: Theory and Practice* / Roger T. Bell. — New York: Longman Inc., 1991. — 298 p.
185. Bolinger D. *Degree words* / Bolinger D. — The Hague-Paris: Mouton, 1972. — 320 p.
186. Catford J.C. *Translation Shifts* / J.C. Catford // *The Translation Studies Reader*. — London: Routledge, 2000. — pp. 141-147.
187. Close R. *A Reference Grammar for Students of English* / Close R. — M.: Prosveshcheniye, 1979. — 352 p.
188. Curme G. *Parts of Speech and Accidence* / Curme G. — Washington: Heath & Co., 1935. — 345 p.
189. Demjanova L. *On comparison of word formative process of composition in English and German* / L.Demjanova // *Сучасні дослідження з іноземної філології*. — 2003. — С. 168-173.
190. Fleischer W. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. — 2 Auflage / Fleischer W. — Tübingen: Niemeyer, 1997. — 299 S.
191. Fohlin M. *L'adverbe dérivé modifieur de l'adjectif. Étude comparée du française et du suédois* / Fohlin M. — Växjö University Press, 2008. — 268 p.
192. Francis W. *The Structure of American English* / Francis W. — N.Y.: The Ronald Press Co., 1958. — 603 p.
193. Galmiche M. *Quantificateurs, référence et théorie transformationnelle* / M.Galmiche // *Language*. — 1977. # 48. — P. 3-49.

194. Gentzler Edwin. *Contemporary Translation Theories* / Edwin Gentzler. — London and New York: Routledge, 1993. — 224 p.
195. Greenbaum S. *Studies in English adverbial usage* / Greenbaum S. — London: Longman, 1969. — 262 p.
196. Greenbaum S. *Verb-Intensifier Collocations in English* / Greenbaum S. — The Hague, Paris: Mouton, 1970. — 88 p.
197. Hermans, Theo. *Literary Translation and Literary System* / Theo Hermans // *New Comparison: A Journal of Comparative and General Literary Studies*. — London: British Comparative Literature Association, 1986. — Number 1 (Summer 1986). — 186 p.
198. Jacobson S. *Adverbial Positions in English* / Jacobson S. — Uppsala: Diss., 1964. — 366 p.
199. Jespersen O. *A Modern English Grammar on Historical Principles* / Jespersen O. — London & Copenhagen: Einar Munksgaard, George Allen & Unwin Ltd., 1949. — Vol. 1-6.
200. Jonson G. *Adverbs of Degree in "The Observer"* / G. Jonson // *Moderna Språk*. — 1967. — LXI. — P. 337-353.
201. Jonston David. *Stages of Translation* / David Jonston. — London: Absolute Classics, 1996. — 289 p.
202. Jurafsky D. *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural language Processing, Computation Linguistics, and Speech Recognition* / Jurafsky D. — New Jersey: Prentice-Hall, 2000, — 933 c.
203. Kirchner G. *Gradadverbien: Restriktiva und Verwandtes im heutigen Englischen* / Kirchner G. — Halle (Saale): VEB Max Niemeyer Verlag, 1955. — 126 S.
204. Lefevere Andre. *Translating Literature: Practice and Theory in a Comparative Literature Context* / Andre Lefevere. — New York: The Modern Language Association of America, 1992 (second printing 1994). — 165 p.
205. Lilova Anna. *The Perfect Translation: Ideal and Reality* / Anna Lilova // *American Translators Association Series: Translation Excellence:*

- Assessment, Achievement, Maintenance. — Binghamton: State University of New York at Binghamton, 1987. — Volume 1. — 143 p.
206. Mathesius V. On Some Problems of the Systematic Analysis of Grammar / V.Mathesius // *Travaux de Cercle Linguistique de Prague*. — 1936. — №6. — P. 95-107.
207. Molinier Ch. Une classification des adverbes en — ment / Ch. Molinier // *Langue Française*. — 1990. — # 88. — P. 28-40.
208. Nida Eugene A. *Langue Structure and Translation: Essays by Eugene A. Nida* / Eugene A. Nida; selected and introduced by Anwar S. Dil. — Stanford, California: Stanford University Press, 1975. — 284 p.
209. Nida, E.A. *Towards a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating* / E.A. Nida. — Leiden: E.J. Brill, 1964. — 331 p.
210. Nord, Christiane. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology and Didactic Applications of a Model for Translation-Oriented Text Analysis* / Christiane Nord. — Amsterdam: Rodopi. — 1991. — 250 p.
211. Ortega y Gasset, Jose. *The Misery and the Splendor of Translation* / Jose Ortega y Gasset // *Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dryden to Derrida*. — Chicago and London: The University of Chicago Press, 1992. — pp. 93-112.
212. Poldauf I. Further Comments on Gustav Kirchner's *Gradadverbien* / I. Poldauf // *Philologica Pragensia*. 1959. — No 2. — P. 1-6.
213. Quirk R., *Concise Grammar of Contemporary English* / R. Quirk, S. Greenbaum — N.Y.: Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1973. — 484 p.
214. Reiß K. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie* / K.Reiß, H.J.Vermeer. — Tübingen: Niemeyer, 1984. — 245 S.
215. Roberts P. *Understanding English* / Roberts P. — N.Y.: Harper & Row Publishers, 1958. — 508 p.

216. Rogers William E. *Interpreting Interpretation: Textual Hermeneutics as an Ascetic Discipline* / William E. Rogers. — Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1994. — 240 p.
217. Rose Marilyn Gaddis. *Translation and Literary Criticism: Translation as Analysis* / Marilyn Gaddis Rose. — Manchester: St. Jerome Publishing, 1997. — 101 p.
218. Salama-Carr, Myriam. *Interpretive approach* / Myriam Salama-Carr // *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, edited by Mona Baker. — London and New York: Routledge, 1998. — p. 112-114.
219. Snell-Hornby, Mary. *Translation Studies: An Integrated Approach* / Mary Snell-Hornby. — Amsterdam — Philadelphia: John Benjamins, 1988. — 163 p.
220. Spitzbard H. *Lebendiges Englisch. Stilistisch-syntaktische Mittel der Ausdruckverstärkung* / Spitzbard H. — Halle: Max Niemeyer Verlag, 1962. — 266 S.
221. Steiner, George. *After Babel: Aspects of Language and Translation* / George Steiner. — London, Oxford and New York: Oxford University Press, 1975. — Second edition 1992. — 538 p.
222. Stoffel C. *Intensives and Down-toners: A Study in English Adverbs* / Stoffel C. — Heidelberg, 1901. — 156 p.
223. *The Critical Link: Interpreters in the Community* / [Carr, Silvana E., Roberts, Roda, Dufour, Aideen, Steyn, Dini]. — Amsterdam — Philadelphia: John Benjamins, 1997. — 322 p.
224. *Translation: Literary, Linguistic, and Philosophical Perspectives* / Edited by William Frawley. — Newark: University of Delaware Press; London and Toronto: Associated University Presses, 1984. — 218 p.
225. Van Dongen, W.N. *Almost and Nearly* / W.N. Van Dongen // *Neophilologus*. — 1921. No 6. — P. 12-17.
226. Wellman Don. *Translations: Experiments in Reading* / Don Wellman. — Cambridge: O.Ars, 1983. — 278 p.

227. Wilss Wolfram. The Science of Translation: Problems and Methods / Wolfram Wilss. — Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1982. — 292 p.
228. Wood F.T. Fairly, Rather and Pretty as Adverbs of Degree / F.T. Wood // Moderna Språk. — 1959. — LIII. — P. 372-418.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

229. Браун Ден. Код да Вінчі / Д. Браун; [пер. з англ. А. Кам'янець]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. — 480 с.
230. Браун Ден. Код да Вінчі / Д. Браун; пер. з англ. В. Шовкуна // Всесвіт. — 2006. — №1-2. — С. 6-113.
231. Браун Ден. Код да Вінчі / Д. Браун; пер. з англ. В. Шовкуна // Всесвіт. — 2006. — №3-4. — С. 3-96.
232. Браун Ден. Код да Вінчі / Д. Браун; пер. з англ. В. Шовкуна // Всесвіт. — 2006. — №11-12. — С. 3-104.
233. Браун Ден. Янголи і демони / Д. Браун; [пер. з англ. А. Кам'янець]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. — 544 с.
234. Грегорі Дж. Книга імен / Дж.Грегорі, К.Тінторі; [пер. з англ. А. Кам'янець, Т.Некряч]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2007. — 352 с.
235. Кінг Стівен. Безсоння / С. Кінг; [пер. з англ. К.Борисенко]. — Харків: Фоліо, 2008. — 793 с.
236. Кінг Стівен. Сяйво / С. Кінг; [пер. з англ. І.Андруссяка]. — Харків: Фоліо, 2010. — 635 с.
237. Кінг Стівен. Чаклун та сфера. Темна вежа IV/ С. Кінг; [пер. з англ. О. Любенко]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2009. — 784 с.
238. Набоков В. Лоліта [Електронний ресурс] / В.Набоков; [пер. з рос. К. Васюка]. — Режим доступу:
http://lib.misto.kiev.ua/NAVOKOW/lolita_ua.txt#2

239. Набоков В. Лоліта / В.Набоков; [пер. з рос. П.Тарашука]. — Харків: Фоліо, 2008. — 412 с.
240. Набоков В. Лолита / В.Набоков; [пер. з англ. В.Набокова]. — Санкт-Петербург: Издательская группа «Азбука-классика», 2010. — 416 с.
241. Стіл Даніела. Диво / Д. Стіл; [пер. з англ. Є.Кононенко]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. — 175 с.
242. Стіл Даніела. Неодружені та небезпечні / Д. Стіл; [пер. з англ. І.Паненко]. — Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. — 398 с.
243. Brown Dan. Angels and Demons / Dan Brown. — New York: Pocket Books, 2006. — 608 p.
244. Brown Dan. The Da Vinci Code / Dan Brown. — New York: Random House Inc., 2003. — 454 p.
245. Gregory Jill, Tintori Karen. Book of Names / Jill Gregory, Karen Tintori. — New York: St.Martin’s Press., 2007. — 320 p.
246. King Stephen. Insomnia / Stephen King. — New York: Penguin Books, 1994. — 912 p.
247. King Stephen. The Shining / Stephen King. — New York: Simon and Schuster, 2001. — 704 p.
248. King Stephen. Wizard and Glass: The Dark Tower 4 / Stephen King. — New York: Penguin Books, 2003. — 752 p.
249. Nabokov V. Lolita / Nabokov V. — London: Penguin Books, 2000. — 331 p.
250. Steel Danielle. Impossible / Danielle Steel. — New York: Random House Inc., 2006. — 398 p.
251. Steel Danielle. Miracle / Danielle Steel. — New York: Random House Inc., 2005. — 225 p.
252. Steel Danielle. Toxic Bachelors / Danielle Steel. — Berkshire:Corgi Books., 2006. — 512 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ТА ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

253. Англо-український словник [під заг. кер. Гороть Є.І.]. — В.: Нова книга, 2006. — 1700 с.
254. Великий англо-український словник / [упоряд. М. Г. Зубков]. — Х.: Фоліо, 2006. — 790 с.
255. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 слів і словосполучень / [гол. ред. В.Т. Бусел]. — К.: — Ірпінь: Перун, — 2005. — 1728 с.
256. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин. — М.: Русский язык, 1984. — 944 с.
257. Лингвистический энциклопедический словарь [Електронний ресурс]. — 03.02.2010. — Режим доступу: <http://lingvisticheskiy-slovar.ru>.
258. Новий тлумачний словник української мови. Т.1 / [уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко] — К.: Аконт, 2008. — 928 с.
259. Новий тлумачний словник української мови. Т.2 / [уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко] — К.: Аконт, 2008. — 928 с.
260. Новий тлумачний словник української мови. Т.3 / [уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко] — К.: Аконт, 2008. — 864 с.
261. Словарь лингвистических терминов / [гл. ред. Ахманова О.С.] — М.: Советская энциклопедия, 1966. — 607 с.
262. Словник фразеологізмів української мови [уклад. В.М.Білоноженко та ін.]. — К.: Наукова думка, 2003. — 1104 с.
263. Убин И.И. Словарь усилительных словосочетаний русского и английского языков / И.И. Убин. — М.: Русский язык, 1987. — 297 с.
264. АBBYU Lingvo X3
265. A Dictionary of American Idioms. Third edition, completely revised and updated. — New York: Barron's Educational Series, Inc., 1996.
266. Balla M.I. English-Ukrainian Dictionary: in two volumes / M.I. Balla. — Volume II. — Kyiv: "Osvita" Publishing House, 1996. — 712 p.

267. English-Ukrainian Dictionary [Електронний ресурс]. – 26. 12. 2009. -
Режим доступу: <http://eng-ukr.slovenya.com/dictionary/well>
268. Longman Dictionary of Contemporary English: The Complete Guide to
Written and Spoken English / [edited by Lord Quirk]. — 3rd ed. — Harlow,
Essex: Longman, 2000. — 1668 p.
269. Longman Dictionary of English Language and Culture: Gets to the Heart of the
Language. — 3rd ed. — Harlow, Essex: Longman, 2005. — 1620 p.
270. Oxford Collocations. Dictionary for Students of English. — Oxford: Oxford
University Press, 2005. — 897 p.
271. Le Nouveau Petit Robert. Langue Française. — Paris: Dictionnaires le Robert,
2001. — 2842 p.
272. Shuttleworth Mark. Dictionary of Translation Studies / Mark Shuttleworth,
Maira Cowie. — Manchester: St. Jerome Publishing, 1997 (reprinted 1999). —
xvii, 233 p.
273. The Routledge Encyclopedia of Translation Studies / [edited by Mona Baker].
— London and New York: Routledge, 1998. — 654 p.
274. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. —
New York: Random House Value Publishing, Inc., 1996. — 2230 p.
275. The free dictionary: [Електронний ресурс]. – 19. 02. 2010. - Режим доступу:
<http://idioms.thefreedictionary.com/work+like+a+dog>
276. Translation Terminology. Edited by Jean Delisle, Hannelore Lee-Jahnke,
Monique C. Cormier. - John Benjamins B. V., 1999. – P. 106 – 202.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1

**Прийоми відтворення українською мовою англійських
прислівників-інтенсифікаторів**

Приєм		Словниковий відповідник	Відтворення іншим прислівником	Транслізація частин мови	Антонімічний переклад	Вилучення	Рекатегоризація	Додавання	Компенсація	Інші прийоми	Всього
Назва твору											
Неодружені і небезпечні	абс. к-сть	65	24	13	4	57	9	-	10	1	183
	відн. к-сть	36%	13%	7%	2%	31%	5%	-	5,5%	0,5%	100%
Книга імен	абс. к-сть	37	6	-	2	9	3	1	5	-	63
	відн. к-сть	59%	9,5%	-	3%	14%	4,8%	1,6%	8%	-	100%
Янголи і демони	абс. к-сть	55	26	18	4	12	2	4	4	2	127
	відн. к-сть	44%	21%	14%	3%	9,5%	1,6%	3%	3%	1,6%	100%
Диво	абс. к-сть	55	24	9	-	20	5	2	4	3	122
	відн. к-сть	45%	20%	7,4%	-	16%	4%	1,6%	3%	2,6	100%
Код да Вінчі	абс. к-сть	23	2	11	2	10	2	2	2	-	54
	відн. к-сть	34%	3%	16%	3%	15%	3%	3%	3%	-	100%
Безсоння	абс. к-сть	18	13	7	1	13	-	1	5	1	59
	відн. к-сть	30,5%	22%	12%	1,7%	22%	-	1,7%	8,5%	1,7	100%
Сяйво	абс. к-сть	16	25	8	3	10	1	2	3	3	71
	відн. к-сть	23%	35%	11%	4%	14%	1,4%	3%	4%	4%	100%
Чаклун та сфера	абс. к-сть	30	17	5	-	12	-	2	4	2	72
	відн. к-сть	41,6%	23,6%	7%	-	17%	-	2,8%	5,5%	2,8%	100%
Всього	абс. к-сть	299	137	71	16	143	22	14	37	12	751
	відн. к-сть	40%	18%	9,5%	2%	19%	3%	2%	5%	1,6%	100%

Таблиця 2

**Прийоми відтворення українською мовою англійських
прикметників-інтенсифікаторів**

Приєм Назва твору		Словниковий відповідник	Контекстуальний відповідник	Транспозиція частин мови	Антонімічний переклад	Вилучення	Рекатегоризація	Варіантний відповідник	Компенсація	Інші прийоми	Всього
Неодружені і небезпечні	абс. к-сть	5	3	6	1	1	-	-	-	1	17
	відн. к-сть	29%	18%	35%	6%	6%	-	-	-	6%	100%
Книга імен	абс. к-сть	6	4	4	-	-	1	2	1	1	19
	відн. к-сть	32%	21%	21%	-	-	5%	11%	5%	5%	100%
Янголи і демони	абс. к-сть	12	3	6	-	1	-	3	-	2	27
	відн. к-сть	44%	11%	22%	-	4%	-	11%	-	8%	100%
Диво	абс. к-сть	6	2	2	-	-	-	-	1	-	11
	відн. к-сть	55%	18%	18%	-	-	-	-	9%	-	100%
Код да Вінчі	абс. к-сть	13	5	9	-	2	-	-	-	-	29
	відн. к-сть	45%	17%	31%	-	7%	-	-	-	-	100%
Безсоння	абс. к-сть	9	4	5	5	2	-	-	-	-	25
	відн. к-сть	36%	16%	20%	20%	8%	-	-	-	-	100%
Сяйво	абс. к-сть	5	-	4	-	2	-	2	-	2	15
	відн. к-сть	33%	-	27%	-	13%	-	13%	-	13%	100%
Чаклун та сфера	абс. к-сть	6	4	2	-	-	2	-	3	-	17
	відн. к-сть	34%	24%	12%	-	-	12%	-	18%	-	100%
Всього	абс. к-сть	62	25	38	6	8	3	7	5	6	160
	відн. к-сть	39%	16%	24%	3,5%	5%	2%	4%	3%	3,5%	100%

Таблиця 3

**Прийоми відтворення українською мовою англійських
іменників-інтенсифікаторів**

Приюм		Словниковий відповідник	Контекстуальний відповідник	Транспозиція частин мови	Вилучення	Граматична заміна числових форм	Генералізація	Додавання	Всього
Назва твору									
Неодружені і небезпечні	абс. к-сть	11	4	2	-	1	1	-	19
	відн. к-сть	58%	21%	11%	-	5%	5%	-	100%
Книга імен	абс. к-сть	-	1	1	-	-	-	-	2
	відн. к-сть	-	50%	50%	-	-	-	-	100%
Янголи і демони	абс. к-сть	2	1	2	3	-	1	-	9
	відн. к-сть	22%	11%	22%	33%	-	11%	-	100%
Диво	абс. к-сть	1	-	2	1	1	-	-	5
	відн. к-сть	20%	-	40%	20%	20%	-	-	100%
Код да Вінчі	абс. к-сть	-	1	-	1	-	-	1	3
	відн. к-сть	-	33%	-	33%	-	-	33%	100%
Безсоння	абс. к-сть	1	-	2	2	-	1	-	6
	відн. к-сть	17%	-	34%	34%	-	17%	-	100%
Сяйво	абс. к-сть	2	1	-	1	-	2	1	5
	відн. к-сть	40%	20%	-	20%	-	13%	20%	100%
Чаклун та сфера	абс. к-сть	2	1	-	3	1	1	-	8
	відн. к-сть	25%	12,5%	-	37,5%	12,5%	12,5%	-	100%
Всього	абс. к-сть	19	9	9	11	3	4	2	57
	відн. к-сть	33%	16%	16%	19%	5%	7%	3%	100%

Таблиця 4

**Прийоми відтворення українською мовою англійських компаративних
конструкцій підсилювального значення**

Приюм		Калькування	Описовий переклад	Контекстуальни й відповідник	Вилучення	Антонімічний переклад	Всього
Назва твору							
Неодружені і небезпечні	абс. к-сть	8	2	-	1	-	11
	відн. к-сть	73%	18%	-	9%	-	100%
Книга імен	абс. к-сть	13	3	1	-	-	17
	відн. к-сть	76%	18%	6%	-	-	100%
Янголи і демони	абс. к-сть	34	3	2	-	1	40
	відн. к-сть	85%	7,5%	5%	-	2,5%	100%
Диво	абс. к-сть	1	1	-	-	-	2
	відн. к-сть	50%	50%	-	-	-	100%
Код да Вінчі	абс. к-сть	31	-	-	1	-	32
	відн. к-сть	97%	-	-	3%	-	100%
Безсоння	абс. к-сть	3	8	4	4	-	19
	відн. к-сть	16%	42%	21%	21%	-	100%
Сяйво	абс. к-сть	1	1	3	2	-	7
	відн. к-сть	14%	14%	44%	28%	-	100%
Чаклун та сфера	абс. к-сть	1	1	4	-	-	4
	відн. к-сть	25%	25%	50%	-	-	100%
Всього	абс. к-сть	92	19	12	8	1	132
	відн. к-сть	70%	14%	9%	6%	1%	100%

**Англо-український словник інтенсифікаторів,
використаних у досліджуваних творах**

Прислівники-інтенсифікатори

1. **Absolutely** – справжній; просто; цілком; абсолютно.
2. **Agonizingly** – болісно; судомно;
3. **Awfully** – страшенно;
4. **Badly** – дуже; тяжко;
5. **Bitterly** – гірко;
6. **Brilliantly** – дуже; блискуче;
7. **Brutally** – по-звірячому;
8. **Completely** – цілковито, цілком; зовсім; майже
9. **Considerably** – надто; помітно; істотно; дуже;
10. **Dead**: максимально; зовсім; абсолютно; безперечно; ~ *wrong* – гірко помилятися, *to be ~ broke* – не мати ані копійки;
11. **Decidedly** – абсолютно;
12. **Deeply** – дуже; прикро; зовсім; глибоко; ~ *ashamed* – жахливий сором; глибокий;
13. **Demonically** – неймовірно;
14. **Desperately** – відчайдушно; дуже;
15. **Dramatically** – разюче;
16. **Embarrassingly** – дуже;
17. **Enormously** – надзвичайно; дуже;
18. **Entirely** – дуже; зовсім; ~ *dismiss* – звести нанівець; абсолютно;
19. **Exceptionally** – дивовижно; надзвичайно; дуже; винятково;
20. **Excruciatingly** – неймовірно;
21. **Extremely** – дуже; надзвичайно; безнадійно; надто; на диво; ~ *knowledgable* – вільно орієнтуватися;

22. **Fairly** – доволі; таки справді;
23. **Far** – значно; набагато;
24. **Fearfully**: ~ *expensive* – не дешевий;
25. **Ferociously** – надзвичайно;
26. **Fiercely** - надзвичайно
27. **Flawlessly** – бездоганно;
28. **Frantically** – неймовірно;
29. **Fully** – повністю; сповна;
30. **Genuinely** – дуже;
31. **Greatly** : дуже; ~ *respected* – висока повага;
32. **Heavily** – міцний;
33. **Highly** – добре; дуже;
34. **Immensely** – дуже; неймовірний; безмежно;
35. **Impeccably** – бездоганно;
36. **Increasingly** – дуже; вкрай;
37. **Incredibly** – неймовірно; дивовижно; абсолютно; надзвичайно;
38. **Insanely**: ~ *expensive* – божевільна ціна;
39. **Instantly** – дуже;
40. **Miserably** – пригнічений;
41. **Painfully** – до болю; абсолютно; надто; у край;
42. **Passionately** – пристрасно;
43. **Perfectly** – повністю; чудово; повний; дуже; точнісінько; досконало; ідеально; абсолютно; без зусиль; цілком; правильний; ~ *still* – завмерти; ~ *polished* – до блиску начищені; ~ *safe* - жодної небезпеки; ~ *calm* – повний спокій;
44. **Pretty** – доволі, досить; надто; просто; дуже; до біса;
45. **Profoundly** – незвично; глибоко;
46. **Purely** – чистий;
47. **Quite** – надзвичайно;
48. **Really** – дуже; справді;

49. **Remarkably** – надзвичайно;
50. **Seriously** – великий;
51. **Severely** – дуже;
52. **So** – так, такий; настільки, стільки; ~ *close* – за один крок; дуже;
53. **Spectacularly**: ~ *beautiful* – писана красуня;
54. **Strikingly** – надзвичайно;
55. **Strongly**: *dislike* ~ - стійка неприязнь;
56. **Supremely** – вкрай;
57. **Surprisingly** – напрочуд; на диво;
58. **Terribly** – страшенно;
59. **Too** – занадто; надто; такий; страшений; зовсім; дуже; так; ~ *soon/late/much* – зарано/запізно/забагато;
60. **Totally** – зовсім; надто; цілковито, цілком; повний; остаточно; геть; абсолютно; ~ *ignore* – жодної уваги; ~ *foreign* – ніхто не знає; ~ *black* – зануритися у пільму;
61. **Tremendously** – винятково;
62. **Truly** – насправді;
63. **Unmistakably** – явно;
64. **Utterly** – абсолютно; до смерті; дуже; просто; страшенно; ніяк;
65. **Vastly** – дуже;
66. **Very** – дуже; зовсім; надто; ~ *busy* – море роботи;
67. **Violently** – дико; безсило;
68. **Voraciously** – жадібно;
69. **Wildly** – несамовито; дуже; горячково; страшенно; ~ *drawn* – нестримний потяг; панічно; збуджено;

Прикметники-інтенсифікатори

70. **Absolute** – абсолютно; цілком;
71. **Adorable** – прегарно;
72. **Awesome** – величезний;

73. **Bloody** – гадючий; *too ~ bad* – паскудний неталан;
74. **Brand-new** – новісінький, новенький;
75. **Cigarette-thin** – тонка, як сигарета;
76. **Colossal** – величезний;
77. **Crystal** – кришталевий; ідеально; абсолютно;
78. **Crystalline** – цілковитий: *with ~ clarity* – із цілковитою ясністю;
79. **Damn (ed)** – чорт забирай; до дідька;
80. **Dazzling** – дивовижний;
81. **Dead** – мертвий; самий;
82. **Deafening** – мертвий; гучно;
83. **Desperate-** ~ *need for nourishment* – страшенно зголодніти;
84. **Dog-tired** – чорт-зна як втомитися;
85. **Elephantine** – величезний;
86. **Enormous** – величезний;
87. **Exquisite** – досвідчений; рідкісний;
88. **Extraordinary** – надзвичайний;
89. **Extreme** – суворий: ~ *secrecy* – сувора конспірація;
90. **Gargantuan** – величезний;
91. **Ghostly white** – скидатися на привидів;
92. **Glacial** – крижаний;
93. **Herculean female** – Геркулесиха;
94. **Icy-cold** – похолоти; крижаний;
95. **Irresistible** уen – страшенно захотіти;
96. **Lightning-hot** –вогняно-пекучий;
97. **Mammoth** – гігантський; величезний; велетенський; масивний;
98. **Oversized** – величезний;
99. **Overwhelming** – непоборний; неймовірний;
100. **Perfect** – абсолютно;
101. **Profound** – просто; глибокий;

102. **Rapid-fire** – з блискавичною швидкістю; *speak ~* - говорити скоромовкою, гаряче обговорювати
103. **Raven-haired** – чорноволосий;
104. **Striking-looking** – сліпучо вродлива;
105. **Terrible** – страшний;
106. **Thunderous** – неймовірний; *~ applause* – вибухнути оплесками;
107. **Total** – вкрай;
108. **Tremendous** – колосальний; надзвичайно; величезна;
109. **Utmost** – винятково;
110. **Utter** – німий;

Іменники-інтенсифікатори

111. **A (whole) hell of a lot** – чорт-зна скільки; стільки скільки...;
~ later – ціла вічність; значно; набагато;
112. **A (whole) lot** – набагато; надзвичайно; до біса;
113. **A great deal** – набагато;
114. **A hell of - ~ a time** – справжня війна;
115. **A hell of a woman** – не жінка, а всесвіт;
116. **A hundred** – сто;
117. **A ton of** – гора;
118. **Drunk off one's ass** – п'яна, як чіп;
119. **For years** – довгий час;
120. **Fortune** – купа; *pay a ~* - заплатити величезну суму;
121. **Ice water** – холодна вода;
122. **In a flash** – в лічені хвилини;
123. **Million** – мільйони;
124. **Scared to death** – до смерті жахатися; лякати до смерті;
125. **The hell out of smb** – до нестями; страшенно;
126. **Torrent of emotions** – безліч емоцій;
127. **Up to one's ears** – по зав'язку;

128. **Up to one's neck** – цілком;
 129. **Wall of flames** – стіна з вогню;
 130. **Way** – значно;

Компаративні конструкції

131. **as a ghost: as light** ~ - легкий, наче привид;
 132. **as deadly as a viper** – не менш страшний, ніж гадюка;
 133. **as death: black** ~ - чорний (-а, -е, -і) як смерть;
 134. **black as soot** – чорний, як сажа;
 135. **blaze like an inferno** – палати пекельним вогнем;
 136. **blaze like fire in the afternoon** – палати вогнем;
 137. **burn like two obsidian coals** – горіти, як розжарене вугілля;
 138. **carry oneself like an angry ox** - нагадувати розлюченого бика; ступати як сердитий бик;
 139. **come as a torrent** – посипатися одна за одною;
 140. **crystalline like a violin** – чистий, як звук скрипки;
 141. **echo like thunder** - прокотитися наче грім; здавалося, що прогрімів грім;
 142. **enter like a bull into a ring** – увірватися, наче розлючений бик; забігти наче розлютований бик на арену;
 143. **enter like a rocket** – влетіти, наче ракета;
 144. **face like an angel** – обличчя, як у янгола;
 145. **feel like a bird with giant wings** - відчувати себе птахом із великими крилами;
 146. **feel like a million dollars** – чудово почуватися;
 147. **feel like a tree trunk** – важкий, наче колода;
 148. **feel like an engine rewing on bad fuel** – відчувати, що мозок працює, як двигун на неякісному пальному;
 149. **feel like deadweight** – важкий, як камінь;

150. **feel like a block of ice** – задубіти від холоду; перетворитися на крижану брилу;
151. **fluid as a cat** – спритно, як кішка;
152. **glisten like Venus** – блищати, наче Венера; біло-рожева й ніжна, наче тіло Венери;
153. **glow like a resplendent sanctuary** - випромінювати якесь таємниче сяйво; світитися зсередини;
154. **grin like a schoolboy at Christmas** - сяяти наче школяр перед різдвяними канікулами; усміхатися як школяр на Різдво;
155. **hit like a train** – вразити, наче блискавка;
156. **hung like a stalactite** - звисати наче сталактит; звисати як сталактит;
157. **leak like a sieve** – протікати, як сито;
158. **lie like a discarded poster** - лежати наче якийсь непотрібний плакат; лежати як зірвана зі стіни стара афіша;
159. **like a bomb** – неначе бомба;
160. **like a bonfire** – наче багаття;
161. **like a felled elephant** – як підбитий слон;
162. **like a ghost** - наче привид;
163. **like a great deflating balloon** – немов здулася велика повітряна куля;
164. **like a house of cards** - наче картковий будиночок
165. **like a madwoman: sound ~** - галайкотіти, неначе божевільна;
166. **like a peal of thunder** - як удар грому; наче осяяний спалахом блискавки;
167. **like a plague: spread ~** - передаватися, немов чума;
168. **like a rock: drop (fell) ~** - швидко падати; падати, як камінь; летіти униз, наче камінь;
169. **like a serpent from the forgotten depth of history** – немов змії, із якихось глибоких надр історії;
170. **like a shark patrolling a moonlit bay** – неначе акула, що патрулює вночі затоку;

171. **like a stalking lion** – як лев, що скрадається до жертви;
172. **like a trophy** - наче трофей; як трофей;
173. **like a warm breeze** - наче теплий вітерець; наче теплий, легкий вітерець;
174. **like an angel** - як ангел;
175. **like cream: skin** ~ - шкіра ніжна, як шовк;
176. **like evil eyes: glow** ~ - палахкотіти, як очі самого диявола;
177. **like fireworks** – неначе феєрверк;
178. **like ghost's eyes: glow** ~ - мерехтіти, як очі привидів;
179. **like hell: look** ~ - виглядати жахливо; виглядати пекельно; *run* ~ втікати, як від диявола; *sure* ~ сто відсотків; *smart* ~ розумна (-ий, -і) як диявол;
180. **like ice: water** ~ - крижана вода; - іскритися, як лід;
181. **like lightning** – умить;
182. **like maddened cattle: run** ~ - мчати, як оскаженіле стадо;
183. **like Nero's fire: spread** ~ - ширитися, як свого часу вогонь;
184. **like sewage from a burst pipe** – немов прорвало каналізацію;
185. **like stone: feel** ~ - скам'яніти; немов налиті свинцем;
186. **like the fires of hell** – наче пекельний вогонь;
187. **like the wrath of hell** – неначе гнів Божий;
188. **look like a Fourth of July sparkler** - нагадувати феєрверк з нагоди дня незалежності; бути схожим на спеціальний апарат, який сипле іскрами вогню 4 липня* (День незалежності США)
189. **neat as a pin** –абсолютно чіткий;
190. **race like a caged lion** – шаленіти, наче поранений тигр; ходити як лев у клітці;
191. **part the traffic like a knife** - розтинати вуличний рух наче ніж; розтинати вуличний рух наче гострий ніж;
192. **precede like the prow of a battleship** - нестися попереду немов ніс бойового корабля; рухатися попереду як ніс військового корабля;

193. **run as if all hell pursued** smb – бігти так, ніби когось переслідують всі сили пекла;
194. **run like a wolf after a rabbit** – мчати, як вовк за зайцем;
195. **scream like a madman** – кричати, як навіжений; волати, божеволіючи з розпуки;
196. **shine like a drop of blood** – блищати, як крапля крові;
197. **shine like sunlight off a snowy tundra** – виблискувати, неначе сніг під яскравим сонцем;
198. **sift like a hungry python** – нишпорити, наче голодний пітон;
199. **skin white like an angel** - біла, наче в ангела шкіра; ангельсько-біла шкіра;
200. **skulk out like a banished dog** – плестися, наче побитий пес; поточитися, наче побитий собака;
201. **sleep like a baby** – спати, як дитина; спати, як немовля;
202. **soft like a cloud** - м'яка, наче хмарка; м'яке, як хмарина
203. **sound like a whirlwind** – голос схожий на торнадо;
204. **spin like a torpedo** – рвонути, як торпеда;
205. **spread out like an endless grotto** - нагадувати безкінечний грот; простягатися вдалину як нескінченна печера;
206. **stab like bayonets** – гострі, як ножі;
207. **strike like a firebolt**:- вразити, мов блискавка;
208. **swoop like a bird of prey** -кинутися, як яструб;
209. **to rise like a stalwart** – височіти, наче віддані вартові; височіти як двоє доблесних вартових;
210. **to surface like a monster** – вирватися, наче якесь чудовисько; виринути, наче якийсь страховинний звір;
211. **white as a ghost** - білий, як привид
212. **white as milk** – білий, як молоко;